

A TARTALOMBÓL:

- ◆ Kortárs hazai igehirdetők:
Seres Győző
- ◆ Zakariás adventi énekének üzenete
- ◆ Elveszíthető-e az üdvösség?
- ◆ Bibliai tájak – emberek
- ◆ A lelkipásztor lelkisége és az egyház kovásza
- ◆ Gyermekesek fehérben
- ◆ A protestáns éneklés kezdetei
- ◆ Missziótörténeti szemelvények
- ◆ Mécses a te igéd: Hit és erkölcs
- ◆ Az öngyilkosság elvi és gyakorlati kérdései

(Krasznahorka vára)

TARTALOMJEGYZÉK

HIRDESD AZ IGÉT!

Seres Győző: A szűk kapu után	1
Katona László: Zakariás adventi életének üzenetei.....	3
Nagy Ferenc: „Micsoda a halandó, hogy törődsz vele...?”	5
Lee Roberson: „Gerjeszd fel Isten benned lévő kegyelmi ajándékát...”	8

BIBLIATANULMÁNY

Hegy András: Elveszíthető-e az üdvösség?	14
--	----

BIBLIAI TÁJAK – EMBEREK

Gary L. Hardin: Titusz, Pál munkatársa	19
E. Randolph Richards: Ókori építőkövek	22

A SZOLGÁLAT ÚTJÁN

Háló Gyula: A lelkipásztor lelkisége és lelki élete mint a közösség kovásza, avagy Miért nem kel az egyház téstája?	26
Nemeshegyi Zoltán: Gyermekes fehérben – Megtérés, bemelegítés gyermekkorban?!	32

ÉNEK-ZENE A GYÜLEKEZETBEN

A protestáns ének kezdetei.....	34
---------------------------------	----

SAJTÓFIGYELŐ

Tallózás a Magyar Kurír hasábjain	36
---	----

MISSZIÓTÖRTÉNETI SZEMELVÉNYEK

Szebeni Olivér: Fischer András vértanúról.....	38
Részletek Oláh Róza misszionárius naplójából (2.)	40
Szebeni Olivér: Egy epizódista főszereplővé lép elő	42

MÉCSSES A TE IGÉD

Dr. Matus István: Hit és erkölcs... az utolsó napokban – „Te pedig idővel megtérvén...”	44
---	----

TANULMÁNYI SZEMLE

Nemeshegyi Tamás: Az öngyilkosság elvi és gyakorlati kérdései (2.)	51
--	----

Címlapon: Krasznahorka vára – Fischer András vértanúságának helye.

A várat a szepesi városok védelmére, valamint az Eperjes felé vezető út ellenőrzésére kezdték építeni 1320. körül az Ákos nem-beli Máriássyak. Később a középkorban csaknem mindig a Bebek családé, 1441-től két évtizedig a huszitáké volt. A mohácsi vész után a kalandor Bebek Ferenc tulajdona volt, aki hol Szapolyai János, hol I. Ferdinánd király pártjára állt. Eközben zsarolta a vidéket, a környék ellopott harangjaiból hamis pénzt veretett, mígnem megölték, és a vár a császáriak kezére került.

Baptista lelkészi szakfolyóirat

Szolgotárs
2009. negyedik negyedév XVIII. évfolyam 4. szám

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

1068 Budapest, Benczúr u. 31.

Telefon: 352-9993

Fax: 352-9707

E-mail: ltg952@pr.hu

<http://szolgotars.fw.hu>

A Magyarországi Baptista Egyház kiadványa

Felelős szerkesztő: *Lukács Tamás*

Felelős kiadó: *dr. Mészáros Kálmán* egyházelnök

Tördelőszerkesztő: *Lukács Tamás*

A folyóirat önköltségi áron megvásárolható és előfizethető a Baptista Kiadónál.

Egy szám ára: 600 Ft,
egyéves előfizetési díj: 2400 Ft.

Megjelenik: negyedévente

ISSN 1218-425X

HIRDESD AZ IGÉT!

Seres Győző

A szűk kapu után...

„Menjete be a szoros kapun! Mert tágas az a kapu, és széles az az út, amely a kárhozatba visz, és sokan vannak, akik azon járnak. Mert szoros az a kapu, és keskeny az az út, amely az életre visz, és kevesen vannak, akik azt megtalálják.”

(Mt 7,13–14)

Az Efézusiakhoz írt levelében Pál úgy ír Krisztusról, mint aki felment, minden égnél feljebb, hogy betöltse a mindenséget, s onnan fentről mennyei adományként adott némeleket apostolokul, másokat prófétáku, ismét másokat evangélistáku vagy pásztorokul és tanítóku. Mindezt azért tette, hogy a szenteket felkészítse, készítse ezen munkatársak által a szolgálat végzésére, valamint hogy a test, amelynek ő a feje, épüljön, mégpedig szeretetben (Ef 4,10–12.16).

Ezek alapján elég könnyen meghatározzuk a lelkipásztori „munkakört”. Jó, ha a lelkipásztor Isten *küldöttje* (vagy elhívottja), jó, ha van *látása*, szükséges, hogy jól *evangelizáljon*, látogasson és *lelkigondozzon*, valamint rendszeresen és igényesen *tanítsa* Isten igéjét. Hozzácsatolva mondják még, hogy a lelkipásztor mindig legyen kész a prédikálásra, bizonyágtevésre, imádkozásra, evésre. Ezenkívül tudjon sírni a sírókkal, örülni az örülőökkel, tudjon bemeřiteni, összeadni, temetni, s mindeközben maradjon a felszínen.

Egy barátom mégis azzal a kérdéssel fordult egyszer hozzám, hogy mondjam el, írjam körül, miként látom a Biblia alapján a lelkipásztor feladatkörét. Ki a lelkipásztor?

Nem tűnt könnyűnek a konkrét válasz. Azóta gondolkodva a kérdésen látom, tapasztalom, és meg is fogalmazom, hogy a lelkipásztor, de nemcsak ő, hanem minden keresztyén elsörendű *érdeke* az Úr Jézus Krisztussal való személyes kapcsolat, s a vágy, hogy ez mindjobban mélyüljön.

„Ó, Isten, te vagy Istenem, hozzád vágyakozom! Utánad szomjazik lelkem, utánad sóvárog testem, mint kiszikkadt, kopár, víztelen föld.” (Zsolt 63,2)

Ezen Istentől plántált vágy nélkül a lelkipásztori szolgálat csak szolgálat, vagyis inkább feladatkör, amiben az ember jó esetben is csupán nem ég ki; harcol, hogy a felszínen maradjon.

Ami pedig a *feladatkört* illeti, nagyon fontos – a legfontosabb –, hogy a lelkipásztor (de nem csak ő) azt tegye, amire elhívást kapott. De azt tegye jól:

„Most tehát embereknek akarok a kedvében járni, vagy Istennek? Vagy embereknek igyekszem tetszeni? Ha még mindig embereknek akarnék tetszeni, nem volnék Krisztus szolgálja.” (Gal 1,10)

„Ne látszatra szolgáljatok, mintha embereknek akarnátok tetszeni, hanem Krisztus szolgálaként cselekedjétek Isten akarátát: lélekből, jóakarattal szolgáljatok, mint az Úrnak, és nem mint embereknek” (Ef 6,6–7) – írja Pál a földi szolgálaknak.

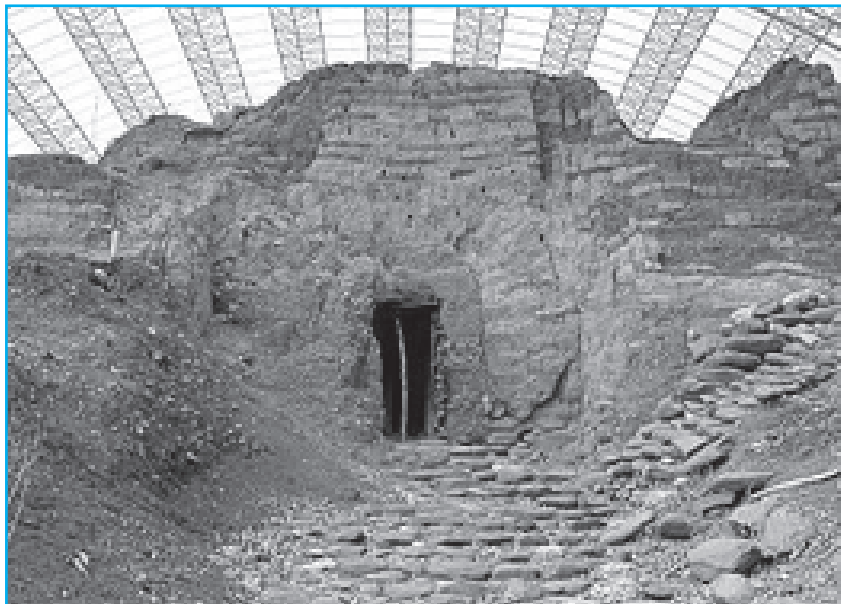
Egyik teológushallgató-társam mondta, hogy önmagát ismerve a legnehezebb feladata a temetés lesz. Főként szeretett, jól ismert testvéreket temetni. A könnyeket elfojtani, ugyanakkor nem mereven, de határozottan megjelenni. Örömhírt hirdetni egy koporsó mellett.

Jelen pillanatig nem kellett még temetésen szolgálnom. De ha belegondolok, nem egyszerű, sok más feladattal együtt, ami a lelkipásztorra hárul. Mégis, nagyon fontos, hogy a lelkipásztor ne csak rutinból prédikáljon, látogasson, hanem isteni megérintésből tegyen mindent. Ahhoz, hogy személyre szabott feladatokat végezhesen, ismernie kell az igazi „Munkaadót”.

Az Úr Jézus szavait megfontolva két olyan „tennivalóra” emlékeznék, s emlékeztetnék másokat is, amelyek lelkipásztori szolgálatunkban mérvadóak.

Kiindulópontunk a misszióparancs:

„Menjete el tehát, tegyete tanítvánnyá minden népet, megkeresztelve öket az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében, tanítva öket, hogy megtartsák mindazt, amit én parancsoltam nektek; és íme, én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig.” (Mt 28,19–20)

A „szoros kapu” – Régészeti lelet a bronzkorból – A Szíriai kapu Megiddó közelében

Hiszem, hogy ez a misszióparancs (tanítvánnyá tevés és folyamatos tanítás) nemcsak a tizenkettő feladata volt, hanem tőlük kezdve minden tanítvánnyá vált emberre vonatkozik. Így számomra is.

A tanítvánnyá tevés és folyamatos tanítás módját vizsgáljuk tehát meg!

(1) A „*menjete be a szűk kapun*” számunkra, akik már bementünk, jelentheti azt, hogy „*vezessetek be* másokat a szűk kapun”, vagy hangsúlyváltással: a szűk kapun vezessetek be másokat.

Amikor evangélizálunk, akkor az embereket a szűk kapuhoz hívogatjuk.

Tanítjuk, hogy az Úr Jézus követése akkor kezdődik, amikor az ember bemegy a szűk kapun.

Feltételezem, hogy mi is megtettük mindannyian ezt az első lépést.

Volt egy ifjú, akit az Úr Jézus megkedvelt, viszont ezt az első lépést nem tette meg. Az örök életet kereste, és nyílt elmondása szerint igyekezett mindent megtenni azért, hogy örök biztonságot szerezzen magának. Azt mondta: „*Jó Mester, mit tegyek, hogy az örök életet elnyerjem?*” (Mk 10,17) Tenni kívánt valamit, pedig igazából Valakire volt szüksége. Ezért kérdezi válaszként az Úr, hogy egyáltalán tudod-e, hogy engem, ha Jónak nevezel, Istennek nevezel, mert csak az Isten Jó.

Nála az akadály e kikerülhetetlen első lépésnél a vagyona volt. Valószínű, hogy követte volna az Urat, de nem vagyoni nélkül. Egy vándor-karizmatikust, tanítót, aki nem kecsgetet gazdag jövővel, emberi biztosítással lehet csak követni – gondolhatta.

Mondja is az Úr Jézus később a tanítványoknak, hogy nehéz bemenni a gazdagoknak az Isten országába. Miért is? Mivel a szoros kapun, amin legelőször be kell lépni, csak az az ember fér be, aki meztelenül, csupaszon jön, éppen ez a lényege ennek a lépésnek („*Meztelen, hogy felruházz...*”).

„*Azután így szólt mindnyájukhoz: 'Ha valaki énutánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel naponként a keresztyét, és kövessen engem.'*” (Lk 9,23)

Feltételezem, hogy amikor Krisztus tanítványai *teszünk* másokat, akkor nem a tágas kaput hirdetjük, hanem a szűket.

Milyen jó volna, ha magatartásunkkal nem tágítanánk ki ezt a kaput, amelyet nem is mi *találtunk ki*, hanem mi is csak *rátaláltunk*, vagy sokkal inkább ő talált ránk.

„*Én vagyok az ajtó: ha valaki rajtam át megy be, megtartatik...*” (Jn 10,9)

Az is jó lenne, ha nem feltétlen tömegben gondolkodnánk. Egyszerre csak egy menjen be, legalábbis egyenként, személyesen. Emlékszem, tinédzserkoromban érzékeny voltam egy-két gyakorlatra. Például nem értettem meg és nem értettem egyet azzal a szokással (most sem), hogy a bemelegítésre azért kell várni, hogy jelentkezzen még egy néhány bemelegítő. Remélem, nem elterjedt szokás ez. Felénk sem állandó.

Sajnáljuk egy emberért felmelegíteni a medence vizét? Vagy talán a bűnös megtérése feletti mennyei örömet akarjuk túlharogni, amikor ilyenkor azt hangoztatjuk, hogy nagy bemelegítési ünnepet szeretnénk, ezért halogatjuk egy embernek a bemelegítését akár egy évvel is. Ugyanakkor a szűk kapun való belépést nem könnyítjük azzal, hogy elmondunk egy-egy imát a megtérni vágyókkal, s bemelegítjük őket? Bemelegítő

János mondta a farizeusoknak: Viperák fajzata, teremjetelek előbb megtéréshez illő gyümölcsöt, és ne azért merítkezzetek a víz alá, mert mások is ezt teszik, vagy mert Ábrahám atyátok igaz volt! Ti teremjetelek jó gyümölcsöt!

A szűk kapun való bevezetést, amit Isten a mai lelkészekre is bízott, nem egy döntésként kell tehát hirdetni, hanem életváltásként.

(2) E lépés megtétele után járás következik. Hogyan éljük meg ezt a járást, és hogyan hirdetjük mások felé?

Paul Washer, egy amerikai szolgatárs jellemzi így az amerikai (déli) baptizmust: a szűk kapuról szóló tant nem követi a keskeny útról szóló igei útmutatás. Más szóval: az evangélizálás igei alapokon történik, a szűk kapun át lehet üdvösségre jutni, de a hívó életről, a megmaradásról és megtartásról liberális tanítás hangzik. Hogyan történik ez Európában, hazánkban?

Az Úr Jézus mondja: „*Én vagyok az út, az igazság és az élet; senki sem mehet az Atyához, csakis én általam.*” (Jn 14,6)

Ezt is mondja: „*Ha valaki énutánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel naponként a keresztyét, és kövessen engem.*” (Lk 9,23)

Ez nem egy lépés, egy bűnvallás, egy ima, „egyszeri” hit, hanem Krisztusban és Krisztus által való járás, Krisztus követése.

Ha életünket vizsgáljuk, áttekintve eddigi szolgálati éveinket, melyik volt nagyobb kihívás: a szűk kapuhoz vezetés vagy a keskeny úton való vezetés? Mindkettőre legyen odaszánt az életünk!

Seres Győző 1986 novemberében született az erdélyi Bihar megyében baptista szülők harmadik fiaként. Gyermekkorát Bályokon töltötte. A helyi baptista közösségben nevelkedett, megtanult imádkozni. Gyermekként hitt Isten szavának, hitte, hogy Jézus Krisztusban neki is üdvössége lehet, de Istentől kapott állandó bizonyossága minderről nem volt. A serdülőkor lázongásait inkább introvertáltabb módon élte meg. Terve szerint meg akart térni, majd, amikor eljön az ideje, amikor tényleg egyértelműen annyira bűnös lesz, hogy szüksége lesz a kegyelemre. Időközben Nagyváradra került középiskolába az Emanuel román baptista líceumba, ahol a felgyülemlett belső lázadásai, engedetlenségei – elsősorban Isten ellen – ránehezdedek. Ráébredt, hogy Istenhez közel lenni és rendezetlen bűnökben élni nem lehet. Ráébredt arra is, és e gondolattól meg is ijedt, hogy egyetlen bűn is kárhozatba sodorja neveltetése, fiatal-kora ellenére. Megértette, hogy Isten félelmetes Isten, és csak komolyan lehet venni.

Isten szeretetét ezután ismerte meg. A középiskolai évei alatt Isten kétszer is jelezte felé, hogy többet vár tőle a szolgálásban. Mégis, az elhívásra a válasz több év folyamataként történt. A budapesti teológiára jelentkezett, de még nem volt tiszta előtte a szolgálati terület, feladatkör. A teológiai évei alatt kapott efelől megerősítést.

Negyedéves hallgató korában vette feleségül felvidéki származású menyasszonyát, *Horváth Erikát*.

A monori baptista gyülekezet e legációk éve alatt hívta meg lelkipásztori szolgálatra, amely felkérésre Isten munkálta ki szívében az igenlő választ.

Katona László

Zakariás adventi életének üzenetei

Lk 1,5–20

Bátran állíthatjuk, hogy Zakariás fokozott adventi várakozásban volt, hiszen várta népével együtt a Messiást. Templomi szolgálata napjaiban akár találkozhatott is Annával, Fánuel leányával és Simeonnal, akik jeles messiásváróknak számítottak már akkor is, noha még nem voltak igazán a későbbi „nagy imádkozó öregeként” ismeretesek.

Zakariás adventi életéből erőteljes üzeneteket olvashatunk ki a magunk adventi életének programjához.

Életének első üzenete abból származik, hogy papi életet élt. Csak az ároniták előtt volt nyitott a papi pálya, és azoknak is csak egy csoportja állt folyamatos szolgálatban. Állítólag 5000 áronita volt ebben az időben Júdeában, és kéthetes terminusokra behívót kaptak a templomi élet szerpapi munkáiba. Előfordult, hogy valaki életében egyszer végezhetett ilyen szolgálatot a jeruzsálemi templomban, és az volt élete legfőbb rendeltetése, hogy ezt jól végezze. További élete telhetett a lakosság körében lévitai munkával, orvoslással, jogi élet dolgaival, tudományok művelésével, műszaki dolgok végzésével stb., de ez a két hét a szolgáló élet csúcsa volt, amire vágytak is. Zakariás örömmel végezte e szolgálá-

tot. A mi adventi életünkben is meghatározó szerepe legyen a Péter apostol által említett királyi papságunk megélésének! Ez a fajta papság azoké, akik „Jézus hitéből valók”.

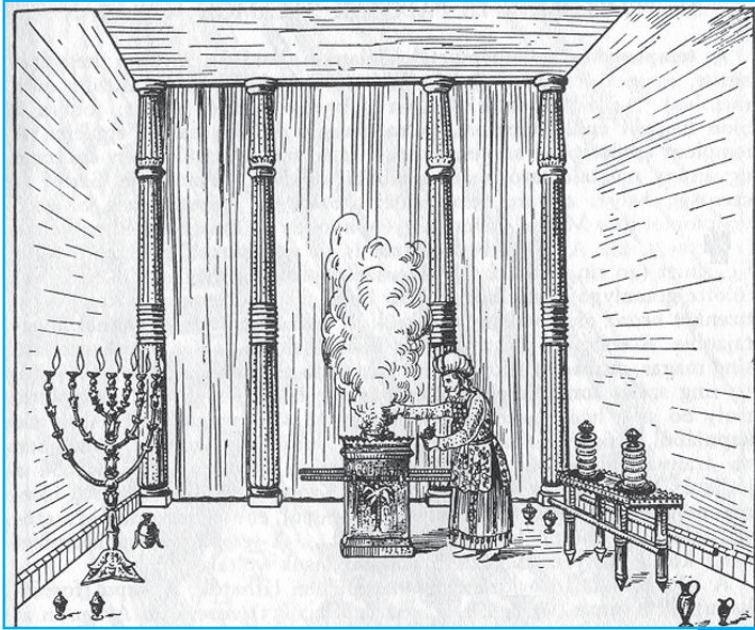
Életének második üzenete: igaz és törvény szerinti életet élt. Ő és Erzsébet az ószövetségi törvények viszonylatában éltek, mi pedig az új parancsolat törvényének hatálya és kötelme alatt, olyan új élettel, amelynek természete a tízparancsolat előírása szerinti, és így fáradozik az új parancsolat betöltésén. Tegyük ezt így mi is, mint ők akkor!

Harmadik üzenete a végzett szolgálatának helyéből ered. Az illatoltár a kárpit előtt volt, az égőáldozatok oltára előtt (2Móz 30). Mi is egy oltár közelében élhetjük szüntelen adventi életünket. Hogyan lehetne komolyan Jézust váró ember az, aki az ő oltárától már eltávolodott?

Negyedik üzenete abból ered, hogy a szolgálatát olyan előírások, szolgálati hagyományok alapján végezte, amelyekre izig-vérig rámondhatjuk, hogy ez aztán konzervativizmus. Ezeröttszáz éves törvények alapján szolgálni ugyancsak mohosnak tűnhetett. Öltözeti újítás, liturgiai lazaság, formabontás, új szolgáló testületek behozása ott aztán nem volt lehetséges. A mai ember könnyen kimondja az ilyesmire: „Ennek semmi köze a Lélek mai munkájához, a mai embereknek már nem ez kell, ennek a konzervatív kegyességnek már nincs köze az Istenhez. Ki kellene nyitni az ablakokat, hadd fújjon be a Szentlélek szele az ilyenfajta ósdi légkörbe” stb., stb.

De ha nem az ószövetségi papság ezeröttszáz éves gyakorlatát nézzük, hanem csak egy emberöltős lelki szokásokra keresünk példákat, akkor elég sok olyan személyt találunk, akik ugyancsak évtizedekig vagy egész életükben egyformán gyakorolták lelki életüket vagy istentiszteletüket változtatások nélkül. Jézus zsinagógába járási szokása, Pál, Péter imaélete, Dániel imaéleti szokása, pedig órá még nyomást is gyakoroltak, hogy változtasson annak gyakorlatán. Simeon és Anna szokásos imaélete, a zsidó családok páskaünnepi liturgiája és ősi történetek újra elmondása. Az évszázados zsolttárénekek használata stb. Kegyes pogányoknál is látunk ilyen kitartó szokásokat, például Kornéliusz százados imaélete, kegyességi gyakorlata is itt említhető. Fel kell tennünk azt a kérdést: Van-e az ilyen konzervatív lelki gyakorlatoknak értéke, rákapcsolódik-e az ég az ilyen kegyességre, rajta van-e az Isten tetszése? A mai korban, amikor kényszeresen mindennek a megváltoztatása, modernizálása a cél, fontos, hogy választ találjunk erre a kérdésre.

Zakariás esete erre is választ hoz. Igen! Isten rákapcsolódik az általa sugalmazott hagyományok hűségese örzőinek, gyakorlóinak szolgálatára, életére. Angyal jelenik meg Zakariásnak. A három ifjú mellett megjelenik a titokzatos negyedik a kemencében, Dániel mellett az angyal bezárja az oroslánok száját, Péternek megnyílik az ég, és felkészítést kap az új munkára, a pogánymisszióra, amit végezhetett a régi

üzenettel, amit pünkösöd óta már oly sokszor elmondhatott. Simeonnak szól a Szentlélek: Öreg! Indulj még egyszer a templomba, most megláthatod a Messiást, akiért annyit imádkoztál. Tehát az adventi szolgáló élet mintájául igencsak alkalmas Zakariás hagyományörző módon szolgáló élete, és annak ebből fakadó üzenete. Sőt, Jézus Krisztus mintha óvott volna a mi adventi időnkre vonatkozóan bizonyos „nóvumoktól”, amelyekről bizonyos „végidős keresztyén menedzsmen” úgy tudja, hogy azokban van: „*Ímé, itt a Krisztus*”. Ugyanakkor Jézus bekapcsolódik a hívők azon hagyományos gyakorlatába, ahol ketten-hárman hittel az ő nevében évtizedeken át, mindhalálig összejönnek.

Ötödik üzenete az is, hogy az angyal nem a templomi szolgálata nemzeti összefüggéseiért szólítja meg, hanem személyes és családi ügyében. Igaz, hogy ebből 30 év múlva nagy országos ügy lett – mármint Bemérintő János szolgálata –, de ekkor még Zakariásnak ez egy régi családi ügy, a meddség. Kiderül az angyal beszéde után, hogy ő teljes mértékben hisz népe és Isten kapcsolatában, a gondviselésben, a jövőbeni Messiasban, de ebben a személyes és családi ügyben már kételkedve tud fogadni bármiféle fordulatot. Erős a vallásos rendszerében való hite, de a személyes életügyeire nézve gyenge. Adventban ne csak Jézus visszajövetelében higgyünk, ne csak az Antikrisztus visszatartásában, elragadtatásban stb., hanem hogy személyes sorsunk ügyei is Isten előtt vannak, és tud adni megoldást azokban is! Tehát ne csak rendszerhitünk legyen, hanem szituációs hitünk is!

Hatodik üzenet, hogy Zakariás a találkozásból fenytve jön ki. Ma divat a bizonyágtételekben úgy szólni, hogy „*mi csoda áldásokban volt részünk, éreztük Isten jelenlétét, milyen csodás és felemelő volt!*” Zakariás, amikor kijött a templomból, fenytve és megalázó állapottal jön a gyülekezete és szolgálatai elé. Biztos kellett fél óra ahhoz, hogy megértsék, nem az esze ment el, nem részeg stb., hanem valami földöntúli eseményben volt része. Kilenc hónapig fogyatékos lett téve, de így lett jobb hívő. Restelkednie kell, hátrányokat kell átélnie, de így növekedett Isten ismeretében és az alkalmasságban. Higgyük el, ha állítólag Istennel olyan együttlétet éltünk

át, amelyekről boldog, pironkodás nélküli beszámolókat tarthatunk, és a találkozás minket semmiben nem talált hűjával, akkor nem a Biblia Istenevel találkoztunk, hanem a magunk vagy mások által csinált istennel!

Utolsó üzenete Zakariás szolgálatának az, hogy az Írás szerint volt néhány nap a szolgálatából, amit így megnémítva, megfenytve is végzett. Van-e még fenyték nálunk? Tudunk-e elfogadni fenytést Istentől, gyülekezettől, és alázatosan tudunk-e tovább szolgálni? Némán már biztos nem ment az oltár elé, nem mondta a népre az áldást, de készítette az istentisztelet eszközeit, kezelte a templomépület ügyeit stb. Így is szolgált, nem állt ki abból, amíg eljött az a nap, hogy hazamehetett. Ő nem ment át másik gyülekezetbe, nem ült tüntetően a karzatra, hanem alázattal kitöltötte beosztása napjait.

Ő nem ment át másik gyülekezetbe, nem ült tüntetően a karzatra, hanem alázattal kitöltötte beosztása napjait.

Ez vezette el őt ahhoz a lelkülethez, hogy amikor megnyílt a szája, áldotta az Istent. El tudnánk-e fogadni azt, hogy az advent sokkal inkább az alázatos szolgálat, ha kell, Isten által intve is, a munkánk végzésének ideje? Segítsen az Úr Zakariás adventi életéből tanulni mindnyájunknak!

Nagy Ferenc

„Micsoda a halandó, hogy törődsz vele...?”

„Nagyok munkáid, Isten! Végtelen erőd!
Mi eszme fogna föl, mi nyelv jelezne?”

(Milton)

A Szentírás noha Istenről tanúskodik, mégis azt hangsúlyozza, hogy Istent még senki sem látta! Az a tény, hogy nem látható Isten örök hatalma és istensége, létét nem tagadja, a hitelenséget pedig nem igazolja – tanítja Pál apostol. Ugyanis a teremtett világ értelmes vizsgálata révén a Teremtő léte nem egyszerűen feltételezhető, hanem bizonyosság! Hangsúlyozni kell, hogy az emberen kívül, az emberlét szintje alatt, gondolatilag semmi sem keresi, vizsgálja létezése okát és módját, genealógiai érdeklődést nem tanúsít. Az ember azonban belelátja, beleérzi a tudattalan létezőkbe is az általuk talán nem is sejtett titkot, hogy valamiképpen működik a fenntartásukat szavatoló felettes uralom. Ezt költői beleálmódásnak is nevezhetnénk, azonban az élethez való egyetemes ragaszkodásuk annyira meglepő (a legalacsonyabb szinten élők körében is), hogy a léttudat nélküli léttudatot fel kell tételezni, amit ösztönnek nevezünk, és amit megmagyarázni nem tudunk. (Az oroszok zsákmányért ordítanak. Az erdők nyüzsgő vadjai, a tenger kisebb-nagyobb állatai és a cethal is Istentől várják eledelüket – Zsolt 104,19–29.) A valóság mérhetetlenül több, mint amennyit belőle megláthatunk és megérthetünk! Boldogsággal tölthet el bennünket az a tudat, hogy a nem látható, de mégis sejtető dolgok is végtelenre tágitják szellemi erőnk horizontját, és benne érezhetjük magunkat abban a hatalmas világban, amelynek határai meg sem közelíthetők!

Pál apostol szavaival mondva, a teremtett világ értelmes vizsgálata folyamatos, permanens emberi törekvés, amely nemcsak a felfedezés élményével, a sikerérzet örömeivel ajándékozhatja meg a kutatót, hanem az emberiség javát szolgáló ismeretekkel is gazdagítja. Az a meggyőződésünk, hogy ha az ember teremtésbeli adottságait, és az uralkodásra kapott bölcsességét rendeltetészerűen használja, nem távolodik, hanem inkább közeledik Teremtőjéhez, annál jobban felfénylik előtte alázatos térdhajtásra készítő fenséges lény. A teremtésben Isten önmagát jelenti ki, mutatja meg hatalmát, amelyet az ember ámulva szemlél. Olyan érzések és gondolatok törnek fel lelkéből, látva a természet ezer színben és alakban tündöklő tárgyait és jelenségeit, amelyeket magasztos nyelven, csak meghangszerelt versben beszélhet el. De az isteni kijelentést, a teremtettség lenyűgöző szövegét

mégsem tudja kellő erővel, pompázatos színekkel úgy visszahangozni, hogy az a csillagközi űrt megrezegtetve többszörösen visszaverődve halna el földünk terein. De így is a legszebb énekek azok, amelyek emberszívben zendülnek meg! Szent ámulatban fogant énekeket nemcsak a Bibliában találunk bőséggel, hiszen ősidóktól fogva az érző és gondolkodó ember öntudatlanul is felhangolt lélekkel kezd éneke, ha csak a csillagos égre emeli fel tekintetét!

Tudósok mondják, hogy a természet legnagyobb alkotása és egyben legnagyobb ajándéka az emberi test, és az az óriási értelem, amely azt irányítja. Nincs hozzá fogható erőben, képességekben! Ez a felismerés önismerés, kétségbe nem vonható, nem valakitől hallott, nem valaki által kikutatott meglátás. És ha ajándék, akkor ezt az ember kapta, Valakitől! Önlétünknek ez a tudása fölébe emeli az embert minden anyagi valóságnak, példa nélküli, hogy az anyag magamagát ismerné és vizsgálni tudná. Az ember belülről és kívülről nézve is látja magát! A test-lélek embernek ezt a tudását, ezt a képességét a fizika és kémia törvényeivel megmagyarázni nem lehet.

Ha – amint Pál apostol tanítja – a Teremtő léte a teremtett világ értelmes vizsgálata révén kimutatható, bizonyítható, akkor az ember, Isten legnagyobb alkotása, a teremtés koronája olyannyira Istenre mutató, hogy a vele való hasonlóság, a minden más lénytől megkülönböztető jegyek özöne, ösztönző biztatás arra, hogy mi emberek, akik elesettségünk ellenére is a legközelebb állunk hozzá, és ő, aki keres és úgy közeledik hozzánk, hogy mutatja irántunk érzett szeretetét nem szűnő jeleit: fordítsuk arca felé tekintetünket, kezeinket hozzáemelve, s kérjük, fogadjon újra magához, és ajándékozza nekünk az elfordulás után is a szabadulás örömeit!

Michelangelo: Ádám

Kézénfekvő tehát, hogy a Teremtő ujjának rajtunk látható nyomait vessük tüzetes vizsgálat alá. Győződjünk meg afelől, hogy kezével formált olyanná, amilyenek vagyunk! Nem követünk el azzal a bűnt, ha megtaláljuk azt a „születési anyakönyvi kivonatot”, amelyben ez áll: teremtője az Isten.

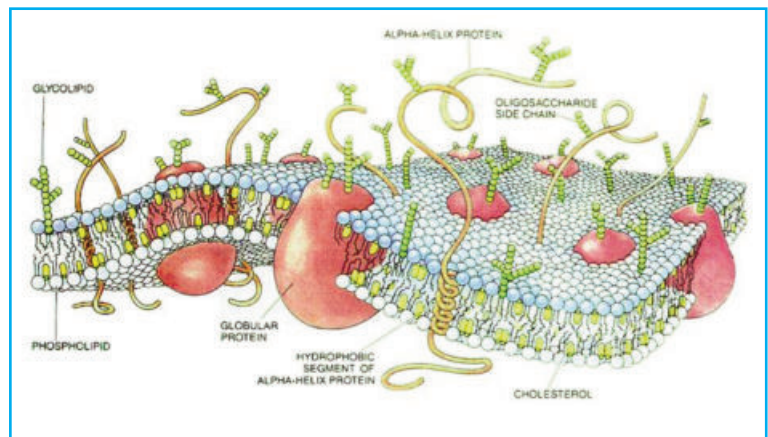
Könnyebb helyzetben vannak azok, akik a Biblia igazságát elfogadják, mert az ember formáltatásáról, majd életre keltéséről külön kinyilatkoztatás szól. Ez a megkülönböztetés magában is nagy titkot árul el. Az életre kelés az anyagnak egy magasabb rendű létezési formába történő átlépése. Ám az élet olyan isteni létstruktúra, amelynek lényegét felfogni, emberi fogalmakkal leírni nem vagyunk képesek. Zavaró lehet sokak számára, hogy az élet nem csupán az ember sajátos kiváltsága, mivel megszámlálhatatlan lény nyüzsög tengerben, földben, föld felett és a levegőben, amelyek az élők osztályába tartoznak. Az életnek öt alapfunkciója van. Ezek az alacsonyabb rendű lényeknél is működnek. Ahol nincs táplálkozás (anyagcsere), nincs növekedés, szaporodás, ingerlékenység (az élő anyagnak az a tulajdonsága, hogy az ingerre válaszol) és mozgás, ott nincsen élet! Az életnek ezek a látható jelei, ahol nem működnek, ott csak elfekvő anyag van. De az életfunkciók a létfokozatokat nem mossák el, nem szüntethetik meg. A hasonlóság nem azonosság. Régtől fogva ismeretes, hogy az életkezdeményeket (az embernél az embriót) szokták egymás mellé helyezni, és a hasonlóság valóban fennáll, de nem meglepő, mert az élet lényegét nem a forma, hanem a tartalom (amelynek millió titka van!) jelenti. Azt is régtől fogva tudjuk, hogy az emlősök koponyáját és azok tartalmát is méregetik. Itt is nagy a hasonlóság. – A minap magyar tudósok beszélgettek az agyról, az egymás mellé helyezett koponyákat és belső alakmásaikat szemléltették. A riporter megkérdezte, az emberi agy melyikhez hasonlít a legjobban – egyikhez sem, volt a válasz. Elmondták azt is, hogy az emberi agy nem érez fájdalmat, ha kivágnak belőle egy darabot, azt sem érzi. De nincsen olyan pontja a testünknek, amelyen ha fájdalom jönne létre, azt az agy ne érezné, ne tudná. Amikor a hasonlóságokat előszeretettel hangsúlyozzák, a különbségekről nem beszélnek, pedig azok is okozhatnának fejtörést azok számára, akik elfogult ideológiai és világnézeti terheltségtől vezérelve végeznek egyoldalúan vizsgálódásokat.

Az életfokozat, amikor a tetőpontra érkezett, vagyis amikor az élő anyag öntudatra ébredt, nagyobb változást hozott létre, mint amikor az élettelen anyag „életre kelt”! Ekkor a biológiai fejlődés (az embernél) megállt, és a szellemi fejlődés kezdődött el. Az élet leheletével megáldott ember az élet csúcsára állt. Nincs semmi, ami az ember fölé kerekedhetne, és trónjától megfoszthatná!

Vizsgáljuk most tovább az embert, mint az életre és öntudatra kelt „anyagot”, a tudósok szemével! – Testünkben az örökölt képességek, azok a tevékenységek, amelyeket szervezetünk egy átlagos napon teljesít, felsorolhatatlan és felfogóképességünket túlhaladja. Belegondolni is szédítő, ha a szív szivattyúrendszerének működését magunk elé képzeljük. A hat-hét liter vért naponta négy-ötezszer forgatja meg testünkben. Ezt évtizedeken keresztül megállás és egyetlen ütés kihagyása nélkül is képes végezni. Testünk legnagyobb kiterjedésű szerve, a bőr, négymilliónál több pórusból áll,

amelyek folyamatosan szolgálják szervezetünk hűtőrendszerének működését. A test, e tökéletes építmény csúcán áll az agy, amely áttekinti és biztosítja a szervezetek tevékenységének együttműködését. Úgy tartják, hogy ez a huszonötmilliárdnál is több sejtből álló képződmény a legbonyolultabb dolog, amit ismerünk.

Szakkönyvek sokasága foglalja össze azokat az ismereteket az emberi szervezetről, amelyeket a kutatás fárasztó munkájával tízezrek halmoztak fel hosszú időn keresztül. Lenyűgözőbb számunkra, ha a legkisebb, de önálló életre képes élő egység, a sejt belsejébe betekinthetünk. Csak mikroszkóppal leshetünk bele a mikrovilágnak ebbe a zárt, picinyke csarnokába. Többek egybehangzó megállapítása szerint az emberiség mai napig főlhalmozott összes tudományát is meghaladja egyetlen sejt tudása. A sejtben többfajta kémiai reakció játszódik le, mint a világ összes vegyi gyárában együttesen. Vegyi anyagok és vegyületek ezrei találhatóak benne, s ennek megfelelően ezernyi sejttevékenység színtere is. Nincsen a világon ember, aki meg tudná magyarázni, hogy mitől működik a sejt, hol rejtőzik benne a mozgatóerő. Más szóval szervezetünk veleszületett tudása végtelenszeresen meghaladja gondolkodó agyunkét (*Marilyn Diamond*). Vegyük hozzá mindehhez, hogy több mint hetvenötbillió sejtünk működik együtt nagy pontossággal hatvan, hetven, nyolcvan éven keresztül, vagy még tovább is!

Hogyan kommunikálnak egymással sejtjeink?
lightscience.blog.hu

A sejten belül van a sejtmag, ezen belül a gének, a génekben pedig az élet alapanyaga, a DNS. Ez utóbbi betűszó, a dezoxiribonukleinsav rövidítése. A napilapokban is gyakran szóba jön a neve. Nekünk, egyszerű embereknek nem sokat jelent ez a kémiai vegyület. A DNS határozza meg, hogy milyen színű lesz a szem, milyen lesz a virág illata, vagy a madár tollazatának színárnyalata. A DNS-azonosítás ügyében tévedhetetlen tanúnak bizonyul, bizonyos esetekben leleplezi a hamiságot. A kövek tanúskodásának megvan a létjogosultsága a Biblia szerint. Mennyire nem megbízható a tagadás, az igazság elferdítése. Ki gondolta volna, hogy a biokémia a bírák munkáját az ítélethozatalban mennyire megkönnyítheti! Az embert magát vagy igaznak, vagy hamisnak jelentheti ki a saját DNS-e.

Csak egy picinyke fényt irányítottunk az emberre mint testre. De ez is meggyőz bennünket arról, hogy milyen teremtői bölcsesség alkotta meg, emelte magasba az embert. A testünkbe épült képességek sokasága szinte felsorolhatatlan.

Ezek közül csak keveset gyarapítunk, tehát nem vagyunk jó sáfárai a nálunk elhelyezett isteni kincseknek. Igaz, akarva sem tudnánk minden velünk született képességet a tökéletességig fejleszteni. A legdominánsabb és a legáldásosabb képesség tudatos működtetése hivatástudat, s ennek szentelve az életet, egymaga a hivatás. Ez nem egyéb, mint a keskeny út, amelyről elköszálni céltévesztés, félrelépés. A talentumok elszámoltatása majdan az ítélet legfélelmetesebb momentuma lesz!

A teremtésről alkotott bibliai meggyőződés, az apostoli és egyben keresztyén világszemlélet az egész Ószövetségben, különösen pedig a Zsoltárok és Jób könyvében tükröződik a legjobban. Isten dicsőségét, kezének munkáját hirdetik az egek. Nem emberi beszéddel ugyan, de hitelesen, és a világ végéig hatóan (Zsolt 19). Dicsérik Istent az ő rendelkezéseitől soha el nem térő nap és a hold meg az egek egei. Dicsérik őt a „lelkes” lények (az angyalok és seregeik; a földi királyok és minden nemzet; vezérek és a földnek bírái; ifjak a leányokkal; öregek a fiatalokkal együtt), de az öntudatlan vadak, és minden állatok (a tengeri szörnyek, csúszómászók és szárnyalók); a gyümölcsfák és a cédrusok; a hegyek és halmok mindnyájan; a tengerek és a tornyosuló fellegek; az ő parancsát teljesítő természeti tünemények (tűz és jégeső, hó és köd, s az engedelmes szélvihar) Isten dicsőségét s hatalmát magasztalják (Zsolt 148).

Az emberről, az Édenen belüli életéről keveset tudunk, de ez a kevés elég ahhoz, hogy a legmagasabb rendű, élő, érző és gondolkodó lényt ismerjük fel benne. Elég ahhoz is, hogy meglássuk, mekkora veszteséget okozott magának, és mennyire mérhetetlen az a nyomor, amelyet átplántált utódainak megrontására. Az Édenen kívüli életéről már nagyon sokat tudunk. Ez azonban nem elméleti ismeret, hanem olyan átörökített jó és rossz tudás, amellyel vagy jót, vagy rosszat tehetünk. Am elveszítettük magunk fölött az uralmat. Talán senki sem tudta úgy leírni az ember vergődését, kínlódását, akarata kormányozhatatlanságát, mint Pál apostol a Római levél hetedik fejezetében teszi. Az ember tenni akarja a jót, amelyre lehetősége van, mégis a rosszat teszi! Kiszámíthatatlanok vagyunk. A szégyen lett az állandó ruhaviseletünk, de kezdjük nem szégyellni a szégyenletest, és a dicstelen már gálaruha lett. A Biblia sem ismeri a szép embert, csak a romlottságban veszteglőt. Nem találunk olyan lelket, aki ne viselné zabolátlansága jegyét, a fekete bűnt. Méltatlanná lett az ember Teremtőjéhez, nem lakhat sátrában, de még a közelségében sem állhat meg. Megrázó erővel írják le a zsoltárosok az embert ért szerencsétlenséget. A mai énekeskönyvünkben se nagyon találunk olyan éneket, amely valamiképpen ne láttatná, ne érzékeltetné az elesett ember nyomorát, de szerencsénkre azt igen, hogy miként kelhet fel a sárból. Egy elfelejtett vagy félretett énekünk van, amely elfogadható festmény a szép emberről: Oly szép az ember, ki a bűnt / Egészen elveté, / Arcáról égi fény ragyog, / Mert szíve Jézusé. / Dicsének hangzik ajkiról; / Alázat homlokán, / És békesség minden művén, / S áldás azok nyomán. / Mily szép, ki Jézusé, / Kiben a Krisztus látható, / És ő Krisztusban él.

Fenséges Isten, fenséges ember!

Istenről és az emberről készült képet tart elénk a 8. zsoltár. Éles szemű és eszű, egyben érzékeny szívű lélek az, aki ilyen fenséges beállításban tudja elénk helyezni a láthatatlan Istent és legfőbb művét, az embert. A Tíz ige megsértése

nélkül teheti ezt. Nem ecsettel vagy vésővel készít képmást. Mint sok zsoltárostárs, nem magát Istent, hanem az ő kezének alkotását szemléli ámulva, tehát az eget, és az arra függesztett holdat és csillagokat. – Csodálatának másik fenséges tárgya a dicsőséggel és méltósággal megáldott ember, akinek lába alá vettetett az isteni kéz minden földi alkotása. Az ember megkoronázva (hatalommal felruházva) áll Teremtője mellett, de önála csak kevéssel kisebb! Újra egymás közelében az Uraknak Ura és az Ember. Hatalmas manifesztáció!

Ez az ember, mint Isten alkotása, egyenrangú az angyalokkal, a prófétákkal, az apostolokkal és egyáltalán a megváltottakkal (Jel 22,8–9)! Már korábban a Jelenések könyvének írója bemutatta a nagy nyomorúságból érkezett megtisztultaknak s az oltár alatt várakozó mártíroknak seregét. Ők már bűntől mentesen, megváltva állnak Isten színe előtt.

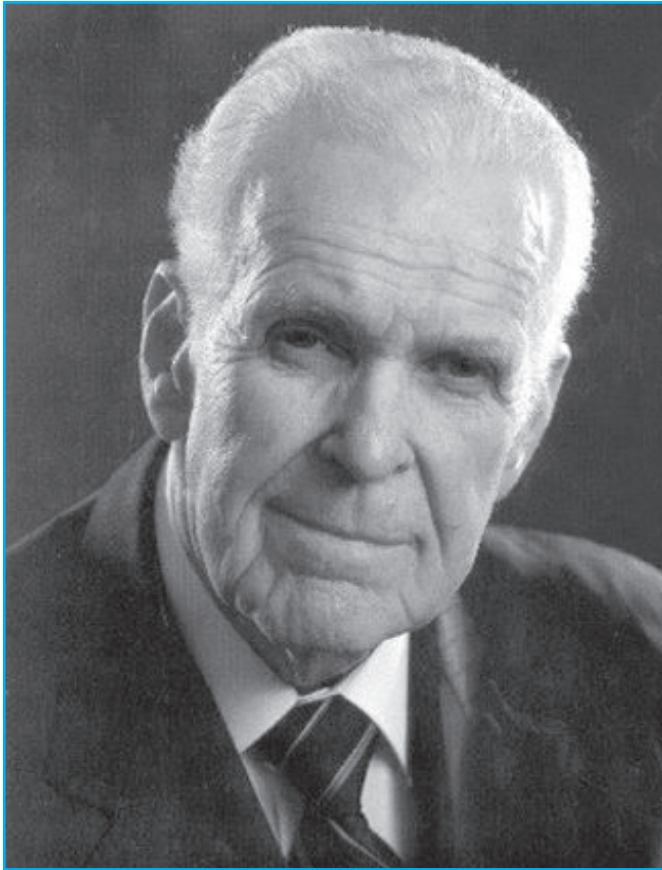
A zsoltáros víziójában tehát nem egy leprás, a bűnök minden mocskával beszennyezett ember áll, hanem aki belépésre „jogosult” az Isten országába, s már megállhat Isten színe előtt. *Nincs tehát most már semmiféle kárhozható ítélet azok ellen, akik a Krisztus Jézusban vannak, mivel az élet Lelkének törvénye megszabadított téged Krisztus Jézusban a bűn és a halál törvényétől.*” (Róm 8,1–2)

Álljon most előttünk az élet piramisa! Ennek alapja a megszámlálhatatlan apró lények miriádja, lépcsőzetesen emelkedve. Ezek fölött sorakoznak a magasabb rendű növények sokfélesége, majd pedig az állatok méltóságos sorokban magasodnak a csúcs felé. Legfölül azonban nem a már kihalt hatalmas őssárkány, a dinoszaurusz, vagy az óceán hajónagyságú bálnája, sem pedig a szárazföld több tonnás emlősóriása, hanem a 180 centiméteres ember áll, s lába, vagyis hatalma alá vettette a mindmegannyi lény! Ezek a lények nem lázadhatnak fel az ember uralma ellen, noha erre sokszor okuk lenne, mert az uralkodás hatalmát Istentől kapta. Ez azonban nem a lelketlen elnyomásra, nem a korlátlan és értelmetlen pusztításra adatott, hanem a bölcs kormányzásra, amelyből nem hiányozhat a növények és állatok iránti szeretet gyakorlása sem. Ha a különböző talentumoknak meglesz az elszámoltatása, akkor bizonyos, hogy az uralkodásra adott talentumoknak még súlyosabb lesz a számonkérése!

Az Isten és az ember közötti megbékélés szerzője, a bűnök eltörlője Jézus Krisztus, akinek hála és tisztelet adassék örökkön-örökké!

Lee Roberson

„Gerjeszd fel Isten benned lévő kegyelmi ajándékát...”

Lee Roberson (1909–2007)

Lee Roberson a nagy 20. századi fundamentalista prédikátorok egyike. Kollégiumokban és szemináriumok helyszínein (a Dél-Amerikai Baptista Szövetség Teológiai Szemináriuma, Louisville) dolgozott kétéves munkásként, mosogatással és felmosással keresve kenyerét. Prédikátori szolgálata kezdetén énekesként vált ismertté. Roberson testvér megragadta a biznyságtévé szolgálattal lehetőséget a populáris zene világában. 1942-ben kapott elhívást a pásztori szolgálatra Chattanooga-ban, Tennesseeben (Highland Park Baptist Church), és később megalapította a Tennessee Egyházi Egyetemet (Tennessee Temple University). Az igehirdetései mindig egyszerűek és közvetlenek voltak. Sokat prédikált különböző evangelizációk, ébredések és bibliai konferenciák alkalmával, egészen 2007-ben bekövetkezett haláláig. Bár nem nevezték „mély” gondolkodású prédikátornak, mégis mindig egy fő témára építette igehirdetéseit: a megszentelt keresztyén életre és a bűnösök megmenekülésére Krisztusban.

***

„Azért emlékeztetek téged, hogy gerjeszd fel az Isten kegyelmi ajándékát, amely benned van az én kezeimnek rád tétele által. Mert nem félelemnek lelkét adta nekünk az Isten; hanem erőnek és szeretetnek és józanságnak lelkét. Ne szé-

gyellj hát a mi Urunk biznyságtételét, se engem, az ő foglyát; hanem együtt szenvedj az evangéliumért Istennek hatalma szerint. Aki megtartott minket és hívott szent hívással, nem a mi cselekedeteink szerint, hanem az ő saját végzése és kegyelme szerint, mely adatott nekünk Krisztus Jézusban örök időknél előtte, megjelentetett pedig most a mi Megtartónknak, Jézus Krisztusnak megjelenése által, aki eltörölte a halált, világosságra hozta pedig az életet és a halhatatlanságot az evangélium által, melyre nézve hirdetővé téttem és apostollá és pogányok tanítójává. Amiért szenvedem ezeket is: de nem szégyellem; mert tudom, Kinek hittem, és bizonyos vagyok benne, hogy Ő az én nála letett kincsemet meg tudja őrizni ama napra. Az egészséges beszédeknek példáját megtartsd, amiket éntőlem hallottál, a Krisztus Jézusban való hitben és szeretetben.” (2Tim 1,6–13 – Károli ford.)

A hatodik versre irányítsuk a figyelmünket: „Azért emlékeztetek téged, hogy gerjeszd fel Isten benned lévő kegyelmi ajándékát, amely kezemnek rád tétele által van benned.” Amire Pál emlékeztetni kívánja a fiatal Timóteust, lényegében ez: „Krisztus megváltott téged, ezért Szentlelkével benned lakozik. Isten szolgálatra hívott el téged, ezért most föléd helyezem kezemet, az ő hívásának kifejezésekképpen. Timóteus, most buzdítsd fel magadat, és engedelmessédj Isten hívásának!”

A szemünk előtt megjelenített kép a következő: egy Pál nevű fundamentalista prédikátor tanácsokkal látja el fiatalabb fundamentalista kollégáját, név szerint Timóteust. Mindketten hisznek Isten igéjében, hisznek Istenben és Krisztusban, megváltást nyertek és elhívást kaptak Istentől. Pál mégis azon igyekezett, hogy felbuzdítsa ezt a fiatalembert. Timóteushoz írt első és második levelében úgy inti őt, hogy: „Tanulj kitartást, mint Krisztus jó vitéze... és igyekezz kipróbálni bizonyulni!”

Mit tett Pál tulajdonképpen? A legfontosabb dolgot, amit nekünk is tennünk kell. Mert ha nem buzdítjuk fel az embereket, nem rázzuk fel a környezetünket, akkor célt tévesztünk. Ha prédikálunk vasárnap reggel, vasárnap este és csütörtök este, de senki sem buzdul fel, hogy elinduljon Isten akarát teljesíteni, akkor végül is nem sokat tettünk. Pál beszéde minden alkalommal elérte célját. Írt a római keresztyéneknek, a korinthusbelieknek, a filippibeliéknél, az efézusbelieknek, ugyanazzal az erővel – azért, hogy felrázza, buzdítsa és lendületbe hozza őket.

Az emberek nem szeretik, ha felrázzák őket. Az emberek csendben szeretnek ülni a helyükön. Az emberek szeretnek eljárni a gyülekezetbe vasárnap délelőtt, részt venni az istentiszteleten úgy, hogy az az igehirdetéssel együtt ne tartson tovább hatvan percnél, hogy mielőbb felkeljenek és kimenjenek az ajtón, megebédeljenek az otthonaikban, és közben elfelejtsék mindazt, amit hallottak. Talán visszatérnek vasárnap este, hogy ismét meghallgassanak ezt-azt, hogy azután ismét ne gondoljanak többé a hallottakra. Nincs különösebb

hajlandóságuk felbuzdulni. Ha cselekedni akarjuk Isten akaratát, akkor előbb fel kell buzdítanunk az embereket Isten akaratának cselekvésére. Mózesnek is ez a cél lebegett a szeme előtt, amikor ezt mondta: „*Vigyázz, hogy el ne felejtkezzél az Úrról!*” (5Móz 6,12). Mózes buzdította népét, ahogy nekünk is kell. A mai fundamentalisták legégetőbb szüksége a buzdítás.

Nem vagyok büszke arra (és gondolom mások sem), hogy néhány fundamentalista egyház elbukott. Ahogy arra sem vagyok büszke, hogy néhányuk eltért a szilárd fundamentumtól, vagyis Isten igéjétől. Lassan kortünetnek fogjuk fel, amikor lelkileg halott, vagyis problémáikba belefásult gyülekezeteket látunk magunk körül, melyeknek ébredésre, fellendülésre és szolgálatra lenne szükségük. A mi feladatunk, hogy felbuzdítsuk őket.

Míndeközben erőtlén vezetőket, pásztorokat és miszionáriusokat, valamint tanítókat látunk magunk körül, akikből hiányzik a Lélek ereje. Néhány vezető még önelégült is. Ismerek egy gyülekezeti épületet, amely kb. hatszáz fő befogadására lenne alkalmas. A vasárnapi iskolában kb. ötven fő jelenik meg rendszeresen, és a pásztoruk ezzel tökéletesen elégedett. Soha nem aggódik a számadatok miatt. Megjelenik az ötven fő a vasárnapi iskolában, másik ötven fő a gyülekezeti teremben, és hétről hétre ugyanezek az emberek jönnek. Az anyagiaknak nincsenek híján, a számlák ki vannak fizetve, a lelkési fizetés is rendben van. És ott áll a monumentális épület, kihasználatlanul, egy közkedvelt helyen, ahonnan ezrével jöhetnének a megtérők a gyülekezetbe, ha ezért többen is elkezdenének dolgozni. Az erőtlén vezetők!

Ismét oda kell fordulnunk Isten parancsaihoz, úgymint: „*Menjete el széles e világra és hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek!*” (Mk 16,15). Még nem teljesítettük ezt a parancsot. Nem ezt tesszük. Buzdítsd fel magadat és a gondolataidat, és kérdezd meg Istentől: „Uram, mit csinállok én? Mit tehetek? Te mit akarsz, hogy cselekedjek? Hogyan tudnék leginkább együtt dolgozni a Mesterrel?” A déli baptista szövetség egyházainak ezreiben az elmúlt évben nem történt egyetlen bemelegítés sem. Ez minősíti a vezetőséget: nincsenek megtérők, nincsenek bemelegítések egy év óta! Alig néhány száz azoknak a gyülekezeteknek a száma, ahol volt egy-két megtérő, de sajnos azok a gyülekezetek vannak többségben, ahol egy lélek sem tért meg.

Pedig vannak a világban olyan események, melyeknek fel kellene rázniuk minket. Fel kellene buzdulnunk a jóra a sok bűn és nyomorúság láttán! Egy erkölcsstelen és velejéig romlott világban élünk hiábavaló, gonosz napokat. Figyeljük csak meg, mit lehet látni a televízióban, hallgassuk meg, miről beszélnek a hírekben, olvassunk bele a könyvekbe, amiket árulnak – minden, amit látunk, hallunk, olvasunk, az Isten elleni lázadásról tanúskodik. Napjaink egyik s talán legnagyobb ördögi csapdája a *megtévesztés*. Borúnak napja és sötétségnek napja van! Ez sokunkat zavar, míg mások közömbösen járnak a maguk útjait. Ezek az emberek még ezt is mondják: Na és akkor mi van? Azonban Isten gyermekeiben fátkyaként kell lobognia egy olyan szent érzelmenek, amiből szeretetteljes, de határozott feddés fakad. Fel kell vállalnunk azt az álláspontot, amiről szívből meg vagyunk győződve! Az egyik napilapban nemrég olvastam egy statisztikát, idézem: Amerikában 47 millió válás volt az elmúlt 25 évben, 550 000 haláleset történt ittas vezetés miatt, 23 millióan jutottak

illegálisan drogokhoz, 18 millió magzatot öltek meg abortusszal, 189 millió súlyos bűncselekményről tudósítottak, 366 000 gyilkosságról és 9,5 millió illegális otthon szülésről. Az amerikaiak évi 10 billió USD-t költenek pornográf magazinokra és filmekre. Az Amerikában élő homoszexuálisok száma 17 millióra becsülhető, akik gyakorolják Szodoma és Gomorra bűnét, és ez a romlottság mindenhol körülvesz minket! Közel 10 millió az alkoholfüggők száma, és évente átlagosan 81 500 nemi erőszak történik ezen a kontinensen. Az abortuszt végző klinikák éjjel-nappal zsúfolásig telve vannak, és csak Atlantában 15 ilyen intézmény működik.

Ezeket a nyomorúságokat látva és hallva buzgóbban keressük Istent? Itt élünk, ebben a világban mi is, vagyis részei vagyunk ezeknek a napoknak és ennek a kornak. Van feladatunk és van tennivalónk! Fel kell buzdulnunk lelkünkben a bűn ellen, és el kell ítélnünk annak minden formáját a prédikációinkban. Minden alkalmat meg kell ragadnunk, hogy az emberek rátaláljanak a helyes útra. Le kell gyűrnünk a lélekmentő munka ellenségét, a közömbösséget. Az embereket ma már szinte semmi nem hozza lázba. Oh, micso-da *közömbösség!* Úgy látszik, senkinek nem fáj a szíve az elveszöktért! A zsoltáros Dávid is így kiáltott: „*Senki sem aggódik lelkemért!*” (Zsolt 142,5)

Egyszer valaki a Market Streeten sétált Chattanoogaóban, Tennesseeben, és éppen lelépett a járdáról, hogy autójáig kb. 400 métert gyalogoljon a parkolóhelyek között. Két férfi ugrott elé és leütötték. Véresre verték az arcát, és rápoptak a kezeire, leteperték a kavicsos talajra. Összerugdosták a testét, és elvették tőle mindenét, az utolsó pennyig. Az áldozat hiába kiáltott segítségért, az utca túloldalán kb. 400 méterre sétáló emberek százai nem méltatták figyelemre, hogy mi történik körülöttük. A két rabló, akik elvették az összes pénzt (91 dollárt), otthagyták a földön vérző embert, és elsiettek. Egy járőröző rendőr vette észre a földön fekvő férfit, és ő értesítette az Erlanger Hospital ambulanciáját. Odamentem, hogy lássam, mi történt. „Mi történt magával, ember?” – kérdeztem. Még soha sem láttam ennyi ütésnyomot és horzsolást egy emberen. A kezei siralmasan néztek ki, az arca kék-zöld folt volt, a testét pedig véraláfutások borították. „Szörnyű napon van” – válaszolta, majd elmondta, hogy mi történt. Amikor a végére ért, ezt kérdezte: „Roberson testvér, mi a baj ezzel a világgal?”

A Bibilából tudjuk, hogy mi a baj ezzel a világgal. Senki sem vesz észre semmit, mert mindenki a maga útjára tért. Feküdhöz egy kedves ember a földön, vagy kiálthat segítségért, senki sem törődik vele. A bajba jutott ember mellett párszáz méterre sétáltak el a járókelők, de senki sem sietett a segítségére. Napjaink közömbössége fel kellene hogy rázzon bennünket. Ó, a mai kor *önzése!* Pál azt írja: „*Mert mindenki a maga hasznát keresi, nem a Krisztus Jézusét!*” (Fil 2,21). Nem sok közünk van egymáshoz. Mindenki önmagával foglalkozik. Mindenhol megtaláljuk az önzés jeleit.

Az emberek nem akarnak felbuzdulni. Ragaszkodnak a megszokott dolgaikhoz. Olyan megszokott kerékvágásban haladnak, amely már mindenhol kikopott. A maguk útját járnak. Nem akarják, hogy valaki vagy valami felrázza őket. Így imádkozunk: „Ó, Istenem, buzdítsd fel szívemet! Indíts engem, Uram! Engedd, hogy meglássam, mit kell tennem!” Azt szoktam mondani magamnak, hogy nem kellene már dolgoznom. Az én koromban már otthon kellene maradnom;

miközben gyöttrő gondolataim vannak. Szétnézek és sírok. Mindenhol tragédiákat látok magam körül.

Elmegyek egyik gyülekezetből a másikba prédikálni: Nyugat-Virginiába, Virginiába és most itt vagyok közöttetek... Szombaton Orlandóban leszek és Marylandben; Philadelphiában, Pennsylvániában. Látom, hogyan küszködnek a gyülekezetek. Néhány prédikátor csodálkozva álldogál: „Mit tehetnénk?” Néha attól félek, ezek a prédikátorok célt tévesztettek. A lelki növekedés a vezetőségen múlik. Ezért vannak ilyen találkozóink, mint ez a mostani is. És eljön az a pillanat, amikor megállunk, elcsendesedünk, és végiggondoljuk a dolgainkat Istennel, és ő indít minket a szolgálatra.

Három témában fogunk imádkozni:

1. Buzdítson Isten bűnbánatra!

Így imádkozzunk: „Ó, Atyánk, buzdíts minket bűnbánatra!” Itt van Isten ígéje: „*Most örülök, nem azért, hogy megszorodtatok, hanem hogy megtérésre szomorodtatok meg. Mert Isten szerint szomorodtatok meg, hogy miattunk semmiben kárt ne valljatok.*” (2Kor 7,9)

Szükségünk van arra, hogy megbánjuk az elkövetett rosszat, vagy hogy nem tettük meg a jót, amit tehattunk volna. Ragaszkodhatunk bizonyos dolgokhoz, de jobban tesszük, ha Isten akaratát, a lélekmentést, azaz a Jézus Krisztusban való megváltást hangsúlyozzuk.

Ahelyett, hogy a pénzre, a hatalomra vagy az épületekre gondolnánk, gondoljunk inkább a bűnbánatra hívó buzdításra!

Ez azt jelenti, amit Pál is ír, hogy „*Krisztus értelmé legyen tibennetek*” (Fil 2,5). Azt is jelenti, hogy lássuk meg a saját korlátainkat, hogy milyen gyengék vagyunk, amikor nem élünk öbenne. Gyengék vagyunk a lélekmentésben. Vannak olyan keresztyének, akik soha egyetlen lelket sem vezettek Krisztushoz. Vannak olyan gyülekezetek, ahol evangélizációkat tartottam, és amikor személyesen is meg akartam szólítani egy-egy vendéget, a lelkipásztor ahelyett, hogy buzdított volna a beszélgetésre az illetővel, azt mondta, hogy jobb lesz várni egy kicsit, és talán majd legközelebb.

Ez azt jelenti, hogy megvalljuk a bűneinket. „*Ha megvalljuk bűneinket, hű és igaz, hogy megbocsássa bűneinket, és megtisztítson minket minden hamisságtól*” (1Jn 1,9). Valljuk meg szívünk hidegségét; kritizáló lelkületünket; hanyag, közömbös és langymeleg keresztyénségünket! Valljuk meg a tökéletlenül elvégzett feladatainkat és az el nem végzett feladatainkat! Ez az, amit tennünk kell.

Ezután így imádkozzunk: „Édesatyám, segíts nekem bűnbánatra jutni és elhagyni a bűneimet, melyek ellentétben állnak Isten ígéjével!” Egyik vasárnap reggel előrejött egy hölgy a gyülekezetben. Megszólítottam: „Asszonyom, miért jött?” Ezt válaszolta: „Szeretném újból Istennek szentelni az életemet.” Mire így szóltam: „Nagyon jó, van itt egy hely az első sorban.” A hölgy leült. Megint megszólaltam: „Nos, szeretném, ha most imádkoznánk. Mi a problémája?” „Ó, hát nincs semmilyen problémám” – válaszolta. „Na, de hát mégis, miért akarja újból odaszentelni az életét Istennek?” – kérdeztem. „Csak biztosan szeretném tudni, hogy helyes úton járok” – hangzott a válasza. Mire én: „Kérem, asszonyom, foglaljon helyet néhány percig és gondolkodjon egy kicsit, és ha eszébe jut valami probléma, jelezzen nekem, és azonnal visszajövök.” Tovább sétáltam és másokkal kezdtem beszélgetni, akik szintén előrejöttek. Egy-két perc múlva hátrafor-

dultam, és láttam, hogy az előbbi hölgy integetni kezd felém, hogy jöjjenek vissza. Odasétáltam hozzá, és megkérdeztem: „Eszébe jutott már valami?” „Ó, igen. A szomszédommal már hat hónapja nem beszéltem. Amikor reggel elhajtok az autómmal, mindig kint van a kertben, de soha nem szólok hozzá egy szót sem. Keresztyén vagyok, és ő is annak vallja magát. Egyszer megharagudtam valami miatt a szomszédomra, és elhatároztam, hogy nem szólok hozzá többé egy szót sem, de azóta nem tudok imádkozni sem.” Mire így szóltam: „Természetes, hogy nem tud!” Erre ő: „A szívem összezavarodott.” Mire én: „Természetes, hogy az! De ezután minden másképp lesz majd.” Szeretni az Istent és a felebarátot, ez a lényeg. Ezután így imádkozzunk: „Ó Isten, buzdíts minket bűnbánatra, hogy olyan gonosznak lássuk magunkat, amilyenek vagyunk!”

2. Buzdítson Isten a hitelveink követésére!

A következő imánk legyen: „Ó, Atyánk, buzdíts minket arra, hogy kövessük a hitelveinket!” Ezt a kifejezést gyakran használjuk. Egyszerű, de jelentőségteljes kifejezés. Tudjátok, miről beszélek újra és újra az összejöveteleinken? Mi az, amivel mindig egyetértett az összes prédikátor testvér? Az egyházunkban a tagok hetvenöt százaléka még sohasem olvasta végig a Bibliát. Nagy részét elolvasták, de mégsem tudnak mindent Isten szándékairól. És ez sajnos elmondható a vasárnapi iskolai tanítóinkról és imaóra-vezetőinkről is.

Sok olyan fundamentalista gyülekezetben jártam már, ahol vasárnap reggel a bibliaóra-vezető egy darab papírt tartott maga előtt, de nem volt a kezében Biblia. Én voltam az egyetlen személy, akinek Biblia volt a kezében. Egy baptista gyülekezet férfi csoportjában egyedül!

Pedig milyen nagy szükségünk lenne arra, hogy visszatérjünk Isten ígéjéhez, és engedelmeskedjünk az élő Ige minden kijelentésének!

Vissza kell térnünk az imádság oltárához: „*Szüntelenül imádkozzatok!*” (1Thessz 5,17) „*És akármit kértek az én nevemben, meglesz az néktek*” (Jn 14,14). Az eseményeknek sokkal nagyobb részét határozza meg az ima, mint azt álmodni merjük. Tehát imádkozzunk!

Most egy úgynevezett sword-konferencián vagyunk. Dr. John R. Rice, aki évekkal ezelőtt elkezdte ezeket a konferenciákat, írt egy csodálatos könyvet az imádságról a következő címmel: *PRAYER – Asking and Receiving* (Imádság – kérni és kapni). Érdemes elolvasni ezt a könyvecskét. Én már többször is megtettem. Ezt a könyvet olyan ember írta, aki valóban hitt az ima erejében. Hosszú időn keresztül azt hittem, jól ismerem dr. Rice-t, aki rendszeresen látogatta gyülekezeti összejöveteleinket. Azt hittem, olyannyira ismerem ezt az embert, hogy tudom, mire készül, és mi van a szívében. De egyik reggel, amikor Monroe-ban voltam, Louisianában, felfedeztem valamit, ami meglepett.

Korán reggeliztem, és 7-kor már visszamentem a motelszobámba. Kisvártatva kopogást hallottam. Odamentem az ajtóhoz, és láttam, hogy dr. Rice áll ott. A következő szavakkal jött felém: „Roberson testvér, bejöhetnék ígét olvasni és imádkozni önnel?” – kérdezte. Azt mondtam neki, hogy „Természetesen, uram.” Bejött hozzám és leült. Én is leültem. Elkezdte olvasni a Bibliáját. Hosszú ideig csak olvasta. Aztán egyszer csak így szólt: „Most imádkozzunk!” És letérdelt imádkozni. Dr. Rice úgy imádkozott, ahogy máskor is szokott,

halk és kellemes hangon. Nem volt izgatott vagy kapkodó. De néhány percnyi ima után észrevettem, hogy valami megváltozott. Elkezdte néven nevezni az embereket. Felsorolt nagyjából kétszáz nevet. Még soha nem hallottam ilyen hosszú listát! Sokaknak a megváltásáért imádkozott, a többieknek pedig a visszatéréséért az Istennek tetsző szolgálathoz. Egy jó negyedóra alatt mindenért imádkozott, ami csak szóba jöhetett, miközben a hangja egyre élesebb és hangosabb lett. Már húsz perc is eltelt, de még mindig imádkozott és egyre hangosabban. Soha sem hallottam ilyet azelőtt. Huszonöt perc telt el így. Akkor végleg kinyitottam a szemem, és csak néztem ezt az embert. Dr. Rice a térdein feküdt és a menny felé fordult, hogy Istent hívja. Egyáltalán nem foglalkoztatta az a tény, hogy én ott vagyok-e vagy sem. Csak azzal foglalkozott, hogy Istenhez szóljon úgy, mintha senki más nem lett volna a szobában. Majd fél órát imádkozott így. Hirtelen abbahagyta az imát, felém fordult és így szólt: „Bocsásson meg, Roberson testvér. Most imádkozzon ön!” Mire csak ennyit válaszoltam: „Bocsásson meg, dr. Rice, de nem érzek ilyen késztetést.” És nem imádkoztam. Tudják, hogy miért? Nem fogják kitalálni. Térjünk vissza az imádság szent oltárához!

Térjünk vissza a szentséghez! *„Annakokáért menjete ki közülük, és szakadjatok el, azt mondja az Úr, és tisztátalan ne illessetek!”* (2Kor 6,17) Ne ijedjünk meg a szentség szó hallatán! Vannak prédikátorok, akik attól rettegnek, hogy amikor a szentségről kezdenek el prédikálni, egyesek sértve érzik majd magukat. Voltam már olyan gyülekezetekben, ahol a nők nem voltak hajlandók szemérmesen öltözködni. Egyik ilyen gyülekezetben a pásztor így szólt hozzám: „De hát mit tehetnék, Roberson testvér?” Mire én: „Magyarázd el a nőtestvéreknek, hogy mi az, ami illendő, és mi nem az! Biztosan meg fogják érteni. Ha pedig nem, akkor mondd nekik másképp!” Vissza kell térnünk a szentséghez.

Térjünk vissza a dicsőítés helyére! *„El nem hagyván a magunk gyülekezetét, a miképen szokásuk némelyeknek, hanem intvén egymást annyival inkább, mivel látjátok, hogy ama nap közelget.”* (Zsid 10,25) Kedvelem Ronald Reagant. Mondhatnám, hogy személyes jóbarátom. Sok időt töltöttünk együtt és együtt is imádkoztunk. Eközben Mr. Reagan elkövetett egy súlyos mulasztást nemzetünkkel szemben. A Fehér Házban eltöltött nyolc éve alatt egyetlen egyház összejöveteleit sem látogatta. Látogatott bizonyos összejöveteleket, de soha nem egyháziakat. Mr. Reagan nyolc év alatt egyik washingtoni felekezethez sem csatlakozott, de még csak fel sem kereste egyiküket sem. Ez nemzetünk vezetőjétől egy igen méltatlan viselkedés nemzetünkkel szemben. Csodálkozhatunk-e ezután, ha az emberek nem tisztelik az Úrnak napját, és istentisztelet helyett olyan időtöltést keresnek, mint a futball, a kosárlabda vagy a golf? A hét hetedik napján elfelejtkezünk Istenről, hogy őt mint az igaz Istent dicsőítsük.

Miután egyre csak faggattam Reagan elnököt, a következőket mondta: „Isten megváltott engem és újjászülettem.” Mire én: „Ez jó. Akkor menj el valamelyik egyházba, és dicsérd Istent az ő házában!” Erre így válaszolt: „Nem tehetem. A jelenlétem túl nagy felforduláshoz vezetne az istentiszteleten, és megszakadna a szolgálatok megszokott sorrendje.” Én biztattam: „Szakadjon meg a megszokott sorrend! De te mindenképpen menj el egy egyházi összejövetelre!” Nem tudtam meggyőzni az elnököt, aki mindene-

setre példaként állította önmagát a világ elé, amikor megvalósította: „Hibáztam, amiért nem jártam Isten házába.” Valójában mindannyiunknak vissza kell térnünk a dicsőítés helyére.

Vissza kell térnünk az őszinteséghez, és az embereknek csak a leglényegesebből kell beszélnünk. Térjünk vissza az eredeti küldetésünkhöz, hogy lelkeket hívjunk Krisztus szolgálataiba! Ez a mostani konferenciánk fő témája. „És András Jézushoz vitte Simon Pétert.” A mi munkánk az, hogy Jézushoz vezessük az embereket.

Néhány évvel ezelőtt olvastam egy cikket arról, hogy egy csipetnyi rádium túl kevés ahhoz, hogy szabad szemmel láthassuk, mégis annyi erő van benne, hogy képes lenne működtetni egy csengőt harmincezer éven keresztül. Annyira ámulatba ejtett ez a tudás, hogy megmaradt az emlékezetemben, bár nem beszéltem róla senkivel. Tudtam, hogy a magas koncentrációjú rádium igen drága, de ezen kívül nem sokat tudtam erről az anyagról. Csak annyit, hogy egy szabad szemmel nem is látható mennyiség harmincezer évig működtet egy csengőt!

Egyik nap a Memphisi Baptista Kórház folyosóján sétáltam Tennesseeben, amikor egy ismerős orvossal találkoztam. Hozzám lépett és így szólt: „Dr. Roberson, tudja-e, hogy mit tartok a kezemben?” „Nem, uram” – válaszoltam. Zárva volt az ökle, és ezt mondta: „Amit most a kezemben tartok, az százezer dollárnál is többet ér.” „Nos, ez lehetetlen” – mondtam. „Nézzen csak ide egy pillanatra!” – szólt az orvos, és egy picit kis fiólat mutatott nekem: „Rádiumot viszek a kórház egyik részlegéből a másikba. Ez a csekély mennyiségű rádium többre kerül, mint százezer dollár.”

Ismét elgondolkodtam azon, amit olvastam erről az anyagról, hogy kevés rádium harmincezer évig működtet egy csengőt. Ekkor villámcsapásként hatott rám egy gondolat: Hiszen ez semmi ahhoz képest, amit én tehetek. Ha egy lelket Jézushoz viszek, megcsendül egy csengő a mennyben, és az örökkévalóságig cseng, nemcsak ezen a világon, hanem az eljövendő világon is! Légy lélekmentő! „Ó, Atyánk, buzdíts minket megtérésre! Atyánk, buzdíts minket arra, hogy visszatérjünk mások megnyeréséhez és az alapvető feladataink elvégzéséhez, melyekre te indítasz minket!”

3. Buzdítson Isten megújulásra!

„Ó, Uram, éleszd újjá a munkádat az évek során!” – Hab 3,2. Éleszd újjá a munkát! Buzdíts minket megújulásra! Láttál már közösséget megújulni? Néhányan közülünk már igen, néhányan pedig még nem. A megújulás először az egyének szívében kezdődik. Azután, akár az áradat, túlcserül a szíveken, és eljut másokhoz is. Láttam már közösségeket megújulni; ahogy tapasztaltam, magával ragadó élmény volt. Megváltást nyertek a lelkek, érintést kaptak a szívek, megteltek a hálaoltárok. Láttam Isten kezét munkálkodni. Ó, Istenünk, újítsd meg munkádat! Újíts meg bennünket! Buzdíts minket megújulásra! Indítsd a szíveinket!

Egy fiatal pásztor, aki nemrég végzett a teológián, gyakran felkeresett engem, hogy megkérdezzen engem az egyházunkban lévő megújulásról, és hogy mit tehetne személy szerint ő abban a városban, ahol szolgál. Azt hiszem, jól láttam, mennyire őszinte lélek volt. Ezt mondta: „Bárcsak még ma tehetnék valamit, és megtörténne a csoda! Velem kezdődne el, és én tovább adnám az embereknek.” Ezt válaszoltam: „Nos, írjon le nekem néhány dolgot!”

„Először is, hogy kik vesznek részt a megújulásban.” Megtörtént. A különbségek eltűntek. A haragosok megbocsátottak egymásnak. Az emberek rendezték dolgaikat Istennel. A gyülekezeti tagok elhordozták egymást szeretetben. A pásztor és az emberek együtt munkálkodtak. A diakónuscsoport, a kóruscsoport, a vasárnapi iskolai csoport – van valami megkapó szépség az egység erejében.

„Másképp itt van a megújulás izgalma.” Amikor a megújulásért dolgozunk, lelkesedünk, felbuzdulunk, és nem kell aggódnunk a megfelelő hírverés miatt. Ha elindul a megújulás, felhívja a figyelmet önmagára. Új érdeklődésre számíthatunk Isten munkájában.

„Harmadrészt, a megújulásnak van egy gyújtó szikrája.” A Szentlélek tüzeről beszélek. Amikor elkezdődik a megújulás, a fellobbanó tűz kiejti a salakot. A Lélek munkálkodik, és a szent tűz hatalmat ad a hívőknek. Amikor a Lélek munkálkodik, a hálaoltárok megtelnek, az emberek békességre találnak Istenben, eltűnik minden kicsinyesség, sértődés, a Lélek ural és irányít mindent. Fellobban a megújulás tüze.

„Negyedrész, a megújulásnak vannak eredményei.” A megújulás oda vezet, hogy szánni tudjuk az elveszőket... Ha elindul egy megújulás, akkor semmire sincs nagyobb vágyakozás, mint látni, ahogy az emberek megváltást nyernek. Akkor ismét átjár az első szeretet tüze Krisztusért, azé a szereteté, melyet azon a napon éreztél, amikor újjászülettél.

Gondolkodtál már ezen? Azon a napon, amikor megváltást nyertél, bármit megtettél volna Istenért. Nem éreztél korlátokat. Időnként felmerül a kérdés: „Ki a jobb lélekmentő – aki tegnap tért meg, vagy aki huszonöt évvel ezelőtt?” Gyakran jobb lélekmentőnek bizonyul az, aki tegnap tért meg. Akinek a szívében még ég a tűz az elveszettekért. Aki szeretne tenni valamit. Aki engedelmesen készenlétben áll. Aki dolgozni szeretne.

A megújulás tehát eredményeket hoz, buzdít és indít Isten munkájára.

Ismered *Mordecai Ham* evangélista prédikációit? Mordecai Ham híres evangélista volt, aki néhány évvel ezelőtt tartott egy összejövetelt Nashville-ben, Tennesseeben. Úgy emlékszem, hogy három hónapig tartózkodott ugyanazon a helyen. Az első hónapban csak prédikált, de nem intézett közvetlen felhívást a hallgatóihoz. Prédikátorok jöttek sőt, maguk a hallgatók jöttek és könyörögtek az evangélistáknak, hogy hívja az embereket megtérésre. Erre egy csodálatos énekszolgálat volt a válasza, és miután megtartotta az igehirdetését, becsukta a Bibliáját. És ez így ment négy hosszú héten keresztül. Négy hét múlva jött a felszólítás, jött a hívás, ami szó szerint százannyi és ezerannyi termést hozott. Nashville egész városa megmozdult ezen események hatására Mordecai Ham evangélistációjának nyomán. Miért kellett ehhez ennyit várnia? Magam is hallottam a magyarázatát. Istenre várt, hogy dolgozni kezdjen az emberek szívében. Érezte, amikor a hallgatók készek voltak odafordulni Istenhez, és elhagyni a bűneiket, az önzésüket, és beengedni Istent az életükbe.

Nem akarom azt mondani, hogy ez az a módszer, amit én is választanék, vagy hogy másoknak ezt kell választaniuk. Azonban, barátaim! Valaminek történnie kell, ami felbuzdítja a szíveinket. Úgy kell a szolgálatunkat elkezdőnk, hogy eközben ne érezzünk semmilyen külső

kényszert. Rá lehet beszélni az embereket, hogy járjanak istentiszteletre. Néha hosszú ideig kell kérlelnünk őket. Rá lehet beszélni az embereket, hogy dolgozzanak a lélekmentés szolgálatában. Hosszan, türelmesen kérlelnünk kell őket, és a munka számtalan előnyét kell felsorolnunk ahhoz, hogy elinduljanak.

Kell hogy legyen bennünk hajtóerő, hogy megcselekedjünk Isten akaratát. A megújulás az egyének szívében kezdődik el. Ó, Istenem, újíts meg minket! Buzdíts fel minket a megújulásra!

Amikor elkezdődik a megújulás, a halott közösség életre kel, az összetört családi kapcsolatok újból felépülnek, az üres életek betöltekeznek, az elveszett lelkek megmenekülnek. „És ha megalázza magát az én népem, a mely nevemről neveztetik, s könyörög és keresi az én arcomat, és felhagy az ő bűnös életmódjával: én is meghallgatom őket a mennyből, megbocsátom bűneiket, és megszabadítom földjüket.” (2Krón 7,14)

Mert Isten ígéretei tudnak minket megújítani!

A megújulás az egyének szívében kezdődik el. Hadd kezdődjön a megújulás nálad, amikor egyedül keresed Isten arcát! Fordulj el és irtózz minden bűnödtől, ami a megújulásod útjába állhat! Újítsd meg magadban Megváltód imádatát! Kérd Jézust, hogy fogadjon magához, használja az életedet, hogy Isten áldása kíséreljen és vezessen az úton!

Visszaemlékszem egy hatalmas megújulásra egy észak-karolinai gyülekezetben, ahol először találkoztam *Bob Gray*-jel. Bob Gray egyik éjjel egy közeli katonai táborból érkezett néhány társával együtt, katonai egyenruhában. Mivel már nem volt több ülőhely, az énekkarban foglaltak helyet. A gyülekezet épülete zsúfolásig megtelt. Mielőtt prédikálni kezdtem volna, így szóltam: „Szeretnék kérni egy bizonyágtételt a szószék mellett álló urak egyikétől” – és rámutattam egy egyenruhás, bajszos fiatalemberre az első sorban. „Maga ott – szólítottam meg a halálra rémült férfit. – Kérem, tegyen bizonyágot arról, hogy van-e üdvbizonyossága!” „Igen, uram” – hangzott a válasza. „Akkor hát tegyen bizonyágot!” – mondtam. A fiatalember mondott valamit, de már nem emlékszem, hogy mit. Ő volt Bob Gray. (Ez előtt az este előtt még soha nem beszélt az ígéről, nem kapott elhívást, egyszerűen csak a hazáját szolgálta.)

Miután Bob Gray bizonyágot tett azon az estén, Isten prédikálására hívta őt, és elküldte Krisztus szolgálatába. Vasárnap reggel hatalmas megújulás kezdődött. Az előtte való öt éjszakán kevés eredménye volt a prédikálásunknak. Bár hatalmas tömeg jött össze, és sokat imádkoztunk. Istenre és az ő útmutatására vártunk. Vasárnap reggel ezt mondtam: „Lelkipásztor testvér, gondolod, hogy behívhatnánk a vasárnapi iskolai csoportot a gyülekezeti terembe (a csecsemők kivételével persze)?” Mire a pásztor így válaszolt: „Nem gondolom, hanem behívom őket!” Kb. 1500 fő volt a vasárnapi iskolai csoportban. Mindnyájukat behívtuk a gyülekezeti terembe, a karzatra és ahol még volt hely. Ekkor felálltam és egy nagyon egyszerű, rövid üzenettel szolgáltam egy jó húsz-huszonöt percen át. Elmondtam az evangéliumot. Beszéltem Krisztus kereszthaláláról. Elmondtam, mi a megváltás lényege, és hogyan lehet elnyerni azt.

Az ízei üzenet után elmondtam a megtérésre való felhívást. Az emberek elindultak a széksorok között. Megtöltötték a kórus helyét vasárnap reggel a vasárnapi isko-

la ideje alatt. Az első sorok megteltek. 11 órakor még mindig megtérésre hívtam a lelkeket. Az emberek elfogadták a megváltás üzenetét, és a diakónusokkal beszélgettek. Csodálatos tapasztalataink voltak. A pásztor nagyon boldog volt. Egyenként üdvözöltük a gyülekezetben az új megtérőket, ahogy sorban jöttek előre. Pontban 11-kor valaki kiment a teremről az egyik oldalsó ajtón. Ezután a főbejáraton keresztül visszajött a terembe fekete köpenyben és így szólt hozzám: „Most szeretnénk elkezdni a szolgálatokat.” Mire ezt mondtam neki: „Uram, már egy órája szolgálunk, és itt vannak a megtérők.” Erre a férfi: „Erről nem én tehetek, én karmester vagyok, és orgonálnom kell. Azért vagyok itt, hogy elkezdjem a szolgálatomat.” Ezzel előrelépett, anélkül, hogy bármit is mondhattam volna. Utánamentem és elé álltam: „Uram, nem teheti ezt. Éppen evangélizációt tartunk, és itt kell maradnunk az emberekkel, amíg mindenki lehetőséget nem kapott, hogy válaszoljon a megváltás üzenetére.” A karmester határozottan továbbhaladt az orgona felé. Ismét elé álltam és ezt mondtam: „Uram, ha szolgálni szeretne, akkor dobja le ezt a fekete köntöst, és segítsen nekünk lelkeket nyerni Krisztusnak.” Láttam, ahogy lángvörös lett az arca. Visszarohant az énekkari váróba. Ott volt a sok énekes, akik nem vettek részt az evangélizáción. A karvezető elmondta, hogy mi történt vele, miközben levette a köpenyét, és a földre hajította. Erre a többiek is ledobták az egyenruhájukat egy halomba a szoba közepére, és elmentek.

Nos, mindez néhány perc alatt történt. Egy kicsit feszengtem, nem bántottam-e meg a pásztor. Éreztem, hogy súlyosan vétettem a rend ellen, és bocsánatot kellene kérnem mindenkitől. De nagyszerű tapasztalataink voltak. Ezen az egy vasárnap reggelen 132 ember fogadta el a megváltását. Csodálatos tapasztalat volt ez. Az alkalom végén odajött hozzám a pásztor, és ezt akartam mondani neki: „Lelkipásztor testvér, szeretnék bocsánatot kérni azért, amit tettem.” Mire így válaszolt: „Ugyan, hagyd csak, testvérem! Ne szólj semmit, hanem dicsérjük együtt a Megváltót! Már három éve imádkozok egy másik karvezetőért, és most Isten megszabadított a régítől három perc alatt! Dicsérjük együtt Isten munkáját!”

A megújulás munkája két irányban működik. Felbuzdítja Isten gyermekeit, miközben lelkeket irányít a Megváltóhoz. Eközben Isten kiigazít néhány tévedést, és megtesz olyan dolgokat, melyeket mi magunk nem lennénk képesek elvégezni, de a Lélek erejével előrehalad a munka.

„Ó, Istenünk, buzdíts fel minket, hogy kijavítsuk a tévedéseinket; elvessük azokat a dolgokat, melyekhez kétségeink fűződnek, elhagyjuk mindazt, amire igazából nincs is szükségünk!” Tegyé félre mindent, ami elválaszt tőle, és kérd az Urat, hogy tegye a szívedet tisztává! Tégy meg mindent, hogy visszatérjünk Isten igéjének elemi tanításaihoz, az imához és a lélekmentés munkájához, kérjünk Istentől megújulást! Imádkozzunk: „Istenünk, hozd el a felüdülés idejét! Kezdd a munkát rajtam!”

Tartsd meg szívedben a buzgóságot! Hagyd a szívedet az oltáron égni! Gyűlöld a bűnt! Imádd Krisztust! Szeresd az elveszetteket! Szeresd Isten igéjét! Hirdesd az evangéliumot, és munkálkodj mások megmenekülésén! Ámen.

Ford. Jewiczki Andrea

Szigethy Ferenc

AZ IGE

Betűnek látszik, mikor olvasom,
külsőre egyéb írással rokon;
könyvbe foglalva, mint a tudomány,
– de egyszercsak a szavak erdeje
zengő, zúgó viharral lesz tele,
és remegni kezd szív és falevél:
a betűkben a nagy Isten beszél,
súlyos, kemény ítélet mennydörög:
ez Ige már, az Ő szava: örök:
minden szó a szívekbe belép
és földre omlik, jajgat, siet a nép!

– És az Ige, éppúgy intelem:
Isten tűzben, álomban van jelen;
látnak Mózes, Jákob, Jób, Sámuel:
ekkor egyes emberhez van közel.

De éppen azért Ige az Ige:
az Isten nincsen soha messzire.
Bár bűn sötétlik a föld körül,
irgalmas szíve újra könyörül:
Úr lesz szent Fia föld és ég között;
szövetséget ily módon újra köt:
csillagsort gyújt karácsony éjszakán,
– a leggazdagabb Ige ez talán!
Vagy felülmúlja, túlszárnyalja ezt,
mikor az Ige a véres kereszt?!

Én nem tudom, csak érzem, hogy nekem
bármelyik Ige mindig kegyelem:
Isten sok szava tűrő irgalom.
És az Igét mikor olvasom,
érezem, Ő mindig megfogja kezem
és egy-egy ilyen áldott utamon
megtérek hozzá: hazaérkezem!

Hegyi András

Elveszíthető-e az üdvösség?

Ma egy nagyon veszélyes tévtanítás ütötte fel a fejét, igaz, nem először a keresztyén teológia történetében. Mégpedig az, hogy aki megtért, többé nem eshet ki Isten kegyelméből, nem veszítheti el az üdvösségét. Mondhatnánk, hogy ha valaki igazán megtért, és egész életén át folyamatosan ragaszkodik az Úrhoz, természetesen nem is akarja elveszíteni üdvösségét. Ez lenne a magától értetődő. Hogy a kérdés nem csupán és nem is elsősorban elméleti, azt például hadd illusztráljam! Egyik gyülekezetünk vezető pozícióban lévő és jó lelkületűnek ismert tagja egyszer csak otthagya feleségét, családját, gyülekezetét, szerelmi kalandba keveredve nagy botrányt hagyott maga után. Összeállt valakivel. Amikor a lelképásztora rákérdezett: hogy van a helyzete Isten előtt? Nem gondolja-e, hogy elvesztette nemcsak a gyülekezeti tagságát, hanem üdvösségét is? A válasz meglepő volt: „Az üdvösséggel minden rendben van, hiszen az elveszíthetetlen.”

Hogy is van ez? Ha a Biblia is az üdvösség elveszíthetlenségét tanítja, akkor rendben van ez a tanítás. De nézzük meg akkor, hogy igazán ezt tanítja-e!

1. Az üdvösség tényleg elveszíthetetlen, ha csupán az a kérdés, hogy Istennek van-e hatalma megtartani a benne hívőt egészen a célig

Amikor a tanítványok a gazdag ifjú távozása után – akit pedig maga az Úr Jézus is megkedvelt – megkérdezték tőle, ha ő sem – aki pedig a törvényt ifjúságától fogva megtartotta –, akkor kicsoda üdvözülhet egyáltalán? Jézus rájuk tekintett, és ezt válaszolta nekik: „Embereknél ez lehetetlen, de Istennél minden lehetséges!” (Mt 19,26)

„Hogy... megszabadítsa azokat, akik ... egész életükben rabok voltak” (Zsid 2,15)

Pál apostolnak sem voltak kétségei afelől, hogy Istennek van-e hatalma arra, hogy a hívőket, köztük az apostolt magát is üdvözítse. „Nem tudjátok-e, hogy akik versenypályán fut-

nak, mindnyájan futnak ugyan, de csak egy nyeri el a versenydíjat? Úgy fussatok, hogy elnyerjétek! Aki pedig versenyben vesz részt, mindenben önmegtartóztató: azok azért, hogy elhervadó koszorút nyerjenek, mi pedig azért, hogy hervadhatatlant. Én tehát úgy futok, mint aki előtt nem bizonytalan a cél, úgy öklözök, mint aki nem a levegőbe vág, hanem megsanyargatom és szolgálva teszem a testemet, hogy amíg másoknak prédikálok, magam ne legyek alkalmatlanná a küzdelemre.” (1Kor 9,24–27) Az apostol élete végének közeledtét érezve így vallott a rá váró megjutalmazásról: „Mert én nem sokára feláldoztatom, és elérkezett az én elköltözésem ideje. Ama nemes harcot megharcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam, végezetre eltételezt nekem az igazság koronája, amelyet megad nekem az Úr; az igaz bíró ama napon; de nemcsak énnekem, hanem mindazoknak is, akik várva várják az ő megjelenését.” (2Tim 4,6–8)

Egyedül az Úr Jézus volt az, aki a mennyből jött (Jn 3,31), és az eljövendő világról, az ember üdvösségéről vagy éppen kárhózatáról úgy volt képes nyilatkozni, mint aki annak a rendjét nem az emberek elképzelése, elvárása, hanem a mennyi Atya terve szerint tökéletesen ismeri – mondhatott érvényeset és bizonyosat. Ő jelentette ki: „Aki hisz a Fiúban, annak örök élete van, aki pedig nem engedelmeskedik a Fiúnak, nem lát majd életet, hanem az Isten haragja marad rajta.” (Jn 3,36) Az Úr Jézus is azt akarta, hogy követői bizonyosak legyenek üdvösségük felől: „Az én juhaim hallgatnak a hangomra, és én ismerem őket, ők pedig követnek engem. Én örök életet adok nekik, és nem vesznek el soha, mert senki sem ragadhatja ki őket az én kezemből. Az én Atyám, aki nekem adta őket, mindennél nagyobb, és senki sem ragadhatja ki őket az Atya kezéből. Én és az Atya egy vagyunk.” (Jn 10,27–30)

2. De a Biblia sehol sem tanítja, hogy a hívők kegyelmi állapota és az ebből következő örök üdvösség földi pályafutásunk ideje alatt elveszíthetetlen lenne

Mint ahogyan Izráel kiválasztottsága sem jelentette azt a pozíciót, hogy bármit tesznek, bárhogy élnek, ha esetleg elhagyják vagy egyenesen megtagadják az Urat, atyáik Istenét, ez a kiválasztottsági pozíciójuk ettől még érintetlen marad. Sőt Isten előre figyelmeztette őket arra, hogy – noha üdvígérete komoly és „visszavonhatatlan” – bűnös életmódjukkal, megtérni nem akaró kemény szívükkel „elérhetik” azt, hogy Isten mégis elveti őket. Megvonja tőlük kegyelmét. Íme az Úr figyelmeztető szava: „Ha engedelmesen hallgatsz az Úrnak, Istenednek a szavára, ha megtartod és teljesíted mindazokat a parancsolatokat, amelyeket ma parancsolok neked, akkor a föld minden népe fölé emel téged Istened, az Úr. Rád szállnak mindezek az áldások, és kísérnek téged, ha hallgatsz az Úrnak, Istenednek a szavára. Áldott leszel a városban, és

áldott leszel a mezőn.” stb. – (5Móz 28,1kk) – a folytatásban az áldások hosszú listája következik.

Illetve engedetlenség esetére egyenesen büntetést helyezett kilátásba Isten. Erre a próféták figyelmeztették a bűnös életmódot folytató, de Isten áldásaira mégis ácsingózó népet. „Így szól a Seregek Ura, Izráel Istene: jobbjátok meg útjaitokat és tetteiteket, akkor megengedem, hogy ezen a helyen tartózkodjatok! Ne bizzatok ilyen hazug szavakban: az Úr temploma, az Úr temploma, az Úr temploma van itt! Mert csak ha igazán megjobbjátok útjaitokat és tetteiteket, ha igazságosan ítélték ember és embertársa között, ha a jövevényt, árvát és özvegyet nem nyomjátok el, és ártatlan vért sem ontotok ezen a helyen, nem követtek más isteneket a magatok romlására, akkor megengedem, hogy ezen a helyen tartózkodjatok.” (Jer 7,3–7) Ezekben a napokban Izráel kiválasztását úgy értelmezték Izráel gyülekezetének tagjai, hogy az feltétlen. Isten nem teheti meg, hogy népét elveti, hiszen ha vannak is bűnök, de a templomi istentisztelettel nincs baj. Akkor pedig minden rendben van. A próféták mindig is jajongtak. Egyébként pedig ha Isten engedné temploma elpusztulását, tisztelők nélkül maradna. A tisztelők nélküli Isten pedig nem isten.

Az Úr részéről kilátásba helyezett büntetés pedig éppen úgy valósult meg, ahogy Mózes könyvében intő szökhöz olvasható (és a történelem folyamán többször is beteljesedett). „De ha nem hallgatsz az Úrnak, Istenednek a szavára, ha nem tartod meg, és nem teljesíted minden parancsolatát és rendelkezését, amelyeket ma megparancsolok neked, akkor rád szállnak mindezek az átkok, és kísérni fognak téged: Átkozott leszel a városban, és átkozott leszel a mezőn. Átkozott lesz kosarad és sütőteknőd...” (5Móz 28,15) – még hosszabb lista következik, amely a bekövetkezendő csapásokat sorolja fel.

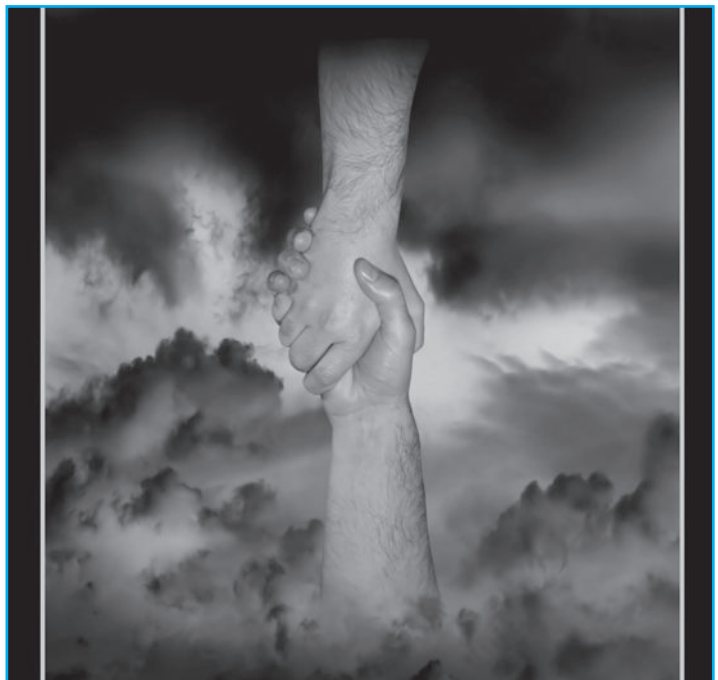
Isten egyenesen választás elé állította népét: „Taníul hívom ma ellenetek az eget és a földet, hogy előtökbe adtam az életet és a halált, az áldást és az átkot. Válaszd hát az életet, hogy élhess te és utódaid is! Szeresd az Urat, a te Istenedet, hallgass szavára, és ragaszkodj hozzá, mert így élhatsz, és így lakhatsz hosszú ideig azon a földön, amelyet Istened, az Úr esküvel ígért oda atyáidnak, Ábrahámnak, Izsáknak és Jákóbnak.” (5Móz 30,19–20)

3. Hogy áldás vagy átok következett, az nem Istentől, hanem Izráel magatartásától függött

A próféták rámutattak arra, hogy Isten mind az áldás ígértét, mind a kilátásba helyezett ítéletet kész megváltoztatni aszerint, hogy népe megtérő szívvel engedelmségre hajlik, vagy ellenkezőleg: megmakacsolja magát, és ellenáll megtérésre hívó szavának. „Néped ezt mondja: Nem következtes az Úr! Pedig ők nem következtesek. Ha az igaz eltér igazságától, és gonoszságot művel, meghal miatta. És ha a bűnös megtér bűnéből, követi a törvényt és az igazságot, élni fog. Ezt mondd nekik: Életemre mondom – így szól az én Uram, az Úr –, hogy nem kívánom a bűnös ember halálát, hanem azt, hogy a bűnös megtérjen útjáról, és éljen. Térjete meg, térjete meg gonosz utaitokról! Miért halnátok meg, Izráel háza?” (Ez 33,17–20) „Te pedig, emberfia, mond meg népednek: Az igazat nem menti meg igazsága, ha vétkesté válik; a bűnös sem bukik el bűne miatt, ha megtér bűnéből. Az igaz sem maradhat életben, ha vétkesté válik. Ha azt mondom

az igaznak, hogy élni fog, de ő elbizakodik igazságában, és gonoszságot művel, akkor igaz tettei nem kerülnek említésre, hanem meg fog halni, mert gonoszságot művelt. Ha pedig azt mondom a bűnösnek, hogy meg fog halni, de ő megtér vétkeiből, törvény és igazság szerint él, ha a bűnös visszaadja a zálogot, a rablott holmiért kártérítést ad, az életre vivő rendelkezéseket követi, nem követ el gonoszságot, akkor élni fog, nem hal meg. Elkövetett vétkei nem kerülnek említésre. Követte a törvényt és az igazságot, tehát élni fog.” (Ez 33,12–16)

Az Ószövetség, sőt a teljes Biblia tanítása szerint azt látjuk, hogy Isten sohasem helyezte kilátásba egy engedetlen népnek azt az áldást, amit csak egy engedelmes népnek szánt.

A kiválasztás tehát nem tette feleslegessé az emberi döntést, az ember választást Isten hívására vagy meghívására: hogy legyen közel öhozá, értse, vállalja, teljesítse akaratát – hanem egyenesen feltételezte azt. Isten nem esett saját szavának csapdájába azzal, hogy – mivel kimondta az ígéretet – feltétel nélkül teljesíteni fogja, népe bármit tesz. Sőt éppen ellenkezőleg, ígérete egyenesen feltételhez kötött. A feltétel: engedelmség szava iránt, a szövetségi hűség és szeretet a kiválasztottak részéről öfelé. Elhatárolódás az idegen istenektől és azok erkölcsétől, pontosabban erkölcstelenségétől. Csak ebben az esetben lehetnek biztosak Isten őket áldó támogatásában és az Istentől való kiválasztottság megtisztelő helyzetében. Amelyet az Úr az egész világ érdekében, minden ember megmentéséért jelölt ki számukra.

4. A kiválasztottság elveszthetlenségének gondolata idegen az Újszövetségtől is, gondoljunk csak magának az Úr Jézusnak a vigyázásra intő figyelmeztetéseire!

„Vigyázzatok magatokra, nehogy szívetek elnehezdedjék mámortól, részegségtől vagy a megélhetés gondjaitól; és hirtelen leljen meg titeket az a nap, mint valami csapda, mert úgy fog rátörni mindazokra, akik a föld színén laknak. Legyetek tehát éberek és szüntelen könyörögjete, hogy kimenekülhessetek mindazokból, amik történni fognak, és hogy megállhassatok az Emberfia előtt.” (Lk 21,34–36)

Az Úr Jézus figyelmeztet arra is, hogy ha valaki megtisztult régi bűneitől, de nem következett utána az Isten akaratával való azonosulás, önmagának a Lélek uralma alá rendelése, az Ige iránti engedelmisség folyamata, akkor visszaeshet régi állapotába, sőt az még riasztóbb lehet. „*Amikor a tisztátalan lélek kimegy az emberből, víz nélküli helyeken bolyong, nyugalmat keres, de nem talál. Akkor így szól: Visszatérek házamba, ahonnan kijöttem. Amikor odaér, gazdátlanul, kiséperve és felékesítve találja azt. Akkor elmegy, vesz maga mellé másik hét magánál is gonoszabb lelket; bemennek, és ott laknak, és annak az embernek az utóbbi állapota rosszabb lesz az előbbinél. Ez történik majd ezzel a gonosz nemzedékkel is.*” (Mt 12,43–45).

E példázat szerint Istennek a megmentésre irányuló embert átalakító tevékenysége már elkezdődött abban, aki megtisztult, de a folyamat félbeszakad. Akkor utóbbi állapota rosszabb lesz, mintha Isten munkája el sem kezdődött volna benne. Tehát elkezdődött! Ebből nem következhet az a (hamis) biztonságérzet, hogy akkor már nem is eshet ki Istennek abból a kegyelméből, ami már elkezdte benne a végül majd az üdvösséget eredményező munkáját. Ez még akkor is, igaz, ha a szövegösszefüggés Izráelre, mint népre vonatkozik. Hiszen végeredményben a nép is csak egyedekből áll. De kifejezetten egyénekhez szól a „Többé ne vétkezzél!” vagy „*Ne vétkezzél, hogy rosszabbul ne legyen dolgod!*” (Jn 8,11; 5,14) Ezek egyáltalán nem egyedi figyelmeztetések Jézus ajkán.

Az Úr Jézus több példázatában is szólt arról, hogy akiket megragadott a kegyelem, könnyelműségük vagy méltatlanságuk miatt utóbb kimaradhatnak belőle. A királyi menyegzőről szóló példázatban például (Mt 22,1–14), amikor már a menyegzői vacsorán belül voltak a meghívottak, de azután kiderült, hogy nincs menyegzői ruhájuk, a külső sötétetésen végeztek. A tíz szüzeiről szóló példázatban (Mt 25,1–13) – ha már szüzekről beszélt, nem az Isten országának hívásával szemben ellenségesekről vagy közönyösekről volt szó –, hanem a megtisztultakról, akik mégsem jutottak be a menyegzőbe. Ugyanerről szól az okos és gonosz szolga példázata is (Lk 12,41–48). Az egyik megbízhatóságával kiérdemelte a dicséretet, a másik pozíciójával visszaélve elvesztette azt, sőt büntetést kapott. Az Úr Jézus ajkán gyakori felszólítás a „Vigyázzatok!”

5. Mászt mondanak-e az apostolok?

Az apostoli levelekben az üdvösséggel kap-csolatban az Úr Jézus alapállása folytatódik. Az Úr Jézus mennybe-menetele után az apostolok Júdásról nem azt mondták, hogy beszínlelte magát közējük, de igazából sohasem tartozott oda (vagyis nem tért meg). Hanem azt, hogy közējük tartozott, és részt kapott az apostoli szolgálatból, de azután gonoszsága „jutalmául” pusztult el (ApCsel 1,15–26). Júdással kapcsolatban egyébként a teljes kép akkor tárul föl előttünk, ha elhívásától kezdve (Lk 6,12–16), a szolgálatra való kiküldésén át (Mt 10. fejezet), az utolsó vacsorán meg éppen a Jézus által felkínált még mindig a választás lehetőségével bíró tanítványt látjuk (Mt 26,20–25). Akit még árulása pillanatában sem ellenségének, hanem barátjának nevezett Jézus (Mt 26,50). Akinek azonban szabad akaratát és döntési jogát nem vonta kétségbe senki, míg azonban Jézus az árulás következményére érhetően figyelmeztette őt: „*Jobb lett volna annak az embernek meg sem születni*”, aki elárulja őt (Mt 26,24). Júdás ennek ellenére mint megbecsült pozícióban lévő tanítvány döntött Jézus elárulása mellett (Mt 26,14–16 és Jn 13,21–30).

Gal 5,4 is arról beszél, hogy a kegyelemből ki lehet esni. Itt a törvény cselekedetei által való megigazulás áll, mint a kegyelem elvesztésének veszélye. Zsid 3,12–14 viszont hitetlen és gonosz szívről beszél, amely az élő Istentől elhajol. Ha részeseivé lettünk Krisztusnak, a bizodal munkat mindvégig szilárdan meg kell tartanunk. Különben ez a felszólítás is felesleges. A Zsidókhoz írt levél még két helyen ír a már megtért hívőknek kegyelemből való kieséséről (Zsid 6,1–8 és 10,24–31). Ezek a figyelmeztetések egyértelműek, de egyben félelmetesek is, hiszen arról szólnak, hogy van tudatos hittagadás, szándékos vétkezés, Krisztus lábba taposása, miután valaki megvilágosodott, és Isten kegyelméből hitre jutott.

A Zsidókhoz írott levél figyelmeztetése sem egyedi, hiszen erről olvasunk Péter apostol 2. levelében (2Pt 2. fejezet). Az itt található képek visszaretentőek: a disznó miután megfürdött, visszatér a sáros fertőbe, a kutya visszatér a saját okádására. Emberekre fordítva: „*Jobb lett volna nekik, ha meg sem ismerik az igazság útját*” (21. v.), mert megtagadják az Urat, aki megváltotta őket (1. v.). Bűnük az igazság mellett való döntés után az, hogy elfordultak attól. És Jézust megtagadva, Isten kegyelme nélkül nem képesek ellenállni a tisztátalan vágyaknak, vakmerőekké válnak, gyönyörűségnek tartják a naponkénti dözsölést, kapzsi módon fosztják ki hívő társaikat, miközben a kegyes szép szavak még megmaradtak ajkaikon. Amennyiben az Írás ihletője a Szentlélek, itt elő sem kerül, hogy Isten kegyelméből azért ki nem eshetnek. Sőt ellenkezőleg: Isten ítéletet hirdet számukra.

Jakab levele arról beszél, hogy aki nem tartóztatja meg beszédét, annak istentisztelete is hiábavaló (Jak 1,26). Megszólításával a „szeretett testvéreket”, tehát a gyülekezet-hez tartozó megtért hívőket figyelmezteti az apostol, hogy nehogy tisztátalanul, gonosz módon élve becsapják magukat, ha azt vélik, még mindig Isten szövetségéhez tartoznak, és vonatkozik rájuk Isten üdvigérete (1,19–22). Ezen nem segít még a „hit” sem, hiszen Jakab szerint, ha a hithez nem társul a hitből fakadó, Istennek tetsző életvitel, ez a hit nem különb az ördögök hiténél (2,19).

Akkor még nem is szóltunk a Szentlélek elleni bűnökről. Hogy meg lehet szomorítani Isten Lelkét (Ef 4,30), meg lehet oltani úgy magunkban mint másokban (1Thess 5,19), lehet

bántalmazni (Zsid 10,29), sőt káromolni (Mk 3,29). Az Úr Jézus beszél arról is, hogy a Szentlélek ellen elkövetett bűnre nincs bocsánat soha, hanem aki káromolja, az vétkes marad örökké (Mk 3,28–30). Köztudomású, hogy az utóbbi úgynevezett nehezen, vagyis többféleképpen értelmezhető ige. Témánk szempontjából csak annyira fontos, hogy itt sincs szó az üdvösség elveszítettségéről. Mint ahogy a Szentlélek megszorítása, megoltása sem a hitetlenek bűne, hiszen ők kapcsolatba sem kerültek vele.

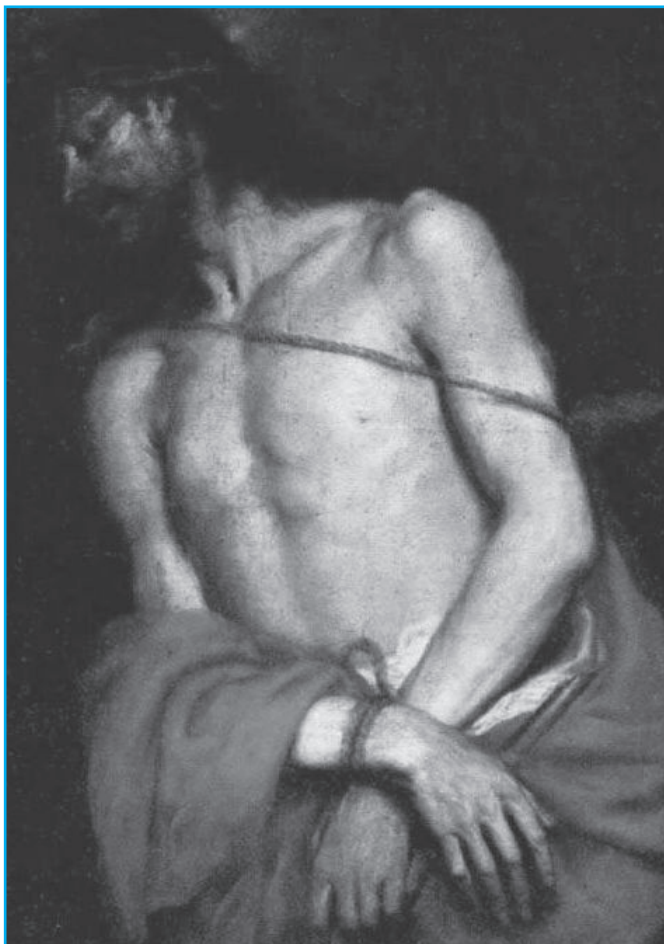
6. Igaz-e az ellenvetés?

Vajon honnan lehet tudni, hogy egy ember igazán megtért? Lehet-e egyáltalán tudni? A régi hívők figyelték az életvitelét, mielőtt valakit a gyülekezetbe befogadtak. Ha nem káromkodott, nem hazudozott, nem kocsmázott többé, hanem olvasta a Bibliát, imádkozott, rendszeresen járt istentiszteletre, és ebben kitartott, elfogadták a megtéréséről szóló bizonyágtételt. Újabb időkben, ha döntésre híváskor előre megy, elmondja a megtérők imáját, megtérnek fogadják el. Sokszor még ennyi sem szükséges. Van-e biblikus kritérium?

Ugyanis az üdvösség elveszítettségének tanítói azt szokták felhozni igazuk mellett legfőbb érvként, hogy aki mégis elesett, hátat fordított a hitnek, az valójában soha meg sem tért igazán. Ha ez így lenne, nagyon gyenge lábakon állna annak felelős megítélése, hogy megtért-e egy ember, vagy pedig nem. Fölvegye-e a gyülekezet a tagjai sorába, vagy inkább tovább segítse még abban, hogy megtérése valódi legyen.

Jézus szerint gyümölcseiről, vagyis megváltozott életéről, új életviteléről, új és Isten szerint való céljairól, új és az igével egyező gondolkodásmódjáról, igazságos tetteiről, békességes lelkületéről ismerhető fel a megtért ember (Mt 7,15–21). Mert az Úr nem hagy kétséget afelől, hogy mi az a bizonyos „gyümölcs”. Az Úr Jézus nem a hívők által „Jézushoz vezetett” megtérőket nevezi „gyümölcsnek”, mint ahogy a mai kegyesek kérdezzetik egymástól: „Hány gyümölcsöd van?” – vagyis hány embert segítettél hitre? Az Úr szerint: „*Nem mindenki megy be az én mennyei Atyám országába, hanem csak ha valaki cselekszi a mennyei Atyám akaratát.*” Tehát minden egyéb felfogással ellentétben: mint például valaki jeleket és csodákat képes tenni (Mt 7,21–23), a „gyümölcs” Isten akaratának cselekvése, a megtért ember ez irányú és becsületes törekvése. Az Isten országába való bemenetelt vagy kimaradást tehát az ember hitből fakadó tettei döntenek el. Vajon a gyülekezetnek hátat fordítók esetében meg sem jelent a megtérés gyümölcse? Akkor hogyan kerülhettek a hívők közé?

Mert nézzük csak tovább! Ha már az elesésre fent említett bibliai példák számunkra szóló üzenetét józan ésszel végiggondoljuk, a következőket érhetjük tetten. Az apostolok – vagy maga az Úr Jézus is, amikor a később hittagadókká válókat – ahogy például Jézus Júdást – az apostoli közösségbe befogadták, vagy felületesek voltak, vagy vakok. Ha vakok voltak nem vették észre, hogy Júdás, Démás, Anániás és Safira stb. vagy a 2Péter levélben említett visszaesők meg sem tértek, hiszen az életmódjuk, azzal együtt szinte minden ami velük kapcsolatos, például a szavuk, érdeklődésük, odaadásuk, imádságuk, közösségben való részvételük meg sem változott, de ez nekik fel sem tűnt. Ha viszont könnyelműek lettek volna, ez esetben nem sokat számított volna nekik, hogy ezeket mégis közülük valóknak, tanítványoknak, testvéreknek

Mateo Cerezo: *Ecce Homo*

tekintették. Erről a könnyelműségről vagy lelki vakságról azonban a bibliai beszámolók semmit sem tudnak. Tehát ennek az elméletnek a „megdönthetlensége” egy olyan nyilvánvaló egérútra épül, hogy ha valaki mégis hittagadóvá vált és kiesett a kegyelemből, máris kész a magyarázat: ja, meg sem tért igazán.

Az Újszövetség szerint viszont a már megtértek esetében is az üdvösség engedetlenség, szentségtelen életmód, a világgal való barátkozás révén bizony elveszthető. A teljes Újszövetség olyan bő mértékben szól erről, hogy nem lehet kiragadott vagy sajátosan csak erre vonatkozó igékkel szólni erről, hiszen több az intó szó, mintsem hogy csupán ezeket a szakaszokat kellene figyelembe venni.

7. Szükséges-e (mert lehetséges) a teológia támogatása?

Jelen írásom a téma mélységét kimerítő célt maga elé sem tűző – inkább eszméltető – soraiban eltekintek a kapcsolódó teológiai szakirodalom és elméletek ismertetésétől. Teszem ezt azért, mert akiknek az üdvösség elveszítettségéről szóló tévtanítás elfogadása kísértést jelent, többnyire előítélettel viseltetnek a teológiai tudománnyal szemben. Mondván, hogy csak az Ige számít. Ebből a megfontolásból úgy vélem, hogy valóban nem is szükséges sem az eredeti (*görög és héber*) nyelv ismerete, sem a bibliai igeheklyek végiggondolásából adódó eredmények vagy megoldási kísérletek ismerete (vagyis a teológiai megközelítés: például a kálvini kettős predestináció, arminianizmus, *Barth Károly* tanítása, a „végül mindenki,

még a sátán is üdvözülni” stb.) ahhoz, hogy a Biblia mindenki számára világos üzenete érthetővé, elhíhetővé és elfogadhatóvá váljon: Isten kegyelme a megtérés alkalmával nem válik senki számára üdv-automatizmussá: „akárhogy él, üdvözülni” – állítják.

Alighanem erre a mindig is kényelmességre, könnyelműségre, mulasztásra, engedetlenségre, Isten szavával szembeni feledékenységre szoktatott emberi természet hajlik. Isten pedig sem nem egy marginális, sem nem egy nehezen érthető bibliai szövegben utalt arra, hogy az elbizakodottság, hamis biztonságérzet, bűnnel szembeni engedékenység, Isten akaratával kapcsolatos megalkuvás vagy hanyagság káros következményekkel, esetleg a kegyelemből való kieséssel, örök kárhozattal jár.

8. Az Ige az üdvösséggel kapcsolatosan nem támogatja sem az elkeseredést sem az elbizakodottságot

A hívő embert az üdvösség vonatkozásában kétféle fő veszély fenyegeti.

1. Az egyik az elkeseredés, elcsüggedés, hitharcra való lemondás, az a lelkiállapot, amikor már minden mindegy, és feladja a hívő az üdvösségre való törekvését. A hit harcát Pál apostol egyenesen nemes harcnak mondja (2Tim 4,7).

2. A másik a hamis biztonságérzet, az elbizakodottság, a túlzott és alaptalan (ön)bizalom, magabiztosság az üdvösség tekintetében. Mintha már lehetetlen volna elesnünk. A sátán támadása is csak afféle ijesztgetés volna, nem pedig az elveszejtésünk szándéka, hiszen hazug és emberölő volt kezdettől fogva (Jn 8,44) aki mint ordító oroszlán járja a világot, azt keresve, kit lehet elnyelni (1Pt 5,8).

A magabiztosság ellenszere viszont nem a kétségbeesés. A kétségbeesés ellenszere sem a magabiztosság. Mindkettőre nézve ellenben áll: erős hittel bízhatunk Isten üdvösségre szóló elhívásában és kiválasztásában, amely viszont minket szent életre, Isten iránti engedelmségre kötelez. Egyik sem szabadít fel sem hamis biztonságtudatra, sem üdv egoizmusra. Főleg azért kell komolyan vennünk mindkettőt, mert a „bőrünkről” van szó, pontosabban az örök sorsunkról, üdvösségünkről, illetőleg kárhozatunkról.

Míg ezen a földön járunk, és „testben élünk” (2Kor 5,1–10) sohasem lehetünk elbizakodottak, hogy a kísértésben való elesés, bűnbekeveredés „nem eshetik meg velünk” (Mt 16,22). De bűneinkben nem kerülhetünk olyan mélyre sem, hogy Isten irgalma ki ne tudna emelni belőle, ha igaz bűnbánattal jövünk hozzá. Hiszen Isten nem kívánja a bűnös halálát, hanem azt, hogy megtérjen és éljen (Ez 33,11).

Ahogy tehát nagy veszélyt hordoz magában, ha Isten minden emberi elképzelést meghaladó irgalmáról elfeledkezünk, ugyanolyan veszélyt hordoz magában, ha meggyőztük magunkat, vagy engedjük, hogy mások meggyőzzenek: bármit teszünk, bárhogyan élünk, a kegyelemből, ha már megnyertük, úgysem eshetünk ki. Mert ha kiesnénk, ez Isten gyengeségét bizonyítaná. Azt hogy nem képes megtartani és üdvözíteni azt, aki hozzá igazán megtért.

9. Üdvösségünk dolgában a felelősség a miénk

Különös ez az ember felelősségének az Istenre hártása. Már az Édenben megjelent. A férfi az asszonyt okolta bűnéért, az asszony a kígyót, végső soron pedig mért engedte Isten a kígyót a kertbe? Már meg is érkeztünk oda, hogy nem mi

vagyunk felelősek. Nem rajtunk fordulnak meg a dolgok.

Pedig az embert Isten felelős lénynek teremtette még hozzá szabad akarattal. A megtérés nem szünteti meg a szabad akaratomat, de a felelősségünket sem. Démást ott látjuk Pál apostol munkatársaként (Kol 4,14; Filem 24), aztán azt kell hogy írja róla az apostol, hogy elhagyta őt, a jelen való világhoz ragaszkodva (2Tim 4,9). Démás egyszer döntött Krisztus mellett, azután pedig döntött Krisztus ellen. Egyik döntésének következménye sem hárítható vissza senkire, Istenre meg végképpen nem.

Jézus megtérésre hívta az embereket (Mt 4,17), azután akik hallgattak rá és megtértek, követőivé lettek, azokat intette a hitben való megmaradásra (Jn 15,4). Nem hiszem, hogy akár egyik akár másik szavát gyöngíteni kellene, vagy lehetne. Krisztus mellett dönteni nem könnyű, sohasem volt az. Megmaradni mellette sem könnyű. De nem is lehetetlen, még hozzá egyik sem. Neki van hatalma kiragadni az embert a bűn mélységéből, a sátán hatalmából, és arra is van hatalma, hogy azután megtartsa. Azonban egyik sem történik az ember feje fölött, az ember Istentől kapott szabad akaratát megkerülve vagy kihagyva.

A megtért embernek pedig még mindig vannak kísértései (1Pt 1,6), próbának van alávetve (Jak 1,3), harca van az ömberével vagy magával a sátánnal (1Tim 6,12). Még hozzá egész földi élete idején. És Isten segítségével által mégis egész biztosan meg fog állni (Ef 6,11; 2Tim 2,19). De kísértélhat az ember a kegyelemből (Gal 5,4), beleunhat vagy belefáradhat a hitharcba, elvesztheti a reménységet (Kol 1,23), aminek pedig nagy jutalma van. Megbotránkozhat (Mt 18,8), csábíthatja a világ vagy a régi bűnei, megcsalhatja önmagát (1Kor 3,18), el egészen addig, hogy megtagadja a hitet (1Tim 5,8), vagy egyenesen Krisztust (Júd 4).

Akik az üdvösség elveszítettségének tanával traktálnak másokat, mások üdvösségével játszadoznak. Ezt tehetik a legtisztábbnak vélt szándékból is, de tapadhat hozzá nem Isten szerint való alapmagatartás is: rajongás, közöny, mások elismerésére való vágy, akár Bibliára alapozódónak vélt „lelkigondozói” szándék is. Illetőleg amikor ezt sokan vallják, és a tömeghatás felláthatja az üdvösségre, Isten iránti hűség-re, engedelmségre szóló bibliai felhívásokat.

Nem árt azonban tudatosítani, hogy mindenki a maga bőrét viszi a vásárra. Ha még sincs igazuk azoknak, akik azt erősítetik: az üdvösség elveszítetetlen – ha bedőlünk, és elfogadjuk tanításukat – a tévedés halálunk után helyrehozhatatlan. Az Igének nem csak az Isten megtartó hatalmára vonatkozó szavát kell komolyan vennünk, hanem a magunk esendősége mellett azt a lehetőséget is, hogy ebben a mi részünk az, hogy szilárdan megálljunk Isten mellett minden körülmények között. Nem gondolva, hogy már elértük azt, de célegyenest és nekidőlve iparkodjunk, hogy megragadjuk az előttünk álló üdvösséget (Fil 3,12–14).

Nem a magunk ereje által üdvözülnünk, de az mindenképpen kell, hogy teljes szívvel akarjunk. Mert a Szentlélek nem fog helyettünk akarni, de a mi szilárd elhatározásunkat áldott végeredménnyel jutalmazza. „*Aki mindvégig állhatatos marad, az üdvözülni*” (Mt 24,13). „*Aki pedig meghátrál, abban nem gyönyörködik a lelkem*” (Zsid 10,38). Hát ne legyünk a meghátrálás emberei, hanem a hitié,

BIBLIAI TÁJAK — EMBEREK

Gary L. Hardin*

Titusz, Pál munkatársa

Kréta kizárólag hajóval megközelíthető föld.

Titusz krétai szolgálata nélkülözhetetlen volt a keresztyénség elterjesztéséhez a szigeten. Bizonyos, hogy a hallgatóinak többsége halász volt vagy az ezzel rokon szakmák képviselője

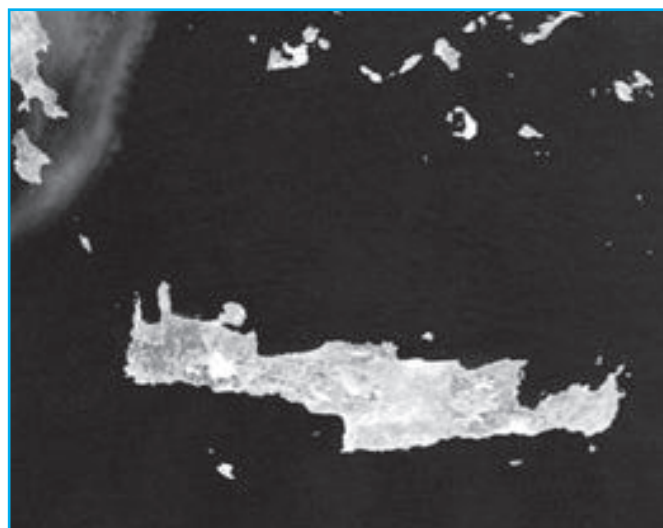
Egy ismeretlen bölcs egyszer a következőt mondta: „A barátság felelősség, nem lehetőség”. Pál és Titusz barátsága jó példája az egymás iránti felelősségérzetnek. Pál apostol Tituszra „*a közös hitben való igaz fiainak*” (Tit 1,4) kifejezéssel hivatkozik, amivel arra is utal, hogy Pál vezette el az eredetileg görög származású Tituszt (Gal 2,3) a Krisztusban való hitre.

Pál szavai jól jellemzik a komoly kötődést a két férfi barátságában és munkásságában. Máshol az apostol „testvérem”-nek nevezi Tituszt (2Kor 2,13), „társam és segítségem” (2Kor 8,23) kifejezéssel illeti, és úgy beszél róla, mint „aki nem terhelt másokat” (2Kor 12,18).

Az Újszövetségben öt olyan eseményről olvasunk, ahol Titusz neve szerepel, s ezek jellemzik a szolgálatát és a Pállal való barátságát.

Az *első esemény* a jeruzsálemi tanáccsal kapcsolatos és az ApCsel 15,1–12, továbbá a Gal 2,1–10 részekben olvashatunk róla. Pál és Barnabás misszióútja nyomán számos pogány tett hitet Krisztus mellett (ApCsel 15,3). Isten olyan kiterjedt munkát végzett általuk, hogy felkeltették a jeruzsále-

mi előljárók érdeklődését is (ApCsel 15,3–4). Mégis a hívők egy csoportja, akik farizeusként éltek a megtérésük idején,

Kréta szigete légifelvételről

Titusz a krétai hívők között szolgált. Az ottani civilizáció magasabb fejlettségi fokon állt, mint más vele egykorú nemzeti kultúrák. Példa erre a képen látható monumentális méretű és bonyolult kézműves munkával díszített korsó a Kr. e. 18. századból

ragaszkodtak az újonnan megtért pogányok körülmetéléséhez, vagyis a törvénnyel szembeni engedelmisségük megpecsételéséhez. A vitás kérdés alapja a pogányok megváltásának gyakorlati megvalósulása volt. Titusz is egyike volt azoknak a pogányoknak, akiknek a megtérését megkérdőjelezték.

Titusz Pállal és Barnabással a jeruzsálemi tanácshoz ment (Gal 2,1). Titusz megtérése bizonyíték értékű volt a vitás kérdésben, aki Pál munkatársaként csatlakozott a missziómunkához. Mindazonáltal a tanács kérdése az volt, hogy a megtért pogányoknak és Titusznak előbb zsidóvá kell-e válniuk, hogy azután keresztyénekké lehessenek.

A jeruzsálemi összefüggésben Pál bizonyosságot tett a pogányok között végzett evangéliumhirdetésének eredményeiről (Gal 2,2). Ezután a jeruzsálemi gyülekezet vezetői tanácskoztak egymással a hallottakról (ApCsel 15,6). Ekkor szólásra emelkedett Péter apostol és bizonyosságot tett a Krisztusban való hit általi üdvösségről, aminek nem feltétele a körülmetélkedés vagy a törvény megtartása (ApCsel 15,7–11). Tehát Titusznak nem kellett körülmetélkednie (Gal 2,3).

A második esemény Titusznak Korinthusban végzett munkája, mely a Pállal való barátságát is jellemzi. A második korinthusi levélben nyolcszor olvashatjuk Titusz nevét. Miután Pál megírta első levelét a korinthusiaknak, melyben megfeddte hitetlenségüket, a korinthusi hívők egy csoportjában ellenséges hangulat alakult ki Pállal szemben. Ebben a kényes helyzetben szüksége volt Pálnak egy erős jellemű és tapintatos segítőre. Tituszt bízta meg, hogy kézbesítsen egy újabb levelet a korinthusi gyülekezetnek. Ez az írás nem maradt fenn az utókor számára, és mióta eltűnt „bizalmas levélként” emlegetik. Pál Tituszt választotta erre a feladatra, aki „társ és munkatárs” (2Kor 8,23) és „aki nem terhel másokat” (2Kor 12,18), továbbá készséges a bonyolult feladat végrehajtásában (2Kor 8,17).

Pál Troászba utazott, ahol nyitott kaput talált az evangélium hirdetéséhez (2Kor 2,12). Titusznak azt az utasítást adta, hogy Troászban várjon rá, hogy ott beszámolhasson korinthusi misszióútjáról. Amikor Titusz nem érkezett meg, Pált annyira nyugtalanította munkatársának állapota, hogy átment Macedóniába, hátha ott találja Tituszt (2Kor 2,13). Macedóniában megtalálta Tituszt, és hallhatta tőle a jó

híreket Korinthusból: a gyülekezet tagjai megbánták a Pállal szembeni ellenséges érzelmeiket (2Kor 7,6–14).

Pál visszaküldte Tituszt Korinthusba a korinthusbelieknek írt második levéllel. Ekkor arra is megkérte Tituszt, hogy folytassák a segélyadományok gyűjtését a jeruzsálemi gyülekezet részére, amit korábban elkezdtek, de még nem fejeztek be (2Kor 8,6–24).

A harmadik esemény Titusz szolgálata Kréta szigetén, Görögországtól délkeletre. Az újszövetség nem írja le egész pontosan, hogy kezdődött a keresztyénmisszió a szigeten. A Krétán élő zsidók némelyike jelen volt a pünkösdi eseményeknél (ApCsel

2,11). Lehetséges, hogy a pünkösdkor megtért zsidók vitték el honfitársaikhoz az első keresztyén bizonyágtételt, de az is lehet, hogy Pál az első római fogsága után kezdett missziómunkát a szigeten. (Későbbi vallási irodalom ír erről az eseményről.) Titusz csatlakozhatott Pálhoz a krétai misszió-

A krétai keresztyénségnek számtalan pogány kultusszal kellett szembeszállnia, melyeknek akkor már évszázados hagyományai voltak. Az egyik minoszi vallás a képen látható kígyó-istennőt imádkozta

útra. Egy másik nézet szerint Pál az első és második római fogsága közötti időszakban Titusszal együtt kelt útra, hogy elindítsák a krétai missziót.

Mindenesetre Pál megkérte Tituszt, hogy maradjon Krétán és erősítse a gyülekezeteket (Tit 1,5). Titusz küldetése itt sem volt könnyű, mert a krétaiak közt sok önfejű ember volt, ráadásul számos tévhit tanítás kötözte meg őket (Tit 1,10).

Valamivel később, hogy Tituszt bátorítsa munkájában, Pál írt egy neki szóló levelet, amit Tituszhoz írt levélnek nevezünk. Pál apostol utasította Tituszt, hogy „rendbe hozd az elintézetlenül maradt ügyeket” Krétán (Tit 1,5), feddje meg a hamis tanítókat, akik az ottani hívőket kínozzák (Tit 1,10–13), valamint a krétai keresztyéneket intse a szent életre (Tit 2,2–15).

A negyedik eseményről a Tit 3,12-ben olvashatunk Titusz m i s s z i ó m u n k á j á v a l kapcsolatban. Később Pál Artemást vagy Tikhikust küldte Krétára. Amikor megérkeztek,

Titusznak Nikopoliszba kellett utaznia, ahol Pál a telet töltötte. A Bibliában Artemásról nem olvasunk máshol. Tikhikus kézbesítette Pál leveleit a Kolossébeliekhez és az

Efézusbeliekhez (Kol 4,7; Ef 6,21).

Pálnak bizonyára gondjai támadtak törvénykezési kérdésekben, ezért megkérte Tituszt, hogy hozza magával „a törvénytudó Zénást” (Tit 3,13). Apollós is útitársa lett Titusznak és Zénásnak. Pál arra kérte a krétai hívőket, hogy viseljék gondját Titusznak, Apollósnak és Zénásnak, amíg elvégzik nikopoliszi küldetésüket.

A Nikopolisz szó jelentése „győzelem városa”, melynek földrajzi elhelyezkedése bizonytalan, mivel az újszövetségi időben több város is ugyanezt a nevet kapta. A legvalószínűbb az epirusi, vagyis görögországi Nikápoly, Korinthustól Észak-

Nyugatra. Vele szemben található Actium, ahol Augustus csatát nyert Marcus Antonius ellenében. Augustus győzelmének emlékére építtette Nikopoliszt, azaz Nikápolyt.

A krétai Milos páratlan természeti szépsége

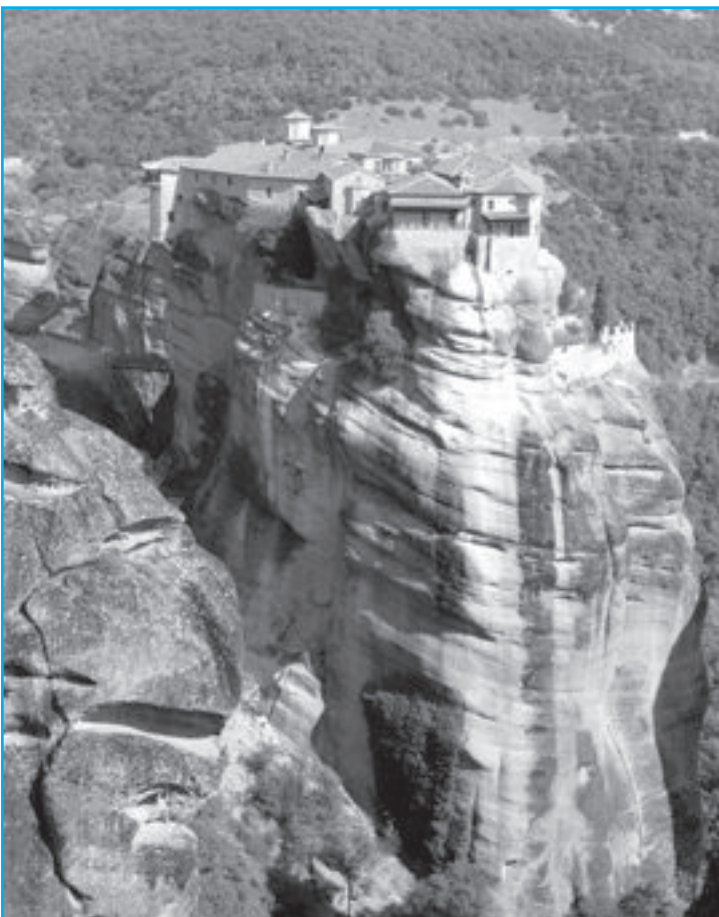
Az ötödik esemény az utolsó hivatkozás Titusz szolgálataira 2Tim 4,10-ben, ahol a következőt olvassuk: „*Démász elhagyott engem, mivel ehhez a világhoz ragaszkodott, és elment Thesszalonikába; Kreszcensz pedig Galáciába, Titusz meg Dalmáciába.*” Ez az utolsó megjegyzés Titusról az Újszövetségben.

Nikopoliszból Pál Dalmáciába küldhette tovább Tituszt, Illíria déli partjaihoz, az Adriától keletre. Dalmácia nem túl messze, az előbb említett Nikopolisztól északi irányban feküdt. Valószínűleg újabb evangéliumi munkára volt szükség Dalmáciában, melyre Pál Tituszt látta legalkalmasabbnak.

Az öt különböző eseményben Titusz alábbi jellemvonásait fedezhetjük fel:

Pál apostol hűséges barátja volt.
Bátor keresztyén volt, nem félt a kihívásoktól.
Felelősségteljes, megbízható személyiségű.
Becsületes, jellemes keresztyén ember.
Érett, hívő gondolkodású személy, nehéz feladatok megoldására alkalmas.
Tisztelték hívő társai és munkatársai.
Készséges volt a szolgálatra.

*Biblical Illustrator – 1992 tavasza, 49–51. o.
Ford. Jeviczki Andrea*

Meteorák

* Gary Hardin a Vasárnapi Iskolai Bizottság (Church Administration Department) látványterv-szerkesztő munkatársa Nashville-ben

E. Randolph Richards

Ókori építőkövek

Bonyolult kőművesmunka és faragott mennyezet díszítette Bacchus baalbeki templomát

Az ókori Közel-Keleten számtalan célra használták a különböző színű, formájú és méretű köveket, mivel könnyen hozzáférhetőek és felhasználhatóak voltak. Az ókori ember igen találékony volt a különböző kövek kitermelésénél és felhasználásánál, melyek számtalan szükségletét képesek voltak kielégíteni. A Biblia számos kifejezést használ a kővel kapcsolatban, de a leggyakoribb szóhasználat a héber ószövetségben az *'eben* és a görög újszövetségben a *lithosz*.

A Szentírás által említett kisebb méretű köveket mérleghűségűnek, mérőórnak, öntőformának, mozsárnak, fazekas korongnak és malomkőnek használták. A nagyobb kövekkel pedig lezárták a kutakat, a víztárolókat, valamint a barlangok és sírhelyek bejáratát. Használtak határjelző köveket, útjelzőket és emlékköveket a múlt nagy eseményeinek felidézésére. Az Úr csodatetteinek emlékére állított kövek megszenteltek voltak és ezeknek különböző neveket adtak (1Móz 35,7; 1Sám 7,12).

A kövek jó eszközként szolgáltak fegyverként vagy vágószerszámként, de a legnagyobb hasznuk az építkezéseknél volt, úgymint házak, kőfalak, kerítések, oltárok alapanyagaként, és nem utolsósorban a salamoni templomépítésnél és a zerubbábeli újjáépítésnél (melynek a mintájára később Heródes király a második templomot építette Jézus születése előtt).

De ne hagyjuk magunkat megtéveszteni a palesztinai építészet sokszínűsége által! Az ókori Kelet nagy részén nem volt jellemző ez a pompa. Maga a híres Athén városa sem volt mindig csupa sugárzó márványból, hanem sokkal inkább a

masszív és megbízható vályogtéglák gyűjtőhelye. A vályog az antik világ legerjedtebb építőanyaga volt. Az alapanyagok mindig rendelkezésre álltak és a megmunkálásuk folyamata is egyszerű volt. A napégette téglákat egy alacsony, vékony kő alapra helyezték, jómódú polgárok házában, középületeknek és kisebb kegyhelyeknek az építéséhez is¹.

Mindazonáltal Palesztina talaja igen gazdag építőkövekben. A sziklás réteg sokszor igen közel van a felszínhez, néha pedig – egy-egy földcsuszamlásnak köszönhetően – a szikladarabok a hegyoldalon terülnek szét. A palesztin építőmesterek mindig kihasználták a könnyen hozzáférhető kövek előnyeit. A legkorábbi technika a felszín közelében található köveknek, vagy ahogy az ötödik századi görög történetíró *Thucydides* nevezi őket, a „mező köveinek” összegyűjtése volt. Ezeket a csiszolatlan köveket kis gödrökbe helyezték, hogy a vályogházak vagy faépületek alapjaiként szolgáljanak. Jerikó területén a korai (Kr. e. 8300 és 4500 közötti) neolitikus építmények jól mutatják az építési szokásokat, melyek az egész bibliai időszakban változatlanul fennmaradtak. Az emberek maguk építették házaikat a közeli hozzátartozóik és rokonaik segítségével.² A kövek faragatlanok vagy csak igen gyengén megmunkáltak voltak. A különböző méret szerint csoportosított köveket gondos tervezéssel illesztették egymás mellé.³ A házilag megmunkált köveket gyakran vályog vakolattal vonták be.⁴ A korai városok épületei mind ilyen szakképzetlen munkával készültek. A hivatásos kőműves munka igen ritka volt, és igazából csak a finom formákról és az íves kőfaragásokról vagy a szokatlanul nagy elemekről lehet felismerni a nyomait.⁵

Az ószövetségi időkben szinte kivétel nélkül a *nari* mészkövet választották építkezésre, mely könnyen kitermelhető és megmunkálható volt, noha nem volt olyan könnyen kiegészíthető, mint a lágyabb mészkövek. Ráadásul a *nari* könnyen morzsolódott, mégis a nem szakképzett építők építkezéseinek az egyetlen alternatíváját jelentette. Az újszövetségi időkben viszont a nagy építetők, úgy mint például Nagy Heródes is, a keményebb és tartósabb mészköveket használták.⁶

A Bibliában a legmeghatározóbb leírások az építőkövekkel kapcsolatban a templomépítésekkel összefüggésben találhatók. A Dávid által összegyűjtött építőanyagok között helyet kaptak az építőkövek. A templom alapja nagyméretű terméskövekből készült, de a felső réteg is tartalmazott köveket. A templomon végzett javítások során Joás és Jósias uralkodásának idején faragott építőköveket használtak. Az első, azaz salamoni templomot a babilóniaiak lerombolták. Amikor a második, heródesi templom épült az elsőnek a mintájára, ismét nagy méretű, masszív, faragott köveket használtak. Ezeket szaknyelven terméskőfaragó mestermunkaként emlegették. A régészek terméskőnek azokat a köveket nevezték, melyeket négyzet alakúra formáztak és simára csiszoltak⁷. A terméskőfaragó mestermunka Föniciából származott, de később a perzsák, a görögök és a rómaiak is alkalmazták.⁸

Az építkezés első fázisa a kőbányászat volt, amikor az építőköveket a sziklás talajból kifejtették és lecsiszolták. Az ókori Palesztina bányáiban a kőfejtés mindig a felszín közelében történt. A kőfejtők rendszerint megkeresték a sziklákön található hosszanti repedéseket. A többnyire fából készült ékeket addig ütötték a hosszanti repedésekbe, amíg a szikla széthasadt. A kívánt mérettől függően fel tudták darabolni a kősziklát úgy, hogy lyukakat fúrtak egy egyenes vonal mentén, majd az ékek segítségével végighasogatták.⁹

A kövek megmunkálására vésőt és kalapácsot használtak. Az alaposabb munka érdekében fűrészt kellett alkalmazni. A kőművesnek szüksége volt függőóra (Ám 7,7), nádból készült mérővesszőre (Ez 40,3; Jób 38,5), vörös festékbe mártott lenzsinórra irányjelzőnek és szintmérő zsinórokra (2Kir 21,13; Ézs 28,17).

Sekély alapozó gödröket ástak a házakhoz, de a nagyobb épületek alapjait gyakran sziklába vájták. Ebbe helyezték az alapozó kőréteget. Erre a durvább szemcséjű kőrétegre rakták a finomabb rétegeket. Ez volt az ún. alapozó réteg, melynek az alsó fele a sziklaágy formáját követte, és csak a tetejét formázták vízszintesre, hogy a fal többi része vízszintbe kerüljön. Gyakran a két sarokkö között kifeszítettek egy zsinórt, amely az építés vonalát vezette. A felső réteg már látható volt, a köveket gondosan megformálták, és egymáshoz illesztették, a falnak tetszetős külső megjelenését biztosítva.¹⁰

Az izraeliták tipikus terméskő falain változó minta látszik, melynek soraiban minden *hosszában* elhelyezett (szemből nézve hosszában látszó) terméskő után egy *széltében* elhelyezett (szemből nézve csak a végeit mutató) terméskő foglalt helyet. Ez az ügyes elhelyezés a kellemes megjelenésen túl

erősítette a fal szerkezetét is.¹¹ A termésköveket két eltérő módszerrel csiszolták: 1. A kövek felszínét teljesen simára csiszolták. 2. Csak a széleket (egy, kettő vagy három éllel) csiszolták, gyengéden bemélyesztve, miközben a kő felszíne továbbra is durva maradt.

Mint ismeretes, a salamoni templomot földig rombolták, de az azonos korból származó samáriai és megiddói épületeken jól látható a korabeli építkezési mód. A téglá és fa építmények szerkezeti alapja finoman megmunkált, keskeny terméskő pillérekkel készült. A murvából készült fal szerkezetébe ágyazták a termésköveket, jól megformázott sarokkövekként. Az áthatolhatatlan összeillesztés érdekében mindegyik terméskő külső felületét gondosan megmunkálták.¹² Az ügyes kőműves mestermunka Aháb palota-erődítményén is látszik (aki szövetséget kötött Föniciával), ahol a szépen faragott terméskövek szorosan illeszkednek egymáshoz a széltében-hosszában tervezett minta szerint.

A Jézus születése előtti évtizedekben ismét felébredt az izraeliták érdeklődése a finoman illesztett és formázott kőfaragó mestermunka iránt. Nagy Heródes (Kr. e. 37–Kr. u. 4.) uralkodásának idején számos épület készült káprázatos megjelenéssel és monumentális méretben, melyek között a jeruzsálemi templom volt a legjelentősebb építmény. Mindenki csodájára járt, aki csak látta (Lk 21,5–6; Jn 2,19–21). Heródes kőművesmesterei képesek voltak kilenc méter hosszú szikladarabokat megmunkálni. Ehhez a máig fennmaradt Siratófal hatalmas kövei jó illusztrációként szolgálnak.

A Biblia írói gyakran használták metaforáikban a kövek általános tulajdonságait. A kő keménysége, sűrűsége, mozdíthatatlansága, élettelenisége és ereje folyamatosan megjelenik az ószövetségi írásokban. Az Újszövetség példázataiban megtaláljuk a kő terméketlen, néma és szilárd tulajdonságait. Emellett azonban láthatjuk az építőkövek hasznát az alapozásról szóló részekben, a teremtésről szóló beszámolóban, és a sarokkövek hangsúlyozásánál. Az Úr Jézus pedig a 118. Zsoltár 22. versének sarokkővét önmagával azonosította.

Péter apostol 1. levelében a Krisztusban hívőkről mint „élő kövekről” beszél. Két bebizonyítatlan magyarázat terjedt el az „élő kövek” kifejezéssel kapcsolatban: 1. Az élő kő még

Nari-mészkő a Szentföldről

A kőműves szerszámok között a legfontosabb a kalapács volt. A képen látható darab a Kr. e. 24. századi Egyiptomból származik

kapcsolatban van az anyafölddel, vagyis még megmunkálatlan. 2. Az élő kő azért él, mert sértetlen, vagyis töretlen egész.¹³

Mindazonáltal a Krisztusban hívőket azért nevezik „élőnek”, mert nem olyan értelemben „kövek”, hogy élettelenek lennének, hanem egy jól megszerkesztett épületnek (templomnak) az alkotóelemei.¹⁴

Igen fontos eszköz volt az ókori építőipari szakmában a függőőn. Ha felfüggesztették az őnt vagy követ egy zsinórra a fal mellé állítva meglátták az eltéréseket. Ámós próféta a mérőőnt illusztrációként használta a Kr. e. 8. században, amikor Izrael népe is eltért Istenétől

Továbbá igen jelentős tény, hogy a mi „sarokkövünk”, Jézus Krisztus nem halott, hanem élő személy. Ezért ha valaki az élő sarokkőhöz, vagyis Krisztushoz jön, maga is élő kővé válik, akit a Mester önmagával egybeépít, mint egy finoman megmunkált és megtervezett lelki templomot.

Jegyzetek

¹ R. E. Wycherly, *The Stones of Athens* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1978), 267.

² A jobb módú lakosok agyag helyett kőből építettek házakat, ami kiváltotta Isten prófétáinak feddését (Ézs 9,10; Ám 5,11); lsd. Van Selms, „Build, Building” az *International Standard Bible Encyclopedia*, 4. kötet (Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1979–88), 1:553.

³ R. W. Hamilton, „Architecture”, *The Interpreters Dictionary of the Bible*, 5. kötet (Nashville: Abingdon Press, 1962–76), 1:209.

⁴ P. L. Garber, „Architecture”, *International Standard Bible Encyclopedia*, 4. kötet (Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1979–88), 1:284 arról ír, hogy szinte lehetetlen volt megkülönböztetni a vályoggal bevont kőfaltól a vályogtégglából épített falat, kivéve a gyakorlott tolvajok számára (Mt 6,20).

⁵ Hamilton 1:209.

⁶ Yigal Shiloh, *The Proto-Aeolic Capital and Israelite Ashlar Masonry*, *Qedem: Monographs of the Institute of Archeology, the Hebrew University of Jerusalem*, No. 11 (Jerusalem: Ahava Press, 1979), 60.

⁷ Edward Blaiklock, „Building Materials”, in *The New International Dictionary of Biblical Archeology* (Grand Rapids: Zondervan Press, 1983), 109. o.

⁸ Lsd. 1Krn 22,2 és 1Kir 5,17–18. Vö. Hamilton, 1:210; Garber 1:284.

⁹ R. K. Harrison, „Quarry”, *International Standard Bible Encyclopedia*, 4. kötet (Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1979–88), 4:6. A kitermelés egyes fázisai egymással váltakoztak, de összességében lehetett tudni, hogy mennyi időre van szükség egy-egy kő kibányászásához.

¹⁰ Shiloh, 60–63 részletes leírást tartalmaz.

¹¹ Shiloh, 61.: A kövek felszínét részben lecsiszolták, a következő réteg számára egy egyenletes alapot képezve. Az izraeliták még egy ún. átmeneti réteget is képeztek azáltal, hogy szándékos (kb. 10 cm-es réseket hagytak az egyes kövek között, amiket földdel és sóderrel töltöttek ki. A legellenállóbb terméskő falak esetében alkalmazták ezt az eljárást, amikor szükség volt a kevésbé merev szerkezetre, mely az ütéseket is jól tűri.

¹² Hamilton 1:213.

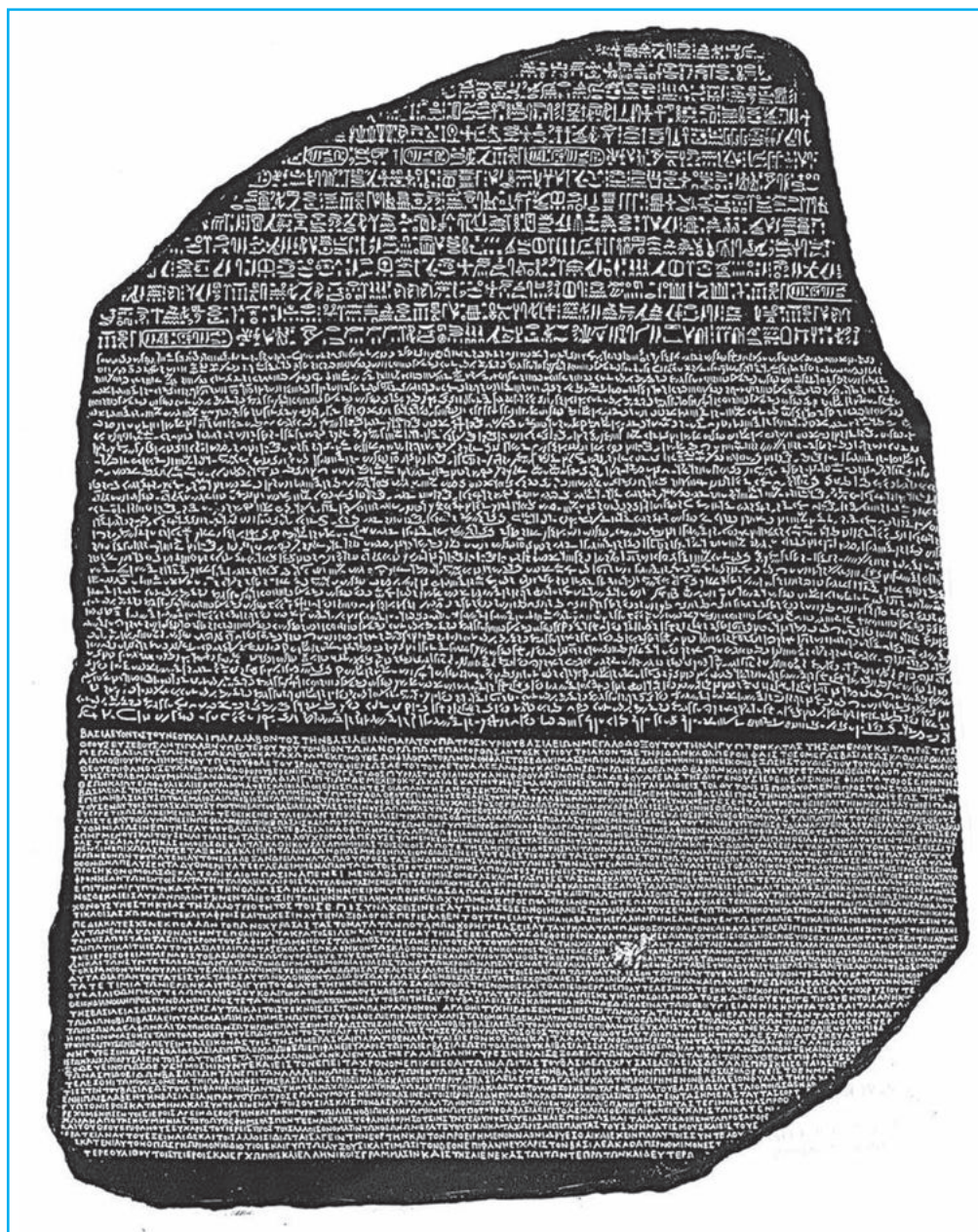
¹³ D. M. C. Englert, „Stones,” *The Interpreters Dictionary of the Bible*, 5. kötet (Nashville: Abingdon Press, 1962–76), 4:446.

¹⁴ Vö. Joachim Jeremias, „lithos,” in *Theological Dictionary of the New Testament*, 10. kötet (Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1964–76), 4:276–77, lsd. 70, 279. Lsd. C. E. B. Cranfield, *I & II Peter and Jude* (London: SCM Press, 1960), 62. Ez az interpretáció azt fejtegeti, hogy Péter valószínűleg a terméskőfaragó mesterségről beszélt. Ha viszont megmunkálatlan kőről beszél [hiszen Isten már kijelentette, hogy di-csérétenek helyén a faragatlan köveket kedveli], lsd. 2Móz 20,25 és 5Móz 27,6), akkor a kövek gondos válogatásán van a hangsúly, melyek csiszolatlanok (vagyis nem veszítik el az egyedi formájukat), és mégis együtt egy egységes egészet alkotnak.

Részlet a Rozetti kő írásából

* Randy Richards déli baptista misszionárius, újszövetségi és általános teológia professzor, Kerepatan Gereja Baptista Szeminárium, Indonézia.

A leghíresebb elveszettnek hitt kövek egyike az egyiptomi Rozetti kő. Bouchard kapitány véletlenül akadt rá a napóleoni francia hadműveletek során 1799-ben, Észak-Afrikában. A Rozetti kő V. Ptolemaiosz Epiphanész rendeletét tartalmazza a Kr. e. 196-ból. A szövege egyiptomi hieroglifákkal íródott, demotikus és görög nyelven. Így került elő a hiányzó kulcs a hieroglifák megfejtéséhez, mely a tudósok előtt is sokáig rejtély volt

A SZOLGÁLAT ÚTJÁN

Háló Gyula

A lekipásztor lelkiisége és lelki élete, mint a közösség kovásza

avagy

Miért nem kel az egyház téstája?

Amit tagadunk, az nem gyógyítható. (Bayer György)

Ecclesia semper reformanda! Az egyházat folyamatosan reformálni kell! (Pontosabban a benne élő kiválasztottakat.)

Aggasztó példák

A rend hiányának egyik példája, amikor a lekipásztort, mint kovászt kiveti a gyülekezet magából (más országbeli példa):

Három év kezdeti szolgálat után kerül a lekipásztor a nagy múltú gyülekezet élére. Szeretettel, lelkesedéssel, becsülettel és hittel végzi munkáját. Látogat, ígét hirdet, beteget gondoz, hívogat. Családját is a missziói munkának rendeli alá. Szereti népét. Az előző lekipásztor nyugdíjasként ott él. Alkoholista. Többeket a gyülekezetből az ital szeretetére nevel életmódjával. Lelkipásztorunk az árokból is összeszedi öreg szolgatársát. Inti, imádkozik vele. A szövetség vezetése egy évre eltölti a nyugdíjas lekipásztort a szolgálatok végzésétől, de az év letelte után visszaadja a felhatalmazásokat, bár életvitelében semmi nem változik. Az öreg szolgatársnak az sem tetszik, hogy utódja törődik Isten népével. Egyre többeket megnyer a lekipásztor munkájának és életének aláaknázására, akinek végül 14 év kitaró szolgálat után feleségével együtt megbetegítve, megalázva kell elhagynia azt a helyet, ahova nem ők akartak kerülni, hanem hívva lettek. Az iszákos és uszító idős szolgatárs maradhat, mert nagy rokonsága van.

A tízezer lakosú település egyik polgára így értetlenkedik: „A reformátusok tisztelik a papjukat, bár iszik, a baptisták meg elkergetik a prédikátorukat, mert szent életet él.”

Tanulság: Ha kovász akarsz lenni, akkor téstába keveredj, de a korpa közé még nem szabad belekeverni magad, mert ki fog vetni.

A hasonló történetekre és helyzetekre mindig adunk magyarázatot.

A magyarázatok sokszor nem azonos elveket tükröznek. Minden eset más és más – érkezik ilyenkor a válasz.

A rend hiányának vannak magyarországi példái is.

Belefáradt a szolgálatba – mondják a tehetetlen, vezetői eszközöktől megfosztott, státuszában nem támogatott, s ezért lemondott lekipásztorra.

Pedig nem a szolgálatba fáradt bele, még csak nem is a nehéz vagy egyenesen hamis atyafiakba. Akkor mibe fáradt el? Abba, hogy nem képviselheti az igazságot, s a hamisságtól kell bocsánatot kérnie, hogy „békességben” válhassanak el egymástól.

Így sokszor azok is, akiknek a dolga az, hogy Krisztus ügyét segítsék, hamis vagy sokszor egyértelműen bűnös, sőt törvénytelen dolgok mellé állnak, s ezáltal a rosszat táplálják.

Az ártatlanul megbélyegzettekért mindannyiunknak felelni kell! Nem csak azoknak, akik ezt tették, terjesztették, de nekünk is, akik ezt engedjük.

Hitelvi vagy erkölcsi okok nem róhatók fel egyiküknek sem. Bűnük az volt, hogy valamit el akartak érni a gyülekezet lelki életében, s ezért vétket nem tűrtek, vagy a sorozatos bántalmazások közben nem tudtak csöndben és mosolyogva tovább szolgálni.

A gyülekezet tévesen értelmezett védelme érdekében általában nem került sor a dolgok tisztázására. Legtöbbször megállapították, hogy mindenki hibás. A lekipásztor tanuljon belőle, a gyülekezetnek viszont nem kell változni. Miért?

A gyülekezet tévesen értelmezett védelme érdekében általában nem került sor a dolgok tisztázására. Legtöbbször megállapították, hogy mindenki hibás. A lekipásztor tanuljon belőle, a gyülekezetnek viszont nem kell változni. Miért?

Mindig a főnöknek van igaza.

A lekipásztor főnöke a gyülekezetet.

Ezért a gyülekezetnek (annak a személynek, csoportnak) mindig igaza van.

A főnöknek akkor is igaza van, hogyha:

adót csal;

munkahelyén lop;

szerződést hamisít;

nyeréskedik testvéreken, rokonokon;

feketén dolgoztat, dolgozik;

iszik vagy más szenvedélyt űz;
flörtöl, elítélhető nemi viszonyt tart fenn;
rágalmaz, alaptalanul lejárát.

Egy-két esettől eltekintve a meghátrálásra kényszerülő lelkipásztorokra utólag sem tud senki hitbéli vagy erkölcsi vétséget rábizonyítani (miközben ők azokkal küzdenek eredménytelenül), mégis ők vannak elmarasztalva vagy akár megbélyegezve.

A legtöbbször a vád a stílus. Például: kiabált, amikor már a fél gyülekezet rágalmazta.

Kollegialitás és érdekképviselet hiánya

Sajnos bennünk sincs meg a minimális kollegialitás ahhoz, hogy legalább ne húzódjunk el ezen társainktól, mintha leprások lennének.

Magatartásunk azt bizonyítja, hogy többségében mi is azonosultunk azzal az eretnkséggel, hogy a siker igazolja a lelkipásztor lelkiségét. Ha bárkik ellene fordultak, az eleve azt bizonyítja, hogy szolgatársunk rossz lelkiállapotban van.

Sokszor még a kerületi vagy szövetségi vezetők is eszköztelenek ahhoz, hogy a bizonyítottan házasságtörő, tolvaj, rágalmazó, adócsaló testvérekkel szemben kiálljanak szolgatársuk mellett, pontosabban az ige képviseletében járjanak el.

A gyülekezet intézményének féltése miatt óriási a kísértés arra nézve, hogy konfrontációk idején ne a büntől szabadítsuk meg a gyülekezetet, hanem helyette kompromisszumot kössünk, függetlenül attól, hogy kinek milyen a hitbéli vagy erkölcsi meggyőződése.

Jobban félünk a gyülekezetektől, mint Istentől. (Nem csoda, hisz tőlük függünk egzisztenciálisan a jelenlegi struktúrákban.)

Azt hisszük, hogy Isten azt kéri számon tőlünk, hogy fenntartottuk-e a gyülekezet működését, ahelyett, hogy üdvösségre vezettük-e a ránk bízottakat.

A gyülekezet lényege, szerepe

Az egész egyház, konkrétan a gyülekezet azért van, hogy az egyes hívők számára tanítást, bátorítást és kontrollt adjon a mindennapok hívőségéhez, a valódi szolgálathoz.

Az egész egyház, konkrétan a gyülekezet azért van, hogy az egyes hívők számára tanítást, bátorítást és kontrollt adjon a mindennapok hívőségéhez, a valódi szolgálathoz.

Ám a szolgálat értelmezésének megbocsáthatatlan tév-tanítását fogadtuk el már hosszú ideje.

Mi ez a tévtanítás? Az, hogy a gyülekezeti, azon belül is a kultikus szolgálatot és a „békességes” légkört mindenek fölé emeltük.

Emiatt vannak a munkahelyükön hanyag imaóra vezetőink, a szomszédjainkat sem ismerő diakónusaink, az üzleti életben becstelen dicsőítésvezetőink stb.

Nem az életet tanítjuk, és nem azt kérjük számon.

Nehezíti a helyzetet az is, hogy a különféle sikeres missziós társaságok valódi referenciák nélkül szövetkeznek a legkülönbözőbb emberekkel. Némely gyülekezetünkben ez is összeütközés forrása.

Nehezíti a helyzetet az is, hogy a különféle sikeres missziós társaságok valódi referenciák nélkül szövetkeznek a legkülönbözőbb emberekkel. Némely gyülekezetünkben ez is összeütközés forrása.

A hitben való növekedés és a szentté léétel egyetlen és szétválaszthatatlan tartalom. A lelkipásztor Istentől vett feladata ennek a hívő életnek célul tűzése és számonkérése.

Tehát a lelkipásztor, amikor elsődlegesen a gyülekezeti élet felpozíciójával akarja a gyülekezethez tartozók lelki életét fejleszteni, becsapja és félrevezeti a rábízottakat. Ennek következtében a tagok csupán a gyülekezeti életben való aktivitásukkal akarják bizonyítani egészséges lelki életüket, lelki fejlődésüket.

A lelki fejlődés, a lelki erősség kizárólagos mércéjévé a gyülekezeti aktivitás válik, pedig a gyülekezeti élet az egyénre nézve önmagában megtévesztő és félrevezető.

A lelkipásztornak sajátos feladata – témánk szempontjából – annak bemutatása és tanítása, hogy mi is a lelki élet, az hogyan fejlődik, milyen eszközök állnak, és milyen eszközök nem állhatnak rendelkezésre, a fejlődést mi bizonyítja.

Ha ezt nem sikerül karakteresen megtanítani, akkor az ő életéből azt fogják kiolvasni, hogy a fejlődő lelkiség bizonyítéka a sok-sok gyülekezeti tevékenység (mivel a lelkipásztor is azt teszi), valamint a szelíd és békességes lelkület (mivel a lelkipásztort is erre kényszerítik).

Ekkor pedig lelkileg a saját sírja felé tart a gyülekezet.

A lelkipásztor tehát lelki értelemben nem a közösség kovásza, hanem a tagok életének kovásza. Ezt bizonyítja az is, hogy élete némelyekre útmutatásul hat, és követik élet-példáját, mások viszont nem hatódnak meg tőle.

A lelkipásztor lelki élete – lelkisége nem a gyülekezet elvont terében mozog, hanem az egyes hívők előtt.

A lelkipásztor a gyülekezet hitbéli közösségének része, de a struktúrába kívülről érkezik. Éppen ez garantálja (garantálná), hogy kovász maradhasson.

A jelenlegi demokratikus felépítés ezt ellehetetlenítheti, mely csak akkor működne egészségesen – hogy a lelkipásztor kovász lehessen –, ha a demokratikus folyamatokban csak a tiszta hitű és feddhetetlen életű tagok vennének részt.

A baptista közösségek ellentétben a felülről szervezett egyházakkal (például Katolikus Egyház) alulról szervezett szövetségekbe rendeződnek. Az egyház tulajdonképpeni vezetője a hívők közössége (gyülekezet), a hívők választják a lelkipásztort és a gyülekezet vezetőit. – olvashatjuk a wikipédián.

Tapasztalat, hogy erkölcsi kérdésekben a lelkipásztoron kívül a többi előjáró ritkán fegyelmez, sőt nem is kezdeményezi azt.

Miért? A lelkipásztor jön-megy, a gyülekezet marad. Az előjárók is maradnak, s nem szeretnék később a jelen konfrontáció következményeit viselni.

Az előjárók sokkal jobban ki vannak téve azon kísértésnek, hogy fenntartsák a gyülekezeti élet látszatát, hogy kerüljék a konfliktusokat, hogy ne oldjanak meg problémákat. Egyszóval, hogy az embereknek ne a lelkével, hanem a gyülekezet fenntartásával, a látszattal foglalkozzanak, s a tagokkal csak akkor és abban az értelemben, ha azok valamilyike zavarja a „nyugodt és békességes” gyülekezeti „lelki életet”.

Az előjárók sokkal jobban ki vannak téve azon kísértésnek, hogy fenntartsák a gyülekezeti élet látszatát, hogy kerüljék a konfliktusokat, hogy ne oldjanak meg problémákat.

Néha a lelkipásztorok esélytelen harcot vívnak a vágyakat kergető testvérekkel, és a nosztalgiára éhező többséggel is.

Pedig *Dietrich Bonhoeffer* így fogalmaz: „*Isten gyűlöli az ábrándozást, mert gőgössé és követelőzővé teszi az embert. Aki álomképet alkot magának arról, hogy a gyülekezetnek milyennek kell lennie, az elvárja Istentől, a másik embertől és önmagától is, hogy álma valóra váljék... és ami nem a szája íze szerint történik, az neki kudarcs.*”

A lelkipásztor menedzser is, de legfőképp pásztor

A lelkipásztor természetesen a gyülekezetnek mint intézménynek (strukturált közösség) a vezetője is. Felelőssége az istentiszteletek, a csoportok, a programok, a gazdasági alapok, a külső kapcsolatok megteremtésére és működtetésére is kiterjed. De pusztán ezek nem garantálják, nem garantálhatják a lelki élet fejlődését, hisz a lelki fejlődés elsősorban nem ezekben mutatkozik meg, hanem a jellemében és az életvitelben, amelyek elsősorban a családban, a szomszédok és a munkatársak előtt ellenőrizhető, ott válik nyilvánvalóvá.

Ezért a lelkipásztornak – mint kovásznak – a hatását is a családi életben, a szomszédi, szűkebb-tágabb környezeti, esetenként munkatársi körben lehet felmérni.

A gyülekezet nagy része arra szeretné rávenni lelkipásztorát, hogy az ne foglalkozzon az ő családi életével, a szomszédaival és a rokonaival való kapcsolatával, a munkahelyi forgolódásával, sőt ezekről a lelkipásztornak nem is kell tudnia.

Ha a gyülekezeti tag rendes és szolgálatkész (értsd: feladatokat vállal, mozgósítható) a gyülekezetben, akkor higgye el a lelkipásztor és minden testvér, hogy az ő lelki élete rendben van. Ők olyan szenteket szeretnének, akik csak a gyülekezet szeme előtt szentek, szerintük csak az számít, ami a gyülekezetben történik.

Ezt a fertőző tévtanítást minden eszközzel le kell rombolni, mert eddig is óriási károkat okozott a lelki életben!

A lelkipásztor lelki céljait lelki eszközökkel tudja egyedül elérni. De ehhez mint közösségvezető nem állhat ingatag talajon.

Tomka Ferenc *A szentségi lelkipásztorkodás* (Szent István Társulat, 2006) című könyvében erről így fogalmaz: *A lelkipásztori teológia tárgyát így határoztuk meg: „Az Egyház életével és önmegvalósításával foglalkozik, amennyiben azt a kor és a környezet befolyásolja.” Az egyház élete és önmegvalósítása elsősorban szentségi létet, szentségi önmegvalósulást jelent. Minden lelkipásztorkodás alapja és kiindulópontja, hogy az egyház szentség: Isten jele és jelenléte. Mindazok a személyek és eszközök, amelyek a lelkipásztorkodás „eszközei”, annyiban felelnek meg küldetésüknek, amennyiben az egyház szentségi küldetésébe kapcsolódnak, abban részt vesznek.*

Mi is az a lelki élet és a lelkiség?

A lelki élet (lat. vita spiritualis): tág értelemben a test anyaghoz kötött, érzéki örömmel járó életénél magasabb rendű, szellemi tevékenységek összessége (gondolkodás, megismerés, tervezés, alkotás, munka, számadás); szoros értelemben kegyelmi élet, minden ember legmagasabb rendű hivatása, tudniillik hogy megismerje, megszeresse és szolgálja az egy, élő és igaz Istent és a megváltó Jézus Krisztust (vö. Jn 17,3). – A lelki élet kezdete az újjászületés a keresztség a betegek kenete szentségei által; kibontakozása az imádságban, a bűnök és viciumok elleni küzdelemben, az isteni erények (hit, remény, szeretet) és az erkölcsi erények gyakorlásában történik; a megtérés, a bűnbánat és az állapotbeli kötelességek hűséges teljesítése útján jut el a tökéletességre. – A lelki élet a teológia tudományának is tárgya, szaktudományai az aszketika és a misztika.. (*Katolikus lexikon*)

Mi a *lelkiség*, a spiritualitás? A skolasztikus módszer azt kéri, hogy előbb határozzuk meg azt, amiről beszélni akarunk. Csak miután meghatároztuk, mi a lelkiség, azután tudjuk megállapítani, hogy van-e szentírási lelkiség. Még a lexikonok is küzdenek a lelkiség meghatározásával. Néhányat idézek a jelenleg legnépszerűbb német lelkiségi lexikonból.

Karl Rahner SJ: „Élet a Lélekből.” (Leben aus dem Geist) „A hit, remény és a szeretet tudatos és valamennyire módszeres fejlődése.”

Paul M. Zulehner: „A hit megvalósítása konkrét életkörülmények között.”

Anton Rotzetter OFMCap: „A vallás gyakorlása, amely mércéjét a Názáreti Jézus által megnyitott történelemből veszi.”

Érdemes elolvasni *dr. Diós István* rövid összefoglaló cikkének lényeges részét a *Magyar Katolikus Lexikonból*: „A lelkiség a tökéletesség elérésének útja, mely korok és kultúrák eltérő lehetőségei között liturgikus, teológiai és magánjátatossági formákban, irányzatokban mutatkozik meg. Egy-egy karizmatikus egyéniség, szent nagyon meghatározhatja. Ebben az értelemben minden vallásnak megvan a maga lelkisége, és a római katolikus egyházon belül is sok lelkiség van (bencés, ferences stb.). – A lelkiségek különbözőségének oka az Egy Lélektől származó karizmák sokfélesége (vö. 1Kor 12). A lelkiségek az Egyház életének gazdagságát, a hit sokféle kibontakozási lehetőségét tanúsítják egy meghatározott emberi környezetben.”

Minden idézett meghatározás közös vonása, hogy a Szentlélekre és Jézus Krisztusra hivatkozik, ugyanakkor nyitott az emberi lét és a világ felé. Éppen ezért a német katolikus teológiai lexikon meghatározása a legtömörebb: „Élet a Léleekben.” (Leben im Geist). Ez azért is találó, mert a lelkeség szó a Lélek szóból származik! (vö. spiritualitás – Spiritus)

A lelkeség: „Élet a Léleekben.”

A spiritualitás fogalma először a francia katolicizmusban tűnt fel 1900 körül. A vallásos élet, az aszkézis (gyakorlat) és a misztika (élmény, tapasztalat) tanát jelentette.

Német nyelvterületen, és ezt követően a magyarban is, a II. világháború óta jámborság értelemben használták. A 80-as évek óta profán, világi jelentése is van. Ilyen értelemben, *Josef Sudbrack* szerint „a lelkeség ma felfogást, mentalitást is jelent, amely a valós világot értelmezi”.

A lelkeségben az élet nyilvánul meg. A lelkeség alakja attól függ, hogy az egyén hogyan köti össze világnézetét és életcélját saját személyiségével. Egyeseket a szemlélődés vonz, másokat a szegények szolgálata. Mindenkit közvetlenül személyesen és egyénileg a Szentlélek sugall. Szoros értelemben véve minden keresztyénnek saját lelkesége van. De mindnyájuknak közös vonása, hogy a keresztyén lelkeség minden formája hittel felel a Jézus Krisztusban nyert kinyilatkoztatásra. (*Jakubinyi György Szentírási lelkeség című előadása 2008. november 17-én a Szent István Társulatnál*)

Lelkeség alatt ma tévesen stílust értenek, holott lelkeségről ott lehet beszélni, ahol a hit meghatározza az életet, ahol a hit életvitelt, erkölcsiséget jelent, ahol a hit növekedése nyilvánvaló. Így ma a lelkeség többnyire bebetonozott felfogást és életstílust jelent.

Wijnngaards atya szerint a szentírási lelkeségnek négy eleme van:

megtapasztalja Istent (istenélmény),
tanulmányozza, kutatja a Szentírást,
hallgat a Szentlélek sugallatára,
átalakítja életét.

Aki ezt megéli, az éli meg a szentírási lelkeséget.

A gyülekezet spiritualitását, hitéletét a testvérek gyakran összekeverik a gyülekezet szervezettségével, közösségi megnyilvánulásaival. Ez is bizonyítja, mennyire mélységes zűrzavar van a fejekben és a szívekben.

A teológiát népünk leértékeli. Annyiban becsüli csak, amennyiben az gyakorlatias módszert kínál. Ennek következménye, hogy lelkeség alatt stílust ért.

Egy szolgatárs a lelki színvonalról

A lelki színvonal követelményként érvényesül a tagok erkölcsi normája tekintetében. Kimondva, kimondatlanul is minden és mindenki azt szorgalmazza, hogy ezt a jellemzőnek mondott színvonalat igenis tessen elérni, ugyanakkor ez minden lelki nevelődés maximuma is. Általában abban a környezetben ezen túlra nem látnak. „Ami ezen túl van, az felesleges és értelmetlen különködés. Érd el, amit az elődök

célul tűztek elénk, és kész! Minden egyéb csak különködés.” – mondják a közösség illetékes és illetéktelenül is szószóló tagjai.

Megfeszülhet a kívülről jött lelki vezető, ha gyülekezetét szeretné a régi normák szintjei fölé emelni. A legkevesebb az, hogy nem értik, és nem értenek vele egyet. Feleslegesnek tartják az új célokat. És ha ez az „újítás” valaki erkölcsi magatartását közvetlenül is érinti, például leleplezi, akkor abból felháborodás, és néha – vérmérséklettől és a megtérés szintjétől függően – elutasítás lesz, mely elmehet egészen az aljas vádaskodásig, csúfolódó megjegyzésektől a rosszindulatú gyanúsítgatásig. Isten „szent népéből” vagy annak egyik-másik tagjából ilyenkor előbújik a takargatott és díszesen öltöztetett démon. Ennek egyik tipikus megnyilvánulása: nem marad meg saját teológiai látásának ismertetésénél, esetleg annak érvényesítési szándékánál, hanem támadást indít az ellen, aki merészelte az ő sokéves, évtizedes erkölcsiségét megkérdőjelezni.

E vitában nem azonosak az esélyek. Az általam ismert lelkipásztorok – általában – nem tanulták meg az aljasságot. Nem tudnak érvelni, nem tudnak zsarolni, rágalmazni, ügyetlenek a komiszkodásban. A gonoszságra is igyekeznek szelíden válaszolni, és ha szavuk sértett, még ők kérnek bocsánatot. Olyanok, mint a lábtörlő: mindenki beléjük törölheti a piszkos, sáros lábát. Lehet-e egy gyülekezet lelki szintjét emelni? A lelkipásztor számára az a legkényelmesebb, és egyúttal karrierjét is az támogatja, ha nem teszi szóvá a bűnöket, hanem együtt cimborál gyülekezete vétkeseivel, a növekvő mértékben jelentkező világiasságot látványos istentiszteleti külsővel, sok sztorival és ‘jópofáskodással’ elfedi. „Ez a jó pásztor! Ilyen kell nekünk! Az ilyen mellett van ‘élet’ a gyülekezetben.”

Lukács Tamás A keresztyén lelkeség szintjei, 2008. június 16. (<http://metron-heneka.blogspot.com/>)

A lelkipásztor kiszolgáltatottsága, avagy a lefagyasztott kovász

Hegyi András A szolgálatkezdés kihívásai címmel írt a *Szolgatárs* 2009-es 1. és 2. számában. Ő elsősorban a lelkipásztor lelkületét, jellemét, vagyis a szolgálat szubjektív elemeit veszi sorba nagy alaposággal. Mindezek mellett viszont ne felejtjük el, hogy van egy objektív tény, amelynek a megváltoztatása nélkül alig képzelhető el hatékony lelkipásztorokodás. Ez pedig az egzisztenciális kiszolgáltatottság.

A lelkipásztor beiktatásakor kitől kap felhatalmazást? Ha csupán a meghívó gyülekezettől, akkor az teológiailag

A lelkipásztor beiktatásakor kitől kap felhatalmazást? Ha csupán a meghívó gyülekezettől, akkor az teológiailag önkényes, hiszen a gyülekezet magának választott tanítót.

Ha a felhatalmazást az egyházvezetés adja, az a gyülekezetnek nem tetszik, mert megkérdőjelezi az önállóságát. Itt egy újabb eretnokség: a független gyülekezet.

önkényes, hiszen a gyülekezet magának választott tanítót.

Ha a felhatalmazást az egyházvezetés adja, az a gyülekezetnek nem tetszik, mert megkérdőjelezi az önállóságát. Itt egy újabb eretnokség: a független gyülekezet. Ez olyan, mint a független férj, vagy a független gyülekezeti tag.

A szövetség vezetése az egész szövetség felhatalmazásával kell, hogy beiktassa a lelkipásztort!

A Lelkipásztori szolgálati levél szavai ezt meg is adják. De akkor hol vész el a súlya?

(Istentől kapott elhívásom alapján a tiszta evangéliumot hirdetem, s ezáltal az embereket az üdvösség útjára vezérlem, a reám bízottakat a tanítványi szolgálat betöltésére és az élet minden területén való becsületes helytállásra nevelem.

Mindenkor gondoskodom a gyülekezet rendjébe tartozó összes istentiszteleti és egyéb szolgálat pontos ellátásáról, a gyülekezet és az ahhoz tartozó személyek, családok, testi és lelki betegek pásztori gondozásáról, a már szolgálatban álló avatott és választott gyülekezeti munkások bátorításáról és támogatásáról, valamint új szolgálattevők neveléséről és fölkesztéséről.

Felügyelek a gyülekezet jó rendjére, hitelvi és erkölcsi tisztaságára, és a Szentírás alapján, valamint a ráépülő Baptista Hitvallással, a Baptista Egyház Alapszabályával valamint a Szervezeti és Működési Szabályzattal összhangban tevékenykedve irányítom és képviselem a gyülekezetet.)

A szövetségi rendszerre és a gyülekezeti függetlenségre hivatkozva ma sokan visszaélnék ezekkel az alapelvekkel.

Ugyanis a szövetségi rendszer legfőbb hangoztatói egyházunkban ma nem a gyülekezetektől függenek. Sokuknak saját alapítványa, háttérszervezete, külföldi vagy hazai támogatói köre van. Missziótársaságok, más szervezetek vagy magánszemélyek támogatják őket, illetve előző, civil állásukban vagy a lelkipásztori hivatás közben más forrásokból már megteremtették saját biztonságos egzisztenciájukat. A gyülekezetplántálókat pedig többnyire más gyülekezetek vagy nem a plántált gyülekezetben élő magánszemélyek támo-

... a szövetségi rendszer legfőbb hangoztatói egyházunkban ma nem a gyülekezetektől függenek. Sokuknak saját alapítványa, háttérszervezete, külföldi vagy hazai támogatói köre van.

gatják, emiatt az ő helyzetük témánk szempontjából eltérő.

A gyülekezeti lelkipásztor egzisztenciálisan kiszolgált. Nem az egyháztól függ, hanem a gyülekezettől, olykor egyesektől.

Ki a munkáltatója? Ha a gyülekezete, akkor annak sosem lesz, nem lehet vezetője. Nem láttunk még olyan hatékony intézményvezetőt, akinek a fizetését a dolgozói határozták meg és adták össze. Nálunk azoktól függ a lelkipásztor teljes egzisztenciájában, akiket vezetnie, tanítania, olykor feddenie kell.

A helyzetből adódóan a gyülekezet könnyen így gondolja: a gyülekezeté az udvar, a szolgálati lakás, a lelkipásztor, de sokszor a felesége, sőt a gyermekei is. És ennek megfelelően

is viselkedik.

Az egzisztenciális kiszolgáltatottság miatt a lelkipásztor és a gyülekezet lelkiségének egymásra hatása rossz irányba tendál: vagy alkalmazkodik a lelkipásztor, hogy élete Krisztusi elkötelezettsége ne legyen kihívó, vagy egyre inkább magára marad Krisztusi életével.

Az állandósuló kiszolgáltatottság-érzés összeegyeztethetetlen a vezetői magatartással ugyanazon körön belül. Hogyan is lehetne a lelkipásztor kovász, ha nincs sem felhatalmazása, sem egzisztenciális biztonsága?! Nem minden lelkipásztornak élnek a szülei, s ha élnek is, nem mindegyik tudja hatékonyan segíteni gyermeke vagy veje missziói elhi-

Az állandósuló kiszolgáltatottság-érzés összeegyeztethetetlen a vezetői magatartással ugyanazon körön belül.

vatását.

A becsületes, az egyház tekintélyére adó lelkipásztorok pedig nem mennek el az önkormányzathoz vagy helyi segélyszervezetekhez kuncsorogni anyagi segítségért. Az önkormányzat természetesnek veszi, hogy az egyház gondoskodik a munkásairól.

A lelkipásztor kiszolgáltatottsága túlzott. Íme, néhány példa rá:

- táppénzre nem jogosult,
- munkanélküli segélyre nem jogosult,
- leszázalékolás kérdéses,
- rokkant nyugdíj kérdéses,
- végkielégítésről még nem hallottunk,
- szolgálati lakás használata szabályozatlan.

Gondoljuk végig azt is, hogy milyen eltérések vannak az anyagi juttatásokban! Vannak olyan szolgatársaink, akik nagyon nehéz szociális körülmények között élnek. Ki képviseli hatékonyan az ő érdeküket?

A mostani rendszer elősegíti, sőt kiprovokálja, hogy

- a lelkipásztorok riválisak, sőt olykor ellenségesek legyenek egymással, amennyiben a mögöttük állóknak vannak kiszolgáltatói;
- a gyülekezetek ne is akarják elfogadni a lelkipásztorukat vezetőként, hisz könnyen lecserélhetik, sőt, már lelkipásztor se kelljen némely gyülekezetnek;
- a gyülekezetek ne akarjanak „központi” iránymutatáshoz alkalmazkodni;
- az egyházkerületi és az egyházvezetés ne legyen képes érdekképviselőként fellépni;
- hogy kialakuljanak a „magáneljárások” (minden helyzet más, nincsenek ismert elvek és útmutatások),
- hogy „magánegyházak” alakuljanak ki az egyházon belül.

Sokszor még a legjobb szándékú előljárók sem érzékelik azt, hogy ők a maguk teljes védettségéből sokkal kevesebb kockázatot vállalnak a testvérek lelkéért, mint lelkipásztorok. Nekik általában az imaház épületétől – térben is – független saját otthonuk van, a gyülekezettől független a munkahelyük,

az egzisztenciájuk.

Ha nem választják meg őket elöljárónak, karvezetőnek, ajtónállónak, akkor sem szűnik meg a munkahelyük, a családjukat biztonságban tudhatják, és nem kell elköltözniük.

Miért kap fizetést a lelkipásztor? – avagy Miért fizeti az illetményt a gyülekezet?

Sokszor mi magunk is úgy gondolkodunk, hogy a gyülekezet működtetéséért kapja a lelkipásztor az illetményét. Pedig a Biblia szerint nem a közösségért, nem a szolgáltatásokért fizeti a gyülekezet a lelkipásztort, hanem a tanításért. Érdemes újragondolni ezzel kapcsolatban az ige útmutatását!

Akit pedig az ígére tanítanak, az minden javából részesítse tanítóját. (Gal 6,6)

Ki katonáskodott valaha is a saját zsoldján? Ki ültet szőlőt úgy, hogy nem eszik a termésből? Vagy ki az, aki nyáját legeltet, és nem iszik a nyáj tejéből? Vajon csak emberi módon mondom-e ezeket, vagy nem ugyanezt mondja-e a törvény is? Mert Mózes törvényében meg van írva: „A nyomtató ökör száját ne kösd be.” Vajon az ökörrel gondoskodik-e így az Isten? Nem teljes egészében értünk mondja ezt? Bizony, értünk iratott meg, hogy aki szánt, reménységgel kell szántania, és aki csépel, azzal a reménységgel csépeljen, hogy részesedik a termésből. Ha mi nektek a lelki javakat vetettük, nagy dolog-e az, ha földi javaitokból fogunk aratni? Ha mások részesedhetnek ezekből, miért nem inkább mi? De mi nem élünk ezzel a szabadsággal, hanem mindent elviselünk, hogy semmi aka-dályt ne gördítsünk a Krisztus evangéliuma elé. Nem tudjátok, hogy akik a templomi szolgálatokat végzik, a szenthelyből származó eledellel élnek, és akik az oltár körül forgolódnak, az oltárra vitt adományokból részesednek? Így rendelte az Úr is, hogy akik az evangéliumot hirdetik, az evangéliumból éljenek. (1Kor 9,7–14)

A vezetésben bevált presbiterek kétszeres megbecsülést érdemelnek: elsősorban azok, akik az igehirdetésben és a tanításban fáradoznak. Mert azt mondja az Írás: „Nyomtató ökörnek ne kösd be a száját”, és „Méltó a munkás a maga bérére”. (1Tim 5,17–18)

Te azért, fiam, erősödjél meg a kegyelemben, amely a Krisztus Jézusban van. És amit tőlem hallottál sok tanú előtt, azokat add át megbízható embereknek, akik mások tanítására is alkalmasak lesznek. Vállald velem együtt a szenvedést, mint Krisztus Jézus jó katonája. Egy harcos sem elegendik bele a mindennapi élet gondjaiba, hogy megnyerje annak a tetszését, aki harcosává fogadta. Ha pedig versenyez is valaki, nem nyer koszorút, ha nem szabályszerűen versenyez. A fáradozó földművesnek kell először a termésből részesülnie. (2Tim 2,1–6)

A lelkipásztor kettős szerepe – avagy Győz a látszat fenntartása?

A lelkipásztor elsősorban lelki-vezető: célja a tagok hitének és életének nevelése.

Másodsorban menedzser: a gyülekezetet, mint intézményt igazgató-működtető, mint a közösséget szervező.

Ha a két szerep azonos szintre kerül, annak tragikus következményei vannak.

Még tragikusabb, hogyha a menedzser-szerep óhajtsa erősebb, mint a lelki-vezetőé.

A menedzseri személet sajnálatos győzelmének bizonyítéka az, hogy a lelki élet színvonalát és növekedését a következőkben mérjük:

- létszámnövekedés, tanítványozás,
- szervezettség (alakulatok, csoportok, a gyülekezet mozgatása),
- közösségi aktivizálás (mindenkinek legyen „szolgálata”)
- lelkesült és színes istentiszteletek,
- hatalmi pólusok kiegyenlítése („békességes” légkör),
- az eredményesség (módszertan) szembeállítás az ismeretekkel (teológia),
- központi kérdés az épület és a gazdálkodás,
- rendezvények és emlékünnepek szaporodása,
- hivalkodó menyezők, családi ünnepek,
- konfliktuskezelés a rend munkálása helyett.

A menedzserség nem jár alapvető konfliktussal, mert sosem érinti a bűn kérdését, hiszen technológiai feladat. Ellenben a pásztori funkció állandóan azt követeli, hogy a testvérek lelkét kell megóvni a bűntől: felhívni a figyelmet a veszélyre, a bajban pedig közbeavatkozni.

Az öröm mást jelent szervezőként és más pásztoroként. A menedzser akkor örül, ha jól mennek a dolgok. A pásztor akkor örül, amikor látja, hogy a rábízottak lelke biztonságban, jó állapotban van.

A menedzser mindig örülhet, de a pásztor sokat sír. Mert nem adhatunk hálát azokért, akik bukdácsolnak, akik langymelegek, akik maguk sem tudják, meg vannak-e váltva. Nem örülhetünk lelkileg azoknak sem, akik még nem tértek meg, bár ott vannak a gyülekezetben.

A menedzser mindig örülhet, de a pásztor sokat sír. Mert nem adhatunk hálát azokért, akik bukdácsolnak, akik langymelegek, akik maguk sem tudják, meg vannak-e váltva.

Ne közvetíteni akarjunk, hanem rendet!

Bajnai Gordon mondta a magyar-szlovák vita kapcsán: Az Uniótól nem azt várjuk, hogy közvetítsen, hogy moderáljon, hanem azt, hogy mondja meg a játékszabályokat, és azt tartassa be mindenkivel.

Egyházunk is ugyanezt a bűnt gyakorolja: konfliktust akar kezelni, békítgetni akar, moderálást ajánl fel, mert nem szeretjük a rendet. Meg kell végre határozni a játékszabályokat!

Összefoglalás

A lelkipásztor akkor lehet Krisztus által testvéri közösségben a gyülekezetével, ha közös nevezőn vannak a hit, az erkölcs és az abból fakadó életvitel és lelkiség területén. Ekkor lehet kovásza a testvéreknek.

Lehet akkor is eredményes lelki vezetője a gyülekezetnek, ha ez a közös nevező nincs meg vagy hiányos, de csak akkor, ha a testvérek ezt önmaguk állapota ellenére is akarják.

Végül, testvéreim, örüljétek, állítsátok helyre a jó rendet magatok között, fogadjátok el az intést, jussatok egyetértésre, éljétek békességben, akkor a szeretet és a békesség Istene veletek lesz. (2Kor 13,11)

Nemeshegyi Zoltán

Gyermekek fehérben Megtérés, bemejtkezés gyermekkorban?!

Mielőtt ez izgalmas téma részletezésébe kezdenénk, olvassuk el Hitvallásunk 6. és 10. pontját.

A megtérés és az újjászületés (6. pont)

Hisszük, hogy a megtérés által a bűnös ember a kárhozat állapotából az üdvösség útjára lép. A megtérő bűnös – Isten Igéje és a Szentlélek munkája nyomán – fölismeri, megutálja és megvallja bűneit; Isten jogos és igazságos ítélete alól az egyetlen szabadítóhoz, Jézus Krisztushoz menekül, és hit által elnyeri bűnei bocsánatát.

Hisszük, hogy Isten a hittel hozzátérő embert Igéje és Szentleke által újjászüli, újjáteremti, és képessé teszi arra, hogy a Jézus Krisztus iránti szeretettől áthatva, Isten akarata szerint éljen. Az újjászületés valóságát a Jézus Krisztus példája szerinti élet bizonyítja.

A bemejtkezés (10. pont)

Hisszük, hogy a bemejtkezést az Úr Jézus Krisztus rendelte. A bemejtkezés az újjászületés jelképe, a Megváltóba vetett hit szeretetből és engedelmségből fakadó gyümölcse, Krisztussal és az ő testével, a hívók közösségével való egyesülésünk kiábrázolása.

Bemejtkezésben csak az részesülhet, akinek életében láthatók a megtérés gyümölcsei; aki az Úr Jézus Krisztusba vetett hitéről vallást tett, és bemejtkezését önként kérte. Jézus Krisztus rendelése és az apostolok példája nyomán a bemejtkeztendőt az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevére teljesen a vízbe merítjük.

A bemejtkezéssel az újjászületett ember ünnepélyesen vallást tesz arról, hogy bűnös életével szakítva, magát mindenestől átadja Jézus Krisztusnak. Isten a bemejtkezésben részesülő embert bizonyossá teszi arról, hogy amiképpen meghalt és eltemettetett Jézussal együtt a bűnnek, aképpen föl is támad vele együtt új életre. A bemejtkezés által kiábrázolt igazságok a bemejtkeztendő szívében munkálkodó élő hit által válnak fogantattá.

A bemejtkezésről általában.

a) Mennyire szólhat bele a család, a lelkipásztor, a gyülekezet a döntésbe?

Nyilvánvaló, hogy szeretnénk, ha minél többen megtérnének és hitvallásuk alapján alámerítésben részesülnének. *Billy Graham* testvér mondta: „A gyülekezet azokért van, akik még nem tagjai”. Természetesen értette ezt a még kívülállókra és azokra is, akik hívő családokhoz tartoznak, gyülekezetbe járnak, de még nem jutottak személyes döntésre. Nem titok, hogy a missziói parancs értelmében (Mt 28,18–20) nagyon szeretnénk és azon munkálkodunk, hogy mind a még kívülállókat, mind a lelkigondozottakat megtérjenek és bemejtkezzenek. Igyekszünk tehát minden tőlünk telhető megtenni ezért, kivéve, hogy nem erőltetjük őket, hiszen ez egyrészt ellentmondana az önkéntesség alapelveinek, másrészt a kényszerítés legtöbbször ellenkező hatást ér el.

b) Kortól függetlenül mikor érett valaki a bemejtkezésre, azaz milyen előfeltételek teljessége szükséges a bemejtkezéshez?

Az ige alapján hitvallásunk ezt mondja: „Bemejtkezésben csak az részesülhet, akinek életében láthatók a megtérés gyümölcsei, aki az Úr Jézus Krisztusba vetett hitéről vallást tett, és bemejtkezését önként kérte.”

Bemejtkeztető János így intette a megtérés nélkül bemejtkeztetni akarókat: „*Teremjetez megteréshez illő gyümölcseket*” (Mt 3,8).

Az Úr Jézusba vetett hit nyilván jelent bizonyos ismeretet és bizalmat.

Az önkéntességről már szoltunk.

Gyermekek bemejtkezése

a) Mi motiválhatja a gyermeket a bemejtkezésre?

Úgy gondolja, hogy a felnőttek közé kerülhet

Vannak gyülekezetek, ahol az énekkarban csak bemejtkeztett gyülekezteti tagok énekelhetnek. Hát bemejtkeztetik, hogy az énekkar tagja lehessen.

Úrvacsoravételkor a gyülekezet nagy része feláll, akik úrvacsorát vesznek. Neki ülve kell maradnia, pedig már nem tartja magát kisgyermeknek.

Gyülekezteti órákon nem vehet részt, nem választhat, nem dönthet. Sok mindenben nem veszik komolyan, ami a bemejtkezés után egy csapásra megváltozik

Egy példaképének a döntése

A gyülekezeten belül nagyobbak, fiatalok vagy felnőttek közül valaki (egy barátja, testvére) bemerítkezik, mindenki örül neki. Felnevez rá, hát ő is szeretné követni ezt a példát.

Hirtelen fellángolás

Igehirdetés, bizonyoságtétel vagy más hatás nyomán eldönti, hogy követni akarja Jézust és ezért bemerítkezik. A gyermek sok mindenért tud lelkesedni, vagy vágyakozni valami után, de egy nap múlva el is felejt és másért lelkesedik ugyanúgy.

Félelem a haláltól, a kárhozattól

Saját tapasztalatom: alsótagozatos fiammal személygépkocsival Tahiból jöttünk haza. Az ottani szolgálatok és egy látott baleset hatására elkezdett beszélgetni anyukájával. Félt, hogy mi lesz, ha meghal. Hová jut? Van-e kárhozattól? Végül ott a kocsiban imádkozott, hogy befogadja az Úr Jézust a szívébe. Ezután megnyugodott. Őszinte döntés volt ez nála, de a bemerítkezésre, a teljes életodaszánásra még vagy 15 évet várni kellett.

A szülők kedvében szeretne járni

Sok szülő szavakkal is biztatja gyermekét a bemerítkezésre. Például: „Nem gondoltál még rá, hogy bemerítkezzél? Látod XY bemerítkezik. Hallottad, hogy ekkor és ekkor lesz bemerítés? Én a te korodban már tag voltam. Az lesz életed legboldogabb napja, ha te megtérsz.”

Aztán a nem konkrét utalások is. Látja az örömet a szülőknél, amikor mások döntenek. Szereti szüleit, hát kedvükben szeretne járni.

Őszinte döntés

Egyik lányunk tízévesen merítkezett be. Amikor közölte szándékát, nagyon meglepődtünk. Nem tudtuk, mennyire komoly a döntése. Figyeltük az életét. Elkezdett törekvők órájára járni. Körülbelül fél év telt el, és láttuk rajta a változást. Nem lett egyszerre húsz éves, de láttuk, hogy megérti mi a megtérés lényege, mit jelent a döntés, a bemerítkezés. Valóban végbe ment nála az értelmi, érzelmi és akarati változás.

b) Mi az alsó korhatár?

Évszámokkal ezt nem lehet kifejezni. Az általános szellemi és lelki érettségtől függ.

(Két lányunk között is nagy volt a különbség. Az egyik sokkal érettebb volt tízévesen, önállóbb döntései voltak.) Fontos, hogy tudjon önállóan Bibliát olvasni, imádkozni, hitbeli kérdésekre értelmesen válaszolni.

Meddig tart a gyermekkor ebben az értelemben? Bár hivatalosan nagykorú csak tizennyolc évesen lesz az ember, de egy tizenhat éves ifjúra nem mondjuk, hogy gyermekkorban tért meg.

c) Komoly kérdés az is, hogyan tagolhatjuk be a gyülekezetbe, miként kezeljük a gyermekkorú tagokat?

Van olyan gyülekezet, ahol a 18 év alattiak, még ha bemerített tagok is, nem vehetnek részt gyülekezeti tanácskozásokon, nem vezethetnek imaórát.

A mi gyakorlatunk az, hogy az új tagokat igyekszünk bevonni valamilyen szolgálatba, ajándékainak megfelelően. Azonban arra is figyelni kell, hogy ne sztároljuk őket, ne szerepeltessük túl sokat, ne emeljük ki a vele egykorúak közül.

Lelkigondoznunk kell őket! Beszéljünk velük! Ismerjük el, amit jól, figyelmeztessük arra, amit rosszul tesz!

Mit tegyen a szülő, tanító, hogy döntésre jussanak a gyermekek?

Tegyünk bizonyoságot saját megtérésünkről!

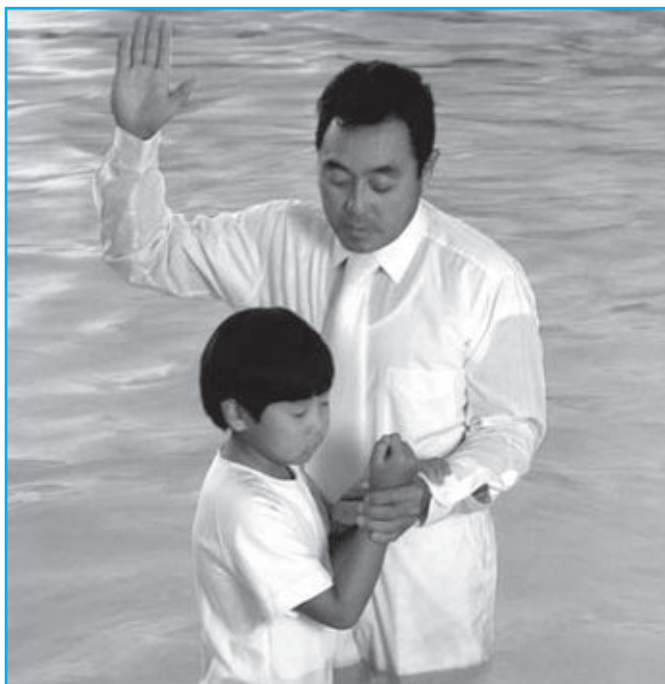
Tegyünk bizonyoságot arról, hogyan munkálkodik Isten személyes életünkben!

Imádkozzunk értük, előttük, és ha lehet velük!

Tartsunk rendszeresen áhítatot!

Ismertessük meg velük a Bibliát! („A legjobb bibliafordító az édesanyám volt.”)

Beszéljünk Istenről, Jézus Krisztus megváltásáról, bűnről, bűnbocsánatról, üdvösségről, örök életről.

Kívánom, hogy gyülekezeteinkben minél több megtért újjászületett hívő legyen, akik bizonyoságtévő életük és szavaik által elősegítik, hogy mind a még kívülállóak, mind a gyülekezetben élő gyermekeink hitre jussanak, megtérjenek, és örök életre jussanak.

Újpest, 2008. márc.1.

Vasárnapi Iskolai Tanítók Országos Konferenciája

ÉNEK-ZENE A GYÜLEKEZETBEN

A reformáció énekirodalma A protestáns ének kezdetei

A reformáció ének-kultusza szorosan az istentisztelethez kapcsolódott és kezdetben folytatása volt a középkori katolikus himnusz-, illetve népének-költészetnek. Noha a reformáció az istentisztelet középpontjába a tanítást, az igehirdetést, a prédikációt helyezte, a szertartási és gyülekezeti éneklés jelentősége nem csökkent, sőt ez utóbbi nagymértékben növekedett.

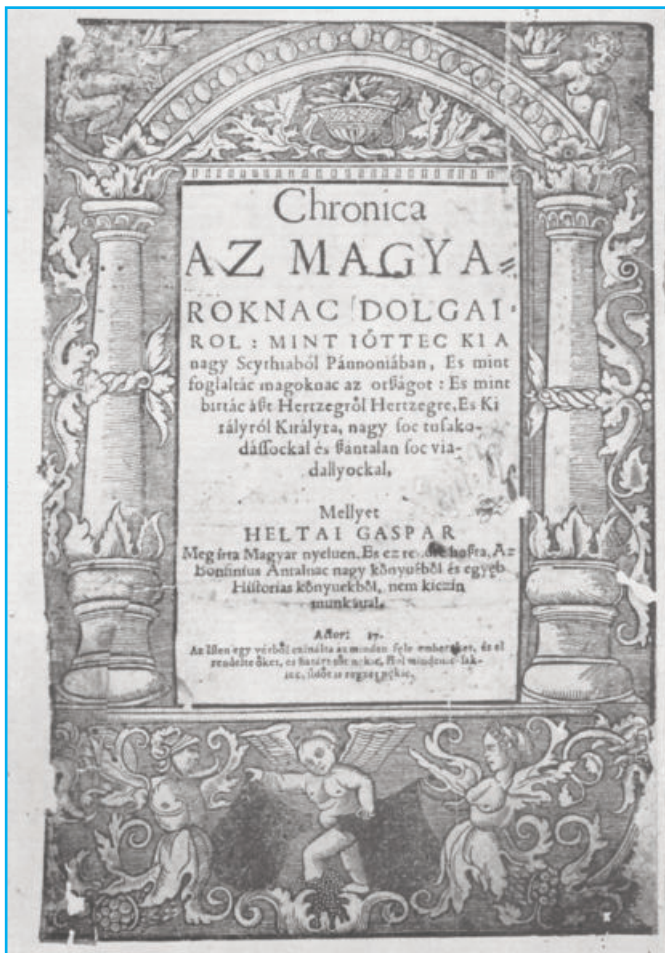
A liturgiát a kezdeti protestantizmus nem törölte el, csak átalakította, s magyar nyelvűvé tette. Kialakult így a katolikus mise elemeiből egy sajátos protestáns liturgia, mely a pap, a kántor és a kar által énekelt, illetve recitált szövegek előadásából állt. Erre a célra – a középkori előzmény nyomán – zsoltárok, himnuszok, antifónák és reszponzóriumok fordításai szolgáltak, a himnuszok kivételével valamennyi prózában. Az ezekből összeállított „protestáns misekönyv”-et a misekönyv egyik középkori típusáról *graduálnak* nevezték.

Pontosan nem állapítható meg, mikor és ki állította össze az első protestáns graduált. De mivel ez nélkülözhetetlen volt a reformált egyházak számára, erre minden bizonytalán már az

1530-as években sor került. Nagy a valószínűsége annak, hogy az elsőt a történetíró *Székely István* nyomatta ki. *Perényi Péternek* ajánlott énekeskönyvéből (Krakkó 1538) ma már egyetlen példány sem ismeretes, de *Bod Péter*, aki még látta a kötetet, feljegyezte róla, hogy Székely ebben „magyarrá fordította az ecclesiának régi deák hymnus nevezettel való énekeit”. Mivel himnusz szóval a protestánsok is csak a szertartási énekeket nevezték, joggal gondolhatjuk Székely énekeskönyvét graduálnak. Hiteles feljegyzésből (*Újfalvi Imre* 1602. évi énekeskönyv-bibliográfiájából) tudjuk, hogy a szakramentarizmus hazai úttörője, *Kálmáncsehi Sánta Márton* is kiadott nyomtatásban egy graduált 1550 körül, de példányt ebből sem ismerünk. A legkorábbi fennmaradt graduál *Huszár Gál* 1574-ben kiadott énekeskönyvének első része, valószínű azonban, hogy az ebben olvasható himnuszfordítások Székely vagy Kálmáncsehi kiadására mennek vissza. Ugyanígy a 16. század végéről, illetve a 17. század elejéről fennmaradt számos kéziratos graduál-másolat is az első két nyomtatott graduál leszármazottainak tekinthető. E másolatok, melyek közül a legnevezetesebb a *Batthyány-kódex* (1580 k.), szoros rokonságban vannak ugyanis egymással és a Huszár Gál-féle graduállal.

A magyar protestáns énekköltészet a graduálba felvett himnuszok fordításával kezdődött. Természetesen csak azok a latin himnuszok jöhettek számításba, amelyek nem ellenkeztek a reformáció hitelveivel, a Mária-ról és a szentekről szóló himnuszokat eleve kihagyták. A középkori himnusz-fordításokkal ellentétben a protestáns fordítók a szövegek „szentségét” általában nem tisztelték: viszonylag hű fordítások mellett, szabadon átköltött himnuszok s a reformáció teológiai álláspontját érvényesítő betoldások is bőven akadnak. Költői szempontból a graduálbeli himnuszok alig haladják meg a középkorvégi kódexek fordításainak színvonalát. Fejlődés leginkább a verselés tekintetében mutatkozott. Mivel e himnuszokat a pap, illetve a kántor énekelte, fordítóik jobban vigyáztak a kötött sorfajok szótagszámának megtartására, és gyakrabban, bár nem következetesen, alkalmazták a rímet. Ezeket a himnusz-fordításokat ugyan az 1630-as évektől kezdve a gyülekezeti énekeskönyvekben is rendszeresen ki-nyomtatták egészen a 19. századig, a magyar költészet fejlődésében mégsem játszottak különösebb szerepet, hiszen a hívők sohasem énekeltek azokat, sőt a 17. században a református liturgikus éneklés ki is ment a divatból.

A fejlődőképes énektípust a gyülekezeti ének képviselte. Míg a középkor vége felé a katolikusoknál a népének inkább csak amolyan megtűrt szokás volt, addig a reformáció hirdetői egyik leghatásosabb propaganda-eszközzé tették, s igen fontos szerephez jutatták az istentiszteleteken. Az első időkben azonban a protestáns gyülekezeti ének is szorosan a középkori hagyományokhoz tapadt, s a reformátorok sem tartották szükségesnek azok összegyűjtését. *Újfalvi Imre*

Heltai Gáspár Krónikájának címlapja

híradása szerint az 1560-as évek előtt nem is volt nyomtatott gyülekezeti énekeskönyv. A 60-as évekből fennmaradt énekeskönyvek anyagában azonban világosan megkülönböztethető az az archaikusabb, erősen középkori jellegű réteg: az ünnepekre rendelt énekek nagy része, amelyben a protestáns gyülekezeti ének legkorábbi, még az 1530-as évekből való termékeit kereshetjük. Egyes darabok eredetileg bizonyára még középkori katolikus népénekek voltak, de a korai protestáns énekszerzők új szerzeményei is eleinte

kinthetjük az első név szerint ismert énekszerzőnek, a katekizmusával kapcsolatban már említett *Gálszécsi Istvánnak* a szerzeményeit, amelyeket ő (hangjegyekkel együtt) nyomtatásban is közzétett. Gálszécsi István 1524-ben a bécsi, 1526-ban a krakkói egyetemen tanult, utóbb Kassán volt iskolamester, s itt *Batizi András*t is tanította. 1532-ben beiratkozott a wittenbergi egyetemre. Hazatérve Gálszécsen a Perényi Péter által alapított iskolában tanított. 1540 táján Gyulán volt prédikátor, 1545-ben már nem élt. *Kegyes énekekrül és keresztyéni hitrül rövid könyvecske* (Krakkó 1536) című kötete

– amennyire a könyvtáblákból kiáztatott töredékek alapján megállapíthatjuk – sem tartalmában, sem szerkezetében nem emlékeztet a későbbi gyülekezeti énekeskönyvekre; inkább a katekizmusokkal rokon, a reformáció hittételeire és a templomi éneklésre oktató tankönyvnek látszik. Perényi Péterhez intézett ajánlásában írja Gálszécsi, hogy „az szent írásból szerzék egynihán íneket kössígnék tanításaírt”. Minthogy pedig nemcsak Szent Pál mondása, hanem az emberi törvények szerint is érthető nyelvvel kell élni a szentegyházban: „ne láttassék tehát senkinek magyar nyelven való ineklis az szent egyházban szidalmazandónak lenni”. Gálszécsi kijelentésében a 30-as évek humanistáinak a magyarnyelvűség mellett való öntudatos állásfoglalása párosul a reformátornak az anyanyelvű istentisztelet iránti követelésével. Gálszécsi énekei nem a legszerencsésebb alkotások: a töredékek lapjain *Luther* néhány énekének rímtelen verses fordítása maradt fenn, meglehetősen kezdetleges és éneklésre is kevésbé alkalmas formában. Egy-kettő ugyan bekerült közülük későbbi énekeskönyvekbe is, de hamarosan kikopott az újabb kiadásokból.

A reformáció ének-költészetének igazi fellendülése akkor kezdődött el, amikor *Dévai*, *Ozorai*, *Farkas* tanításai nyomán a magyar reformáció eszmevilága a mezővárosi polgárság igényeivel összeforrt, a reformáció harcos mozgalmi szakaszába lépett, s az ének-műfaj nemcsak az istentisztelet magyarráadásának, hanem a térítő propagandának is eszközévé lett. Ez az új agitatív protestáns ének már nem elégedhetett meg a középkori vallásos vers stílusával és verselésével. A himnuszok stíluselemeit ugyan kezdetben még hasznosítani tudta, fejlődése azonban nem a középkorvégi egyházi énekek hangján, hanem az ószövetség nyelvén a deák-költészet modorában, a késő-középkori világi költészet formai vívmányait értékesítve bontakozott ki az 1540-es években.

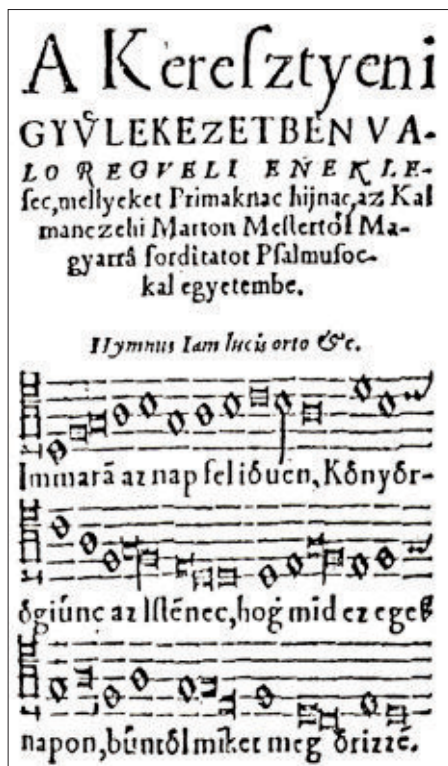
A magyar irodalom története I. (Részlet)
Megjelent az akadémiai könyvkiadás 150. évében
Készült a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtörténeti Intézetében.

<http://mek.oszk.hu/02200/02228/html/01/index.html>

A debreceni énekeskönyv címlapja és Kálmáncsehi függeléként hozzácsatolt művének címlapja

A legkorábbi fennmaradt graduál Huszár Gál 1574-ben kiadott énekeskönyvének első része, valószínű azonban, hogy az ebben olvasható himnuszfordítások Székely vagy Kálmáncsehi kiadására mennek vissza

csupán latin himnuszok, illetve vallásos cantiók fordításaiból, átdolgozásaiból állottak. Ezek költőileg általában kezdetleges alkotások, s még annyira sem emelkednek a középkorvégi népének formai színvonalára fölé, mint a graduál-himnuszok. Nincsenek még meg bennük a reformáció énekeire olyannyira jellemző sajátos stílusjegyek sem, mint a biblikus hang, a polemizáló hajlam, a prófétai hevület.

Hasonlóképpen még csak a reformáció énekirodalmához való átmenetnek te-

Huszár Gál nyomdászjelvénye

S A J T Ó F I G Y E L Ő

Tallózás a Magyar Kurír hasábjain

Keresztyének ellen irányul a legtöbb hátrányos megkülönböztetés

A keresztyének vallásszabadsága sérül leggyakrabban – mondta *Celestino Migliore* érsek az ENSZ múlt heti közgyűlésén. A Szentszék állandó ENSZ-megfigyelője az istenkáromlásra vonatkozó törvények felülvizsgálatát, illetve visszavonását szorgalmazta, mivel visszaélés esetén éppen ezek szolgálnak a hátrányos megkülönböztetés ürügyéül.

„Sajnos nincs a Földön olyan vallás, amelyet ne érne hátrányos megkülönböztetés. Az intolerancia, a vallásszabadság megsértése sokféle formában, folyamatosan tetten érhető. A vallási közösségek közül a keresztyének ellen irányul a legtöbb hátrányos megkülönböztetés. Mintegy 200 millió különböző hitvallású hívő helyzetét nehezítik diszkrimináló törvényi struktúrák vagy kulturális rendszerek” – mutatott rá az érsek, majd hozzátette: Ázsiában és a Közel-Keleten az utóbbi hónapokban több keresztyén közösséget értek támadások, melyek során sokan megsebesültek vagy meghaltak; templomaikat, otthonaikat felgyújtották.

„E cselekményeket szélsőségesek követték el, megtorlásul egyes személyek elleni vádak alapján, akiknek viselkedése – az istenkáromlást tiltó törvények szerint – sérti mások hitbéli meggyőződését. Ennek fényében küldöttségem üdvözlí és támogatja a pakisztáni kormány ígéretét, hogy felülvizsgálja és módosítja e törvényeket. Sok igazságtalanságot és más vallásúak elleni erőszakos cselekményt követtek el e törvények nevében. A szólásszabadságot korlátozó törvények nem változtatják meg az emberek hozzáállását; helyette inkább a változás szándékára van szükség” – idézi az érseket a CNA.

Migliore hangsúlyozta: a változást az jelentené, ha az emberek jobban megértenék, hogy a másik embert vallásától, kulturális háttérétől függetlenül tisztelni kell. „A vallások közötti együttműködés – ami a társadalmi átalakulás előfeltétele – a szív és a gondolkodásmód megváltozásához kell hogy vezessen, hogy valóban felépülhessen a tolerancia és a békés egymás mellett élés kultúrája.”

„Az iszlám igazai”

Ez a címe annak a kiállításnak Rómában, amely azoknak a muzulmánoknak állít emléket, akik a náci üldözés alatt zsidók életét mentették meg.

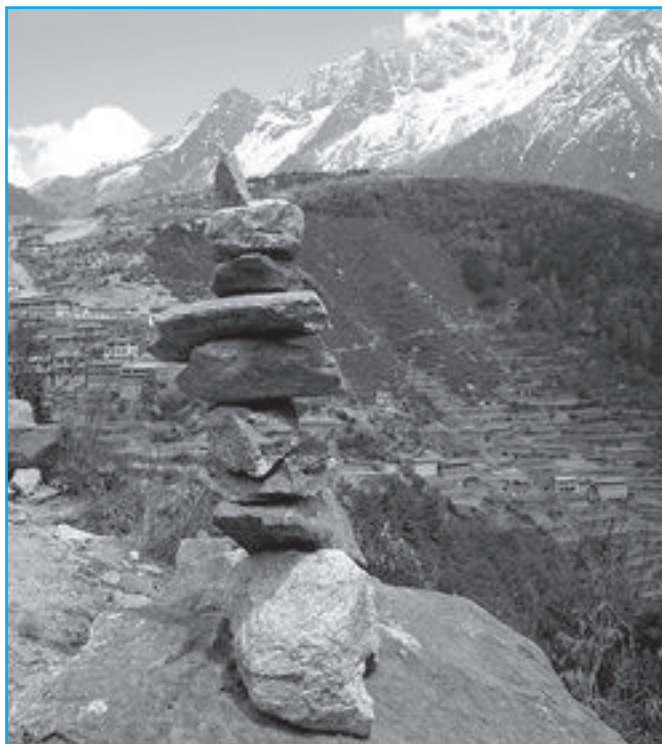
A tárlat részleteket mutatott be olyan esetekből, amikor a II. világháború alatt muzulmánok zsidókat rejtegettek vagy segítettek. Ezeket a muzulmánokat a jeruzsálemi *Jad Vaseem Intézet* is méltán elismeri bátorságukért és kimagasló emberiségükért. Párbeszédre mutatnak példát, mely minden akadályt legyőz – írja a SIR.

Mintegy 70 ‘igaz emberről’ van szó. Igazak nemcsak a jeruzsálemi intézet elismerése miatt, hanem azért is, mert megvalósították a Korán egyik versében foglaltakat: „aki megment egy életet, megmenti az egész emberiséget.”

A kiállítás a milánói Külföldi Missziók Pápai Intézetének egyik alapítványa kezdeményezésére Lombardia tartomány támogatásával jött létre. Első alkalommal a sóá 2008-as emléknapján mutatták be Milánóban, majd Olaszország különböző részein iskolákban, könyvtárakban, kulturális központokban és plébániákban volt látható, s mindenütt alkalmat jelentett a találkozásra és a párbeszédre zsidók, keresztyének és muzulmánok között.

Bombatámadások fenyegetik a nepáli keresztyéneket?

Egy hindu szélsőséges szervezet azzal fenyegeti a Nepálban élő keresztyéneket, hogy felrobbantják házaikat. A csoport magára vállalta a májusi katmandui merényletet.

„Tűnjön el az országból az egymillió keresztyén” – idézi hírében az UCA News ázsiai katolikus hírügynökség az NDA

nevű nepáli nemzetvédelmi hadsereg június 2-i kézlését. „Amennyiben nem hagyják el Nepált, bombákat helyezünk el a keresztyének házaiban, és felrobbantjuk őket” – áll a fenyegető közleményben.

A nepáli apostoli helynök, *Anthony Sharma* püspök a fenyegetések ellenére nyugalomra inti az érintetteket; hangsúlyozva, hogy ez utóbbi csak egy az NDA fenyegetéseinek sorából. Mindenesetre fokozott óvintézkedéseket foganatosítanak az ország keresztyén templomaiban.

A szélsőséges nemzetvédelmi hadsereg célja, hogy Nepál újra hindu nemzetté váljon – szerepel az UCA News híradásában. A monarchia 2006-ban történt összeomlását követően a kormány világi államnak nyilvánította a Himalájában fekvő országot. Azt megelőzően a hindu államvallásnak számított Nepálban. A 25 milliós ország lakosainak 80%-a hindu.

Május 23-án bomba robbant Katmandu egyetlen római katolikus templomában. A rendőrség közlése szerint a székesegyház zsúfolásig megtelt a reggeli misére; a merénylet következtében egy 14 éves indiai diáklány és egy harmincéves nő életét vesztette, 14-en megsebesültek.

A robbantás után az NDA szélsőséges hindu csoport röplapjait találták meg a templom közelében. A szervezet ezt megelőzően vállalta a felelősséget *John Prakash* szalézi miszisionárius tavaly júliusi meggyilkolásért, valamint egy mecset elleni bombatámadásért. E támadás volt az első, keresztyén templom elleni merénylet Nepálban. A himalájai országban korábban nem volt jellemző a vallási erőszak.

Londonban nem engedélyezik a keresztyén plakátok kihelyezését

Az észak-londoni Camden városrész önkormányzata nem járul hozzá, hogy a plébániai szervezőcsoport középületekben és könyvtárakban reklámozza környezetvédelmi rendezvényét, csak akkor, ha a szövegből kihúzzák az „Isten” és a „keresztyén” szavakat.

A Szent Ferenc Héttvégén előadások hangzanak el a klímaváltozással kapcsolatban; *Mark Dowd* előadásának címe: Az éghajlatváltozás keresztyén ügy. Vasárnap délután megáld-

ják az állatokat egy rövid egy szertartás keretében, amelyen egy katolikus általános iskola kórusa énekel – olvasható a rendezvény plakátjain.

Az egyik szervező elmondta, hogy a rendezvényt több környezet- és állatvédő csoport és intézmény támogatja. „Tavaly Szent Ferenc ünnepén Zöld Vásárt rendeztünk, ami nagyon jól sikerült. Meglátogatott minket az önkormányzati képviselőnk és több városi tanácsstag is. Komoly támogatást kaptunk a Camdeni Önkormányzattól, amely standokon reklámozta az újrahasznosítást és a komposztálást. Nem értem, idén miért nem engedik, hogy kitegyük a plakátjainkat.”

Az önkormányzat képviselője közölte: „Környezetvédelmi témájú hirdetések közzétételéhez szívesen hozzájárulunk, de önkormányzati politikánk nem engedi meg, hogy valóságokat népszerűsítsünk” – tudósít az ICN.

A keresztyénség az egyedüli fejlődő vallás

Istent ezerféleképpen kereste és keresi az ember, s ha egy nép rájött arra, hogy Isten hol van, és miként üdvözít, kialakította az istenhit szabályait. Ezek azt szolgálják, hogy ha valaki betartja, akkor üdvözülni, ha nem, akkor elkárhozik. Ez a szint annyi, mint az igen és a nem között különbséget tenni. Csodálatos, de nem a végső állapot.

Jézus ennél többet hozott. A szeretet parancsát. Jobb híján mondjuk rá, hogy parancs, vagy inkább megszokásból, pedig ez több mint parancs, mert a parancs kívülről jön, a szeretet pedig belülről fakad. Jézus úgy szólítja meg az embert, hogy azzal eltalálja az addig kimondatlan lelki igényeit.

Aztán ránk bízta a szeretet parancsát. Nem aprózta. Ugyanúgy adja, mint ahogy az apostoloknak adta, vagy adta azoknak, akik megszületve megkapták a keresztyénvizet, de aztán véres diktátorok lettek. A szeretet útját járva kell fejlődünk, Rögös út, de egy-egy életszakaszra visszatekintve hálás út. S főleg, ha ezen az úton ér az ember célba.

A keresztyénség azért fejlődik, mert nem is vallás, hanem Isten élete bennünk. Ennek erejében fejlődünk, s nem mellékesen, a Krisztussal való találkozás vonzásában.

Sánta János

MISSZIÓTÖRTÉNETI SZEMELVÉNYEK

Szebeni Olivér

Fischer András vértanúról

„Egy fantom a reformáció középeurópai történelmében”

Prof. Dr. Martin Rothkegel Th.D.

tanszékvezetőnek a meglepő mondata. A főcím: *Új kutatások egy ismert isme-retlen életraj-zához (Neue Forschungen zur biographie eines bekannten Unbekannten)*. A szepességi aktákról írt beszámoló vá-ratlanul a krasznahorkai többnyelvű emléktábla leleplezése után került Budapestre. A szerző német, magyar, latin, olykor szlovák hivatkozásai, a terület változó hivatalos nyelvén kiadott publikációk jegyzete. A következőkben némi személyes észrevétel után, alább kivonatosan olvashatók.

A mártír *Fischer Andrásról* a helyszínen másodszer 1990-ben rendezett nemzetközi és ökumenikus találkozón a felejtetetlen rozsnyói, kassai istentiszteletek után feltűnt, hogy az anabaptista Fischer Andrást két másik felekezet vallja magáénak. A rozsnyói evangélikusok *Szkalos Emil* lelkész írását mutogatták 1931-ből. (Az evangélikus egyház története. Rozsnyó, 1525–1930). A helyi evangélikus egyház alapítóját tisztelik benne. Aztán a bécsi egyetemről egy adventista kutató, *Dániel Liechty* doktori disszertációjához kértek véleményt. Az akkori doctorandus tudósjelölt meggyőződéssel állította, hogy mind a szombatos anabaptista Fischer András, mind a XIX. században megtért baptista vezető, *Rottmayer János* a családjával együtt a hetedik napot ünnepelte. Írásában hivatkozott a felvidéki helynevekben előforduló „szombat” szóra (Nagyszombat, Rimaszombat) ez sejteti, hogy ott mindenütt szombatosok voltak. A szombatünneplést viszont eddig okmányok nem bizonyítják. A megszólított magyar vélemény első reflexiója természetesen elutasító

Az alcím az elstáli teológiaiánk egyház-történészének, *prof. Dr. Martin Rothkegel*

volt, hiszen a két, egykor szabadegyházi felekezet között a rivalizáció nem volt szokatlan, és az ostor mindig a baptistákon csattant. Ebben a keretben „szokásosnak” fogadtuk az állítást. Tehát két szerző összeszedte magát, és a *Theológiai Szemle* lapjain cáfolatot írtak. Az evangélikus reformátor Rozsnyón azonban nem illeszkedett a huszadik század adventista úttörőinek kézlegyintéses hitvitázói közé. Felbukkantak olyan ellentmondásos életrajzi részletek Fischer Andrásról, hogy Bécsben tanult, ő lett volna állítólag szombatos. A másik variáció szerint *Luther Mártonnál* tanult Fischer András, aki Morvaországba menekült és védelmező otthont talált a hutteri testvéreknél (habánoknál). Azok pedig nem voltak szombatosok. Arra következtetett a magyar baptista, hogy két Fischer Andrást valószínűsítsen. Az anabaptisták gyakran vettek fel egyszerű neveket, mint akár *Hubmayer Baltazár Friedberger* (Békehegyi) néven, egy másik nemes, *Jörg von Cajacob* pedig *Blaurock* (Kékkabát) néven volt ismert. A későbbi hazai utódok mindezt figyelembe vették, de a véleményre túl sokat nem adtak, hiszen hipotézis volt, semmi nem igazolta. Inkább törekedtek gyors és könnyen megszerezhető új eredmények felmutatására. A Magas Tátra keleti vidékére, a békési volt református *Kirner Adalbert Bertalan* óta magyar kutató nem ment el. Az elmúlt évtized alatt a Szlovák Köztársaság többször engedélyezett nyugati tudományos kutatást. A legjelesebb ezek közül *Martin Rothkegel*, aki most 21 oldal terjedelmű dolgozatában foglalta össze meglepő eredményeit. Hét szakaszban, a saját magáén kívül további öt tudós publikációját vette figyelembe. Elsősorban löcsei levéltári aktákat, köztük egy kortárs, *Conrad Spervogel* naplóját és más iratokat,

Vasárnapi énekiskola 1825-ből.

Az énekiskola úgy tűnik, az emberek énektanításának legjobb lehetősége volt. A gyülekezetben az imádság, a közösségi alkalmak és a fiatalok számára vasárnap délutáni találkozások, néha egésznapos énekléssel együtt jelentették a legjobb foglalatosságot. Ilyenkor a földön ülve elfogyasztott ebéddel együtt is szívesen vállalták a közös éneklést

könyveket Szlovákiából. Végso konklúziójában pedig kijelenti, hogy Fischer András életrajzának és személyének történelmi igazolásához *további kutatásra van szükség.*

Vegyük elő a dolgozatban hivatkozott szerzők szakcímzeit, magyar fordításban. Az olvasó azonnal érzékelné fogja, hogy Fischer neve alatt nagyon sokféle és aligha összeegyeztethető személyek lappanganak. A fantom-jelenség már azért sem tévedés, mert ahhoz, hogy Fischer András egy személy legyen, nem csupán felekezeti, világnézeti különbségeket kellene egyeztetnünk, hanem jelentős földrajzi távolságokat is, ahol szinte ugyanabban az időben jelen van Fischer András. Ezen a néven (helyenként más-más nyelven, de ugyanazt a „halász” fogalmat viselve a nevében), hol római katolikus, hol lutheránus, hol szombattartó anabaptista szerepel. Mindehhez járul egy kivégzés túlélése, mint roppant különös esemény.

*

Rothkegel dolgozatának szakaszcímei tehát a következők:

1. Fischer András fantom a reformáció középeurópai történelmében
2. Peter Ratkos: Fischer, az osztályharcos
3. Waclaw Urban: Fischer, a sokoldalú korareformátor
4. Daniel Liechty: Fischer, a zsidó-keresztény dialógus előfutára
5. Új források Fischer Andrásról és a morva szabbatarizmusról
6. Az olmützi kanonikus és fővikárius: Andreas Fischer azaz Pesciculus (latinul halacska)
7. Új feltételezés Fischer András biográfiájához. A római katolikus klérikusból az anabaptista prédikátorig.

PhD M. Rothkegel professzor a Berlin melletti Elstal teológiai szakfőiskolában, hivatkozik egy lőcsei kortársra, aki naplót vezetett és beszámol Fischer András igehirdetéseiről helyben és Svedlárón (németül Svedleren). *Conrad Spervogel* a Farsky birtokon élt, evangélikus lelkész volt, és Fischer Andrást evangélikus reformátornak tartja. *Waclaw Urban* a bártfai állami levéltárban talált 1529-ből adatokat a kivégzésről és annak túléléséről. Kirner A. Bertalan által ismertett *Hain Gáspár Lőcsei krónikáját* (1910–1913) szlovákul is kiadták 1987-ben. A szerző nagyon pontosan írja át lábjegyzeteiben a különféle uralkodók idejének hivatalos nyelvén kiadott könyveket, iratokat, feljegyzéseket. Ez a fáradságos munka nagy érdeme.

A kiadásunkban, 1998-ban megjelent *Anabaptisták* könyvben említett *Oswald Glaidt* szombatos anabaptista hatását szélesebb körben világítja meg a szerző, ami talán ugyanarra, talán egy másik Fischer Andrásra vonatkozik. Talán Liechty jó, populáris témák megtalálásának az is egy markáns illusztrációja,

hogy újabban a zsidó-keresztény dialógusról ír. Időközben az anabaptista Fischer újra házasságot köt, talán az új feleség révén vált anabaptistává. A furcsaság az, hogy újból megjelenik Svedlárón és mint „római katolikus pap” keresztel felnötteket. Ehhez még Ratkos Péter marxista hipotézise járul hozzá, tübingi helyszínnel. A „paraszt” *Volkmar Fischer* keresztelte volna meg Fischer Andrást egy határmenti faluban. Itt azonban a fő gond, hogy a német parasztháború tübingi harcosai *elvben* voltak anabaptisták, de nem jutott idejük a keresztesség gyakorlati kiszolgáltatására és felvételére.

Egy életrajz két fontos pillére a születés és halál éve. Az egyik forrás némi bizonytalanságot mutat, amikor a krasznahorkai mártiria évszámát közli (1542), mi azonban 1940 óta a drámai eseményt 1540-ben rögzítettük több forrás alapján. A születési időpont viszont a dolgozat egyik körmöcbányai irata alapján (amennyiben róla van szó) csak ilyen szószerinti megerősítéssel rendelkezik: 1480 körül született (Fischer wurde gegen 1480 geboren). Az édesapjának (ne is csodálkozunk) szlovák neve volt: Rybár = halász. Ezt a nevet azután körüljárja különböző nyelveken, németül és latinul.

Nem folytatva a zavaros – bár pontos és részletes – ismertetést, kapjon hangot a németországi baptista teológiai tanár meglepő cikke utáni legelső magyar olvasói vélemény: „Mi ebből az igaz?” – „Ennyire zavaros az egész történetírás?” Meg kell mindenkinek nyugodnia; a történetírás, a források feltárása és publikálása nem egyszerű dolog. Nehéz, de nem lehetetlen. Nyelvismeret, helyszíni kutatás, sok levéltári, könyvtári tartózkodás, a szerzett ismeretek tudatos kezelése, rendszerezése viszont nélkülözhetetlen. Nagyon jó lenne, ha a magyar teológus gárda legalább egy világnyelvet és valamelyik szomszédnép nyelvét jól ismerné. Ahogy Rothkegel ismeri, bár nem tartozik a korosabb nemzedékhez.

történetírás – mint látszik – tudomány. *Ha máshoz nem, hát ahhoz kell komoly felkészültség és ismeret, hogy szűrje az ember, mikor kinek higgyen.*

Emléktábla elhelyezése Fischer András vértanuságának helyszínén

Részletek Oláh Róza misszionárius naplójából (2.)

Az alábbiakban két rövid levelet közlünk *Oláh Róza* missziói naplójából. Mindkettő híven őrzi annak a korszaknak missziói lelkesedését, tisztaságát, és érezhetjük azt a megszentelt pátoszt, ami a szerző Isten iránti tiszteletének a jele. (A szerkesztő)

Levél egy barátnőmhöz (Körösszegapátiba, 1943. április 10-én)

Édes Violám!

Szeretettel köszöntelek a messze távolból és kívánom, hogy ez a néhány sor írás találjon kiváló testi és lelki egészségben és erőben. Hála legyen az Úrnak, mi is megvagyunk a változó hangulatok mellett egészségben.

Azt sem tudom, hogy mit írnak, annyi írni valóm van, és ki tudja, hogy személyesen találkozunk-e még az életben, vagy nem. Ne gondold nem az elkeseredés hangjai ezek részéről, csak a nehéz idők gyors változása adja az én ajkamra is ezen szöveget. Úgy egyéni életemben, valamint helybeli gyülekeztünkben, annyi változatosság történik, hogy szinte figyelmünkkel se igen kísérhetjük anélkül, hogy bele ne fáradnánk

Gyülekeztünkéről egy keveset:

Egy fronton lévő fiatal testvérünk eltűnt, ki igen kedves, komoly fiú volt. A helye üres, úgy a gyülekezet, valamint az ifjúság tagjai között. Az elmúlt héten két fiatal családapát vonultattak be. Ezek egy testvérek. Az egyik

három, a másik négy kis neveletlen gyermeket és feleséget hagytak idehaza. A testvérek diakónusok, a zenekarnak és az énekkarnak is tagjai voltak. Ma pedig búcsúzik tőlünk kedves lelkipásztorunk, aki szintén katonai szolgálatra van behívva. Az egész gyülekezet sír. Sírva énekelünk a karban, énekelünk, énekelni is fogunk, mert a mi Urunk nem oka annak, hogy bűneinkért büntetnie kell. A mi zenész testvéreink is tovább fújják a kürtöt, hiányos is. Hadd dicsőíttessék az Úrnak neve.

Kedves Violám! Tudom, nem haragszol, hogy ilyen hosszú levelet írok. Tudom, hogy megértesz, és ha kell velem együtt sírsz, úgyszintén ha van miért, szívesen osztozol örömömben is.

Most pedig az én missziói életem változásáról is hadd írjak neked egynéhány sort. Idáig óriási nagy volt a terület, ahol dolgoztam, és így nagyon ritkán látogathattam egyes gyülekezeteket, ahol pedig igen nagy szükség lett volna rá. Ezért a Körösvidék előjáróságának tagjai Medgyesházán az 1943. április 7–8-ig tartandó gyűlésen azt határozták, hogy ezután csak a Körösvidék misszióügyeit szolgáljam, és munkámat elismerve megválasztottak a Körösvidék állandó munkásának, és így vagy hetven gyülekezetet kell látogatnom télen és nyáron egyaránt, és a vasárnapi iskola, nőegylet, leánykör ügyeit felkarolva, ahol a helyzet úgy kívánja, gyülekezeti szolgálatot is teljesítenem kell, vagyis evangélizálni és tanítani. A körösvidéki gyülekezet gondoskodik mindenütt az útiköltségemről és havi 30 pengő tiszteletdíjat határoztak meg egyelőre, mely majd a nőegyletek által tett ígéretek szerint fog emelkedni egy körlevélbeli felhívás után.

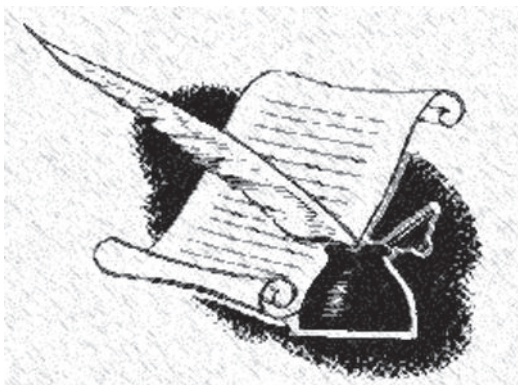
Én a konferencia ezen határozatát elfogadtam. Az előjáróság tagjai kértek, hogy a többi gyülekezetektől vegyek búcsút, időközönként azonban esetleges meghívásokat elfogadhatok. Ezek szerint most már én sem vagyok teljesen független. Korlátok kötnék engem is, és ha idáig oda mentem, ahova akartam, most már csak oda mehetek, ahova vagyk állítva.

Kedves Violám, ha idáig ritkán találkoztunk, ezután még ritkábban fogunk találkozni. De ha az Úr éltet és úgy nálad, mint nálunk egyéb változások nem lesznek, a megbeszélte májusi látogatást még meg akarom tenni. Nagyon kérlek, légy szíves megírni, ha te másként határoztál volna, vagy ha a helyzeted ezt a látogatást meg nem engedné. Ha írsz, úgy légy szíves a fényképekről is írni valamit. Nagyon szeretném, ha elküldenéd. Bocsáss meg drágám, hogy ilyen csúnyán írok, de nagyon rossz a tollam.

Most pedig az Úr áldását kívánom kedves mindnyájatokra. Üdvözlöm kedves férjed és kívánok részére hamari szerencsés hazatérést.

Az Úr áldjon meg testvérem a boldog viszontlátásig!
Ölel és csókol hű testvéred

Rózi

Levél a körösvidéki gyülekezetekhez
(Kelt Rosszerdőn, 1945. január 16-án)

Szeretett drága Testvéreim az Úr Jézus Krisztusban!
2Kor 1,2–4

Féltő szeretettel gondolok kedves mindnyájukra és kérem az Urat, engedje meg, hogy ne soká újra találkozhasunk. Szívem hő vágya: látni mindegyik lelki testvéremet, és meleg testvéri kezet szorítani velük (Róm 1,9–13). Igen! Megakadályoztattam, mert különben már az ünnepek alatt találkozhattunk volna az én útitervem szerint. Szemmel látható és emberi ésszel megmagyarázható ok volt, hogy az a testvér, aki útítárs lett volna, súlyosan megbetegedett, és másik testvér pedig nem vállalkozott olyan hosszú útra és időre, egyedül pedig nem akartam elindulni. Azt hiszem, hogy megértene az én testvéreim, és nem tulajdonítják bűnömül ezen rendkívüli nagy gyásásom, amely ez ideig nálam nem találtatott. De amíg valamilyen jármű nem áll az utazók rendelkezésére, vagy amíg alkalmas útítárs nem kerül, addig kénytelen vagyok vesztég maradni, és imádkozó lélekkel várni az Úrnak felőlem való intézkedését.

Ha a kedves testvérek szükségét érzik látogatásnak, akkor kérem, hogy imádkozzanak velem együtt azért, hogy az Úr parancsoljon valamelyik szolgájának, hogy jöjjön velem, vállalván a körülményes utazással járó szenvedést. De ha lehetőség nem nyílik a személyes látogatáshoz, akkor kérem, hogy legyenek szívesek megírni a gyülekezetük sorsát, a nőegylet, vasárnapi iskola, ifjúsági egylet, valamint az egész gyülekezet helyzetét és lelki állapotát, hogy a szükséghez képest esedezhessem én is a kegyelem trónja előtt minden lélekért. Magános és együttes leveleket szeretettel fogadok.

„Az Úr velünk. Jákob Istene a mi várunk!”

Hiszem, hogy az Úr minden gyermekét megőrizte a nehéz megpróbáltatások idején, és nem engedett felettébb való nyomorúságot reájuk, mint amilyent elhordozhattak, mivel ő sohasem hágy magunkra. Tudom, mert meggyőződtem róla, hogy Jézus hú marad hozzánk. Bárcsak az ő hűsége, őszinte, igaz szeretetre és haláláig tartó hűségre buzdítana mindnyájunkat.

Kedves soraikat várva maradtam
Testvéri üdvözlettel

Oláh Róza

Oláh Róza

Nem muszáj mindent elmondani

Nem muszáj azt mindenkinek tudni,
Hogy miért nem tudok sokszor aludni,
Hogy miért sírom át sokszor az éjszakát,
S miért áztatom könnyemmel a párnát.
Mert a legtöbb úgysem értene meg,
És inkább nem is mondom el soha senkinek.

Nem muszáj azt mindenkinek tudni,
Hogy kiért és miért szoktam imádkozni:
Mert lehet, hogy volna, aki megértene,
De a legtöbb gúnyosan nevetne.
És mivel nem tudom, ki értene meg,
Inkább nem is mondom el soha senkinek.

Nem muszáj azt mindenkinek tudni,
Szívem mindenki előtt sarkig kitárni,
Mert talán volna sok olyan, ki örülne,
De annál sokkal több, aki kételkedne.
Sok örömeben még sírni is tudna,
Míg a másik keservesen csalódná,
S mivel nem tudom, kin ejtenék sebet,
Inkább nem tárom ki szívemet senkinek.

Nem muszáj azt tudni mindenkinek,
Hogy ki az, akit legjobban szeretek
Ki az, akiért meghalni is kész vagyok,
Mert sok azt gondolná, hogy tán bolond vagyok.
Volna, aki sírna, volna, ki nevetne,
Aki csodálkozna, és ki kétségbe esne.
Azután volnának, kik szájalommal néznének,
És inkább nem is mondom el soha senkinek.

Nem muszáj azt mindenkinek tudni,
Hogy kinek mikor, mennyit szoktam adni,
Mert az egyik nagyon megdicsérne,
A másik farizeusnak nézne.
Volna olyan, aki vérző szívvel nézné,
De olyan is ki tékozlásnak vélné.
S mert szálka nem akarok senki szemébe se lenni;
Ha lehet, úgy adom, hogy ne lássa senki!

De van egy, amit meg kell mondani,
Amit az egész világnak tudtára kell adni.
És akár sírjanak, akár szeressenek,
Higgyenek, vagy kételkedjenek,
Meg kell mondani minden embernek, aki él,
Elkárhozik, ha meg nem tér!

1938. 02. 16-án

Szebeni Olivér

Egy epizódista főszereplővé lép elő

400 év az evangélium szolgálatában

Az ünnepélyes keretek között éneklő budapesti kórus tagjai közül néhány kedves testvérem magával hoz, vagy saját pénzén megvásárol könyveket, ezzel fejezve ki több évtizedes történelmi munkám iránti tiszteletét. 2009 nyarán ünnepélyes keretek között lebonyolított amszterdami 400 éves jubileumra is meghívást kapott a Központi Énekar. Velük az én ajándékozó testvéreim. *Kovács Pál* és *Schumann Zoltán* feleségükkel megvették a számomra teljességgel beszerezhetetlen kiadványt, *I. M. Randall* könyvét.¹ A szerző brit állampolgár, de gyakran vendégeskedik a prágai teológiánkon, ennél fogva az anabaptistákról Európa egészére van kitekintése, beleértve hazánk és a környező országok történelmi értékeit, mind a reformáció utáni évszázadból, mind a XIX. század úttörő munkásairól. A skóciai születésű tudós 1992-től tanít a lodoni Spurgeon's College-ban. Sokszor publikált, és a kézben lévő, keménykötésű könyv külső borítóján közölt képen éppen a *Kirner A. Bertalan* óta nálunk sem ismeretlen nagyszombati hutteri házra tekintve mutatják be.

Eddig senki sem ismertette ilyen körökben elérhetően a Kárpát medence országaiban évszázadokig élő hutteri testvéreinket. És ugyanez vonatkozik hazánk legnevezetesebb missziómunkásaira, vagy a gyakran hiányolt „kisebb” missziómunkásokra, férfiakra és nőkre, akik akár a szepességi németek, akár az erdélyi

soknemzetiségű baptista misszióban tevékenykedtek, Bibliákat terjesztettek, csak egy titokzatos tiroli gyilkos bírt gátat vetni egyikük szorgalmának. Istennek Európából kiinduló a világ más közismert tájain tevékenykedő hűséges tanuit is felsorolja a szerző. A hazai történészek sok évtizedes részletmunkáját foglalja össze angolul, bőséges képanyaggal, zömmel már ismert adatokkal.

Négyszáz éve a vallási türelmetlenség elől Angliából Hollandiába menekültek. Egy anglikán lelkész a hitvalló keresztséget olyan komolyan vette, hogy elhagyta papi állását, függetlenné vált, de jobbnak vélte, hogy 1607 körül elhagyja hazáját, és Hollandiában talál menedéket. Egyik társa túlélte őt, csoportjával nem csak megkeresztelkedett, hanem vissza is tért. Alig három évvel később London akkori külvárosában gyülekezetet alapított. A királyhoz írt levelében hitet tett meggyőződéséről. Ennek következménye lett a börtönbe vetése, majd a halála. A könyv legnagyobb meglepetése éppen ennek a két személynek, egy lelkésznek és egy takácsnak a változása. *John Smyth* szerepét eddig az angol történészek epizódnak nevezték.

Baptisták.

Baráti találkozó a 17. században.

A Cassell' Illustrated History of England gyűjteményből, London, 1864

A régebbi történetírók Smyth (vagy Smith) lelkész személyét két okból sem részesítették különösebb figyelemben, mivel egyrészt ő talán 1608 végén, vagy 1609 elején önmagát keresztelte meg. Azt még említi néhány szerző, hogy teljességgel elvetette a gyermekek keresztségét, és meghintéssel keresztelte meg, önmagát.² Az eseményt tehát a főbb történelmi folyamat mellékes jelenségének nyilvánították, annál is inkább, hogy Smyth nem tért vissza hazájába. Azt viszont nem tudták, áldozatul esett Hollandiában az akkor tömegeket kipusztító tuberkulózisnak. Néhányan arról tudósítottak, hogy

a gyülekezete csatlakozott a mennonitákhoz. Ingatagnak minősítették a helyzetét, vitakozott (talán veszekedett is) a kis nyájjal.

A gainsborough-i szeparatisták másik nevezetesebb tagja, Thomas Helwys és társai viszont, „jelentősebb számmal visszatértek Londonba és 1611-ben vagy 1612-ben megalapították az első állandó baptista gyülekezetet angol talajon.”³ Ez a kifejezés annyira jellemző, hogy bizonyossá válhatunk, Randall olvasta az egy emberöltővel korábbi könyvet.

A hazatérő angolok alapította gyülekezet (General Baptists) London külvárosában, Spitalfieldsben működött. Egyre inkább félretették a meghintéssel végzett keresztelest, és körülbelül 1640-től kizárólag vízbemerítést alkalmaztak a kiszolgáltatásnál. Britannia többi országrészeiben, Skóciában, Wales-ben és az 1700 századfordulóig a baptista misszió jelentős előrehaladt másfelé is, de sajnos a teljes vallásügyi tolerancia Nagy-Britanniában a mai napig sem érte el azt a törvényes szintet, amit az európai kontinens számos országában, mindenek előtt Hollandiában elért.

Thomas Helwys (1550–1616)

A hazánk területének harmadrészén élő hollandok saját nyelvén és németül is „Alsó országoknak” nevezik hazájukat, mégpedig a tengertől elhódított mélyföldek miatt. Repülőterük 6 méterrel, Amszterdam nagy része 3 méterrel van lejjebb a tenger szintjénél. Országszerte működő sok szélmalom nem gabonát őröl, hanem szivattyút hajt, hogy a megszabadítsa a földeket a talajvíztől. A földművelők küzdelmes életmódja azonban a becsületes, bölcs és nagyon sok tekintetben máig is példás keresztyén kormányzat által jóléti államot teremtett. Bár itthon sok film és újságíró hevesen bizonygatja a hollandiai erkölcstelenséget, szabadoságot, az engedélyezett kábítószerrel, és liberalizmust. Elégedettek lehetnénk, ha erkölcsi dolgokban a köztünk is tapasztalható lenne az ottaninak töredéke. A vidéki emberek életmódja pedig a mai napig vonzó példa lehet előttünk.

Ide kapcsolódik egy történelmi részlet, amiről Randall professzor nem sokat írt. A legnagyobb vidéki tartomány Groningen, az ország észak-nyugati része. Hasonló nevű városban van a tartományi székhely. Egyik városukban, Stadskanaalban tudunk egy XVII. században – talán éppen 1609-ben – tartott baptizálásról. Ebben a groningeni kisvárosba, Stadskanaalba vezetnek a baptista misszió korai kezdetei.⁴ A tartomány fölött, a tengerben, kisebb-nagyobb szigeteken él egy önálló nemzetiség: a frízek. A saját anyanyelvüket használják, alapfokú iskoláikban ez az oktatás nyelve, és újságokat is kiadhatnak a nyelvükön. A holland fennhatóságot megszakad, és a fríz szigetek egy része Németországhoz tartozik. Oda szintén eljutott a Biblia jó híre.

Thomas Helwys csoportjáról a szerző többször is tesz említést, Groningenről viszont egy szót sem. Az a benyomása

a régebbi keletű információkról tájékozott olvasónak, hogy most a 400 éves jubileumra fordulat állt be, a mellékszereplőből főszereplővé lépett elő az angliai szeparatisták egyike, John Smyth. Azt nem állíthatjuk, hogy Helwys-ről a szerző nem tesz említést, de korábbi történelmi méltatását úgy látszik alárendeli, annak ellenére, hogy a hitéért kapott börtönbüntetéséből soha nem szabadult.

A könyv egészét tekintve viszont azzal gazdagodik az olvasó, hogy a XVII-ik század első évtizedétől napjainkig, missziók Kelet felé terjedésű folyamatáról közösségünk teljes európai színpétét láthatja. Kitér néhány Európából kiinduló, főleg evangélikál szellemű külmissziós szolgálatra is a mediterráneumban, Kelet-Afrikában, Jemenben és Iránban. Természetesen, aki ilyen hatalmas területen vizsgálja a misszió történelmét, az apróbb-nagyobb hibákat vét, mivel nem jut a legjobb elsődleges forrásokhoz, és sok helyen a jelenlegi uralkalmak koncepciójához kötődik, akarva vagy akaratlan. Szinte észrevétlenül motiválja kora és környezete. A könyvben van Európa térképe⁵ a XIX. század derekán. Az akkori uralkalmak közötti határokkal. Mégis érezhető a szövegben a mai uralkalmak látása. Aki egész életében népe és nemzete számára a történelem által kijelölt minimumot beletörődéssel kellett elfogadja, még annak is örül, ha látja hazája nevét egyetlen oldalon, több ország felsorolása között éppen csak megemlítve: „Hungary”.

Ilyen részletekkel ugye, szinte nem is érdemes foglalkozni.

Az Első Déli Baptista Házi Missziói Társaság logója

1 Ian M. Randall: *Communities of Conviction. Baptist Beginnings in Europe* (A meggyőződés közösségei. Baptista kezdet Európában.). Neufeld Verlag, 2009. Az EBF és a BVSZ prominens vezetőinek ajánlásával.

A könyvben a legfontosabb úttörők arcképe, intézmények és régi dokumentációk másolata, fontos évszámok kronológiája, missziómunkások névjegyzéke Európa valamennyi államából.

2 Williston Walker: *A History of the Christian Church* (A keresztyén egyház története). Edinburgh, 1949. A fentiekről olvashatunk a könyv 465. oldalán.

3 Uo., 466. o.

4 Hollandul a Doopsgezinde Bijdragen = anabaptista testvéri közösséget jelent. Ez a felekezeti csoport jóval a szomszédosnak mondható hamburgi baptista gyülekezet előtt létezett, és tud róluk a Mennonita Lexikon több szerkesztője is.

5 I. M. Randall idézett műve: *Europe in 1850*.

M É C S E S A T E I G É D

Dr. Matus István

Hit, és erkölcs ... az utolsó napokban „Te pedig idővel megtérvén...”

„Legjobb védekezés a gondolkodás”

„De én imádkoztam érted, hogy el ne fogyatkozzék a te hited. Te azért idővel megtérvén a te atyádfiait erősítsed.” (Lk 22,32)

I. A keresztyén élet alapja

„Kérlek azért titeket atyámfiai az Istennek irgalmasságára, hogy szánjátok oda a ti testeiteket élő, szent és Istennek kedves áldozatul, mint a ti okos tiszteleteteket. És ne szabjátok magatokat a világhoz, hanem változzatok a ti elméteknek megújulása által, hogy megvizsgáljátok, hogy mi az Isten jó, kedves és tökéletes akarata.” (Róm 12,1–2)

Egyszer egy filozófiaprofesszor azzal kezdte az egyetemi előadását, hogy fogott egy befőttes üveget, és megtöltötte azt 5–6 cm átmérőjű kövekkel, majd megkérdezte hallgatóit: „Ugye, tele van az üveg?” „Igen” – hangzott a válasz. Ezután elővett egy apró kavicsokkal telt dobozt, és elkezdte beleszórni a kavicsokat az üvegbe. Miután az apró kavicsok kitöltötték a kövek közötti üres helyeket, megint megállapították, hogy az üveg tele van. Ezután a professzor elővett egy homokkal teli dobozt, és elkezdte betölteni a homokot a befőttes üvegbe. A homok természetesen minden rést kitöltött. „És most” – szölt a professzor – vegyék észre, hogy ez az önök élete. A kövek a legfontosabb dolgok: Isten, családod, egészséged, gyerekeid stb. Ha minden mást elveszítenél, éle-ted akkor is teljes maradna. A kavicsok azok a dolgok, amelyek még nagyon számítanak, mint a munkád, házad, az autód stb. A homok az összes többi, az apróságok. Ha a homokot töltöd be először, akkor nem marad hely a kavicsoknak és a köveknek. Ugyanez történik az életteddel. Ha minden idődet és energiádat az apróságokra fordítod, nem marad hely azoknak a dolgoknak, amelyek igazán fontosak számodra. Fordíts időt és figyelmet azokra a dolgokra, amelyek alapvetőek a boldogságod szempontjából! Keresd az Istent, és szánj rá kellő időt, hiszen ő áll az első helyen! Egyébként is a Bibliában ő a „kő”, a „kőszikla”. Ezután törődj a pároddal, játssz, beszélj a gyerekekkel! Fordíts energiát az egészségedre! Inkább az egészségre költs, mint a betegségre! Legyen időd a hozzátartozóidra, barátaidra! És mindig lesz időd dolgozni, takarítani, bevásárolni, rendet rakni! Először a kövekre figyelj, azokra a dolgokra, amik igazán számítanak! Életed, családod jövője függ ettől! Állíts fel magadnak priori-tásokat, fontossági, sorrendet! A többi csak kavics, és homok.

Egyszer egy lelkipásztor – az életének, küldetésének az utolsó szakaszában – valamikori gyülekezete egyik idős nőtagjának sokat sejtetően azt mondta: „Tudja testvérnő, néha az is megtörténik, hogy egy lelkipásztor is úgy az élete vége

felé még megtérhet...!” Péternek elgondolkodtató lehetett hallani, hogy öneki még meg kell térni. Amikor pedig ő már úgy hitte, hogy régen megtért. Hiszen a „Jer, kövess engem!” parancsnak engedelmesskedett. Otthagytott mindent, és – formálisan, fizikálisan – követte Jézust, bárhova is ment. Még értékrendet, gondolkodásmódot is cserélt, hiszen hagyott „csapot, papot”, családot, barátot, mindent, mindent, és csak ment, ment Jézus után. Az is igaz, hogy néha „Krisztus elébe került, és előtte ment, és azt mondta: „Uram, jer, kövess engem, én jobban tudom az utat, mint te!” Péter, illetve a többi tanítvány nem is sejtette, hogy még nekik is meg kell térniük, holott úgy gondolták, hogy ők ezen már rég túl vannak. A Bibliában a sok megközelítés és fogalom-körülírás közül három döntő, definitív, egzakt, magas pregnanciájú, erőteljes meghatározás kiemelhető a megtéréssel kapcsolatban. Ezek egymást dialektikusan – megszüntetve, megőrizve – felülíró szintjei, horizontjai, mintegy fejlődési fokozatai a megtérésnek. A végső szint az a végcél, az Isten-arcúság, a krisztusi jellem elérése, melyre azt mondja a Megváltó (Péternek): „Te pedig... idővel megtérvén...” (a bibliai idézetek Károli-fordításban értendők), a továbbiakban alkalmas lesz a pásztorságra, a tőlem származó küldetés betöltésére, illetve az üdvösségre. Mik is ezek a szintek? 1.) *metanoé*, a gondolkodásmód, az értékrend megváltozása, 2.) *anóthen gennéténai*, a felülről születés és 3.) *episztrephó epi tu teu*, azaz odafordulás Istenhez. Ezen szintek bibliai körbejárása, biblikus fogalmi meghatározása rendre a következő:

1.) *Metanoé* – a gondolkodásmód, az értékrend megváltozása

Ez felel meg a hagyományos közgondolkodásos megtérés-fogalmunknak. Ezt jeleníti meg legklasszikusabban a tékozló fiú példázata. Itt érhető tetten a magábaszállás, a büntudat, bűnbánat megjelenése, a csendesség tartása, a feleszmélődés reális helyzetére, illetve helyzetének a reménytelenségére, sanyarú, kilátástalan voltára. Az elveszettség tudatára, illetve arra, hogy még egy utolsó megoldás van az életére nézve, tudniillik a „visszafordulás” az atyai házhoz. Ez a megtérés még – mondhatni – viszonylag alacsonyrendű motivációs szint, hiszen erősen át van szöve az evilágiság, az önzés indítékaival, még erősen testies színezetű, hiszen összehasonlítási alap például az eddel, azaz „az én atyámnak házában a béreseknek különb étele van”. Mindenesetre a kulcs-értékrend megváltozott, hiszen az atyai ház értékrendjének kontrasztfényében látja a saját jelen helyzetét. Ez viszont alapvető döntésre motiválja: visszamegyek az én atyámhoz! Ez még erősen egoisztikus, énszerető, narcisztikus döntés, hiszen az atya szeretete halványan, derengően, jelzeten van még csak meg. Az ala-

csonyrendű motiváció jellemzője még: *félelem* helyzetének végső reménytelenségétől, elveszettségétől, és az ebből adódó *kényszer* a visszafordulásra. Az atyai házban nyilván feljön a tékozló fiú indítékrendszere majd a legmagasabb rendű szintekig.

2.) Anóthen gennéténai – a felülről születés

Ez a szint felel meg a keresztyén szóhasználatban az „istenfélelem” szó, fogalom jelentésének, illetve az istenfélelem, a bibliai normatíva megjelenésének, fejlődésének. Ez is, mint minden szint, nem statikus lelki állapot, hanem dinamikus lelki fejlődésmenet. Salamon azt tanítja a Példabeszédekben: istenfélelem „*a rossznak gyűlölése... és eltávozás a gonosztól.*” Pál apostol ezt így fejezi ki: „*iszonyodjatok a gonosztól!*” Jóbról azt olvassuk, hogy „*hitt Istenben, és istenfélő volt, bünyűlő és feddhetetlen.*”

A bibliában rejtett, kódolt üzenetek vannak. Ezek rendre megtanítanak bennünket egy-egy szó, fogalom mély, belső, átfogó megragadására, felfogására, korrekt, körvonalazott, cizellált megértésére. Továbbá megtanítanak bennünket a különböző lelki fejlődésmenetek állomásaira, szintjeire, illetve az ezekre eljutáshoz pedig használati utasításokra, ajánlásokra.

A felülről születés talán legjobb illusztrációja Jézus Nikodémussal történő beszélgetése. Ez a szint jelenti a felülről születést, származást, az új személyiség, az ún. második természet, az isteni természet és jellem megszületését, a belső ember megszületését, megerősödését, valamint az ó-ember, az első természet megerőtlenedését. „*Mert gyönyörködöm az Isten törvényében a belső ember szerint, de látok egy másik törvényt az én tagjaimban, mely ellenkezik az elmém törvényével, és engem rabul ad a bűn törvényének, mely van az én tagjaimban*” (Róm 7,21–22). Ez azt jelenti, hogy megvan már az új értékrend és gondolkodásmód (az önzéssel szemben a szeretet értékrendje és gondolkodásmódja). Megvan az új természet és jellem megszületése, növekedése is. De ugyanakkor jelen van a bűn a testben törvényként kódolva, és a Szentlélek még nincs jelen folyamatos jelenléttel, törvényként, csak időszakosan, „vendégként”. Emiatt nem tudja felülről törvényként való folyamatos jelenlétével a jelenlévő bűn törvényét, és a bűn törvényének „eladottság” a rossz cselekvésében, visszaesésekben, bukdácsolásokban nyilvánul meg. Az egyén ekkor még a Róma 7. által jellemzett konfliktuózus lelki állapotban vesztegel. A Róm 7-ben leírt állapotból a Róm 8.-ban leírtakba történő átjutáshoz szükséges a megtérés harmadik fokozata, a legmagasabb rendű lelki szint, és horizont, amit ember valaha is elérhet Isten kegyelméből!

3.) *Episztrephó epi tu teu* – azaz odafordulás Istenhez:

Itt már nemcsak az atyai házhoz, hanem személyesen magához az Atyához, az Istenhez megtérésről van szó. Ennek a lelki szintnek a fogalmi megragadásához az alábbi igei előfeltevések szükségesek:

- 1.) „*Ha megtérsz Izráel, hozzám, hozzám térj meg!*” (Jer 4,1)
- 2.) „*Béküljete meg az Istennel...*” (2Kor 5,20).
- 3.) „*...én abban gyakorlom magam, hogy botránkozás nélküli lelkiismeretem legyen az Isten, és az emberek előtt mindenkor*” (ApCsel 24,16).

4.) „*...mert az az Isten szeretete, hogy megtartjuk az ő parancsolatait*” (1Jn 5,3), „*Ha engem szerettek, az én parancsolataimat megtartsátok!*” (Jn 14,15)

5.) „*...mert a Krisztusban való élet lelkének törvénye megszabadított engem a bűn, és halál törvényétől*” (Róm 8,2).

6.) „*Ismerik az ő hangját, ...és követik a Bárányt, valahová megy...*” (Jel 14,4).

7.) „*Járj előttem, és légy tökéletes!*” (1Móz 17,1), „*Legyetek azért tökéletesek!*” (Mt 5,48). „*Az ember tartózkodási helye az Istennél van.*” (*Hérakleitosz*)

8.) „*Szemeimmel tanácsollak...*” (Zsolt 32,8).

9.) „*Aki beszédben nem vétkezik, az tökéletes.*” (Jak 3,2)

10.) „*...és szájukban nem találtatott álnokság..., ők azok, akik megtartják az Isten parancsolatait, és a Jézus hitét*” (Jel 14,5).

Michelangelo Caravaggio: Szent Pál megtérése

II. A mennyei vezetés alapelvei

„*A keresztyénség csak előről, az eredet felől érthető..., mert elől van a mérték, amellyel mérhető.*” (Hamvas Béla)

Egyszer egy lelkész hitbéli tapasztalatairól, a mennyei vezetésről tartott előadásában elmondta egy közelmúltbeli élményét. Angliában élő barátait látogatta meg. Egyszer autóval mentek hosszabb útra ismerősökhöz, és ehhez az úthoz használták a navigációt, a GPS-t. Elmondta, hogy mennyire a biztonságélményét és -érzését jelentette azt tudni, hogy biztosan megérkeznek a célhoz. A GPS egyrészt adott pontos helyzet-meghatározást, továbbá pontos irányjelzést az úthoz, illetve ha letértek az útról, akkor „újraterveléssel” megadta a pontos visszatalálás lehetőségét a helyes útra. A pontos cél meghatározásával, illetve célra-vezérlésével összehasonlíthatatlan biztonság-élményt, felszabadultság-élményt jelentett. Elmondta a lelkész, hogy meggyőződése, hogy a mennyei

„GPS” is valahogy így működik, csak sokkal pontosabban. A modern kor egyik vívmánya nagyon jó illusztrációt jelent az égi vezetés, navigáció, célra-vezérlés szemléltetésére. Elmondta: meggyőződése, hogy ugyanilyen felszabadultság-élményben, biztonság-élményben lesz részünk, feltéve, ha „beüzemeljük”, felprogramozzuk és „üzemkés állapotba” hozzuk a mennyei „GPS”-t, illetve ha igénybe vesszük az irányjelzéseit. Ehhez a „beüzemeléshez”, a mennyei vezetés „beélesítéséhez”, aktualizálásához hét pontból álló „használati utasítást”, cselekvési algoritmust adott meg. Hozzáteve, hogy „rendeltetészerű használat” esetén jár a „garancia”!

A megtérés harmadik szintjének eléréséhez tehát az alábbiak javasoltak:

Hogyan tudhatom meg, hogy Isten vezet engem, személy szerint? Mi is az életünk folyamán egy ilyen „GPS”-re vágyunk. Bizonyára a Teremtőnek is vannak módszerei, és sokkal pontosabbak, mint a földi készülék, hogy biztosan célhoz találjunk.

Meghiit, bensőséges szeretetkapcsolat a mennyei Atyával

Ézs 30,21: „és füleid meghallják a kiáltó szót mögötted: ez az az út, melyen járjatok, ha jobbra, és ha balra elhajoltok.” Ez az ige azt mondja, hogy bizony elhajlunk jobbra és balra, és ilyenkor nekünk jó, ha a mennyei navigáció azt mondja, hogy „újratervezés”, vissza, vissza a jó útra! Ilyenkor a hangot, a kereső Pásztor hangját mögöttünk halljuk, holott előttünk kellene, hogy legyen, hogy követhessük azt. Mi vagyunk elől, és Isten hátul. Ez nem jó, hiszen fordítva kellene, hogy legyen. Bizony sokszor igaz, hogy sokkal többet halljuk mögöttünk a hangot, mint előttünk. Sokkal több általában az az idő, melyet a rossz úton töltünk, mint a jó úton. Amikor a füleink mögöttünk hallják az isteni szót, az egyértelműen azt jelenti, hogy rossz úton haladunk, és ez nem jó így! Az Isten tudja a célt, és így előre akar vezetni, és nem utólag folyton korigálni az utakat. A tapasztalat azt mutatja, hogy nagyon sok ember eleve rossz irányban halad, és arra törekszik, hogy ezt a maga választotta utat kényelmessé tegye, és lehetőleg igei alapon megideologizálja azt, hogy az a rossz miért jó.

Attól, hogy a rossz utakat jobbra, kényelmessé, megideologizálttá tesszük, az még nem lesz jó! Isten azt mondja: „gyere vissza, mert nem jó ez az út, nem ezen kell járnod, ha hozzám akarsz tartozni.” Érdekes lenne egy felmérést készíteni, és magyarázatot találni, hogy miért térnek le az emberek a jó útról. „A legtöbb ember vágyai és érzelmei alapján dönt el dolgokat” – mondja egy bibliakutató. Ez látható például Sámson életében, amikor is azt mondja, hogy elmegy és választ egy nőt idegen földön, mert azt szereti, és csak egyedül őt tudja szeretni, mást nem. Apja hiába kérleli, hogy nem jó, nem jó az út. Azok nem mi vagyunk, azok ellenségek, rajtaveszel. Sámson makacs és hajthatatlan. Így a „vetés és aratás” törvénye érvényesül, ám ez a döntése az életébe kerül. Alapvető szükségletünk tehát a mennyei vezetés. A mennyei vezetés hét alapelve tehát a következő (Csalami László: *A lelki egészség, és mennyei vezetés*)

Határozd el, hogy semmi olyat nem teszel, ami nem kedves az Isten előtt!

A kapcsolat rendben legyen. Mielőtt kérnénk, előtte kapcsolat! Képzeld meg el egy egyszerű példát: mielőtt kérnék valamit egyik barátunktól, előtte jól arcon ütnénk! Autentikus

viselkedés ugye? Mikor az Isten az embert megteremtette, először kapcsolatot teremtett, és csak azután adott útbaigazításokat. Amikor megteremtette, péntek volt, és kifejezte az embernek szavaival, viselkedésével, hogy nagyon szereti. És készüljenek a kapcsolatuk megünneplésére, a „holnapra”! Megáldotta a kapcsolatukat és az emlékezés napját, és akkor még semmi rendelkezés, előírás, kérés nem volt, hanem csak kapcsolat, kapcsolat, hiszen ez a legdöntőbb. A sátán nem véletlen, hogy ezt támadta meg rögtön. Ez sérült nyomban az első bűnesetben. Isten és az ember viszonylatában egyaránt. Ezután ha Malakiás prófétához lapozunk, akkor ott azt mondja az Úr, hogy a kapcsolat tönkrement, és én elküldöm Illést, a prófétát, hogy az emberek szívét egymáshoz hajlítsa, illetve az én szívemet és az emberek szívét közelítse egymáshoz (Mal 4,5–6). Istent először a kapcsolatok érdeklik. Minket először egészen más érdekel, tudniillik az eredmény! Vajon miért? Mert az eredményből hasznunk származik. És bennünket a haszon nagyon, nagyon érdekel. Rendkívül önzők vagyunk, mi emberek. És azután ezt a mi haszonelvűségünket még megideologizáljuk, szépen becsomagoljuk, amikor azt mondjuk, hogy eredményesség, meg hatékonyság stb. Ez az, amit hoztunk magunkkal az Édenből, az ösbűn elkövetéséből. Pedig szoktuk is mondani, hogy ha egy fiatal pár szereti egymást, akkor a kapcsolat, ami fontos, és kevésbé hangsúlyos a vagyon, a ház, az autó. És ezzel ki is mondtuk a kulcsszót. Egy kapcsolat mitől értékelődik fel, mitől lesz valódi kapcsolattá? A szeretettől, attól, hogy a kapcsolat egyben egy valódi szeretet-közösség is, feltéve, hogy ha van szeretet. Tehát az első és talán a legfontosabb a kapcsolat, az arra figyelés, hogy semmi olyat nem tesztek, ami megszorítja Istent, illetve olyat tesztek, ami örömet szerez neki. „Azok, akik elhatározták, hogy semmi olyat nem tesznek, ami nem teszzenne Istennek, pontosan megtudják majd, miután ügyüket az Isten elé vitték, hogy melyik úton kell járniuk.” (Jézus élete, EGW 584. o.) Mielőtt konkrét útmutatást kérünk, előtte legyen rendben a kapcsolat! A válasznak először ez a feltétele! Bizonyosan választ fognak kapni Istentől. „Azok nemcsak bölcsességet kapnak, hanem erőt is Istentől az engedelmessegre, a szolgálatra, ahogy azt Jézus ígérte.” A mai világ a „csináld magad” alapelve épül. Ma már mindenféle dobozokból összeszerelhető bútorokat, más eszközöket vehetünk, és összeszerelhetjük ezeket. A keresztyénség nem így működik. Ha Isten ezt akarta volna, akkor azt mondaná, hogy adtam útbaigazítást. Most menj, és lássam, hogy boldogulsz. Ha sikerül, szerencséd van, ha nem, a te bajod. Még akkor is, ha mondjuk tartósan letértem az útról. Ez valami szánalmas élet lenne. „Amikor a füleid meghallják a szót mögötted...”, ez arra utal, hogy Isten jön utánam. Akkor is jön utánam, ha letértem az útról mondjuk úgy alaposan. Ez netán olyasmit árul el, hogy szeret engem? Lehet, hogy követ, és azt a pillanatot várja, amikor rádöbbenek, hogy baj van. „Azok, akik elhatározzák, hogy a kapcsolatot őrzik bármi áron is, azoknak világos útmutatást fog adni.” „És akármit kérünk, megnyerjük tőle, mert megtartjuk az ő parancsolatait, és azokat cselekedszük, amik kedvesek előtte.” (1Jn 3,22)

János ugyanezt mondja: ha a mi kapcsolatunk rendben van, akkor bármit kérhetünk tőle, ami a lelki fejlődésünket szolgálja. Itt lelki fejlődésről van szó, és nyilván nem lottó öttalalatosról, meg autóról stb. Istennek sokkal fontosabb az örökélet egy tökéletes jellemmel, mint nagy karrier, nagy vagyon tökéletlen jellemmel és örök elveszéssel. Ha olyant

teszünk, ami nem kedves az Istennek, akkor talán nem akar vezetni? Dehogynem, hiszen az ézsaiási ige is ezt mondja, csupán arról van szó, hogy most „hátról”, a füleink mögül halljuk a szavát, jelezve, hogy vigyázz ember, újratervezés kell, mert végleg el fogsz tévedni, el fogsz veszni. Tehát az Isten mindenképpen vezetni akar. Mindenkit akar vezetni, ha adunk erre lehetőséget, és figyelembe vesszük a navigálását. Sokan mondják, milyen jó lenne mindennap sok tapasztalatot szerezni az Istennel. Egy lelkész azt mondta, hogy ez menni fog, ha előtte minden erővel a kapcsolatot helyreállítjuk és vigyázunk rá, mint a szemünk fényére. Tehát nem a tapasztalatok jönnek először és utána a kapcsolat. A pontos iránytartásunknak mik az akadályai? 1.) Amikor elveszítjük a kapcsolatot, lelki látásunk megromlik. Alapvetően érzelmi lények vagyunk, emiatt, ha az isteni navigáció nincsen bekapcsolva, illetve nem hallgatunk rá, lehetetlen elfogulatlanul jó döntéseket hoznunk. Emiatt célszerű így imádkoznunk: „*Uram nemcsak mások befolyásától, hanem a magam érzelmeitől, gondolataitól is szabadíts meg!*” 2.) „*A dédelgetett bűnöktől szabadíts meg minket!*”

Mielőtt választ várunk Istentől, ezt a két dolgot el kell távolítani az útból. Kérni kell Istent, hogy a saját érzelmi befolyásainktól, illetve a dédelgetett bűnöktől szabadítson meg. Tehát a dédelgetett bűnök megátolnak abban, hogy meglássuk Isten vezetését. Reménykedhetek-e abban, hogy valaha győzhetek a dédelgetett bűnök felett? „Jézus Krisztusban Isten gondoskodott 'eszközről' minden bűnös jellemvonásunk legyőzésére, hogy ellen tudjunk állni minden kísértésnek, bármilyen erős is.” (i.m.)

Mitől függ ennek a sikere? 1.) Attól, hogy akarjuk-e? 2.) És, hogy igényeljük-e a segítséget? Azok, akik azt mondják, hogy nekem ez nem megy, azok vagy nem akarnak ténylegesen megszabadulni, vagy nem igénylik ehhez a segítséget felülről. Az ilyenek csak mentséget keresnek. Ha akarjuk és igényeljük a segítséget, akkor a „pokol kapui sem vehetnek rajtunk diadalmat”, akik megragadják Isten ígéretét, és ezt imádkozzák, hogy „*Hiszek Uram, légy segítségül az én hitetlenségemben!*”, azok megszabadulnak. „*Aki hozzám jön, semmiképpen ki nem vetem.*” Miért segít? Mert vezetni és nem követni akar, és helyre akarja állítani a kapcsolatot. A cél Isten részéről, hogy újra találkozzunk. Ezt most számtalan dolog akadályozza, de elmegyek, és visszajövök értetek – mondja ígéretében. Nem az a kérdés, hogy holnap és holnapután merre haladunk, hanem a végcél a lényeg, hogy arra tartunk-e, vagy attól távolodunk. Még néhány kulcsige megfontolás végett, a fentiek alátámasztásául:

1.) „*Ha hamisságra néztem volna szívemben, meg nem hallgatott volna az én Uram.*” (Zsolt 66,18)

2.) „*Bűnt és ünneplést el nem szenvedhetek, ...ha meg-sokasíjátok is az imádságot, én meg nem hallgatom...*” (Ézs 1,13–15)

3.) „*Vajon járnak-e ketten együtt, ha nem egyeztek meg egymással?*” (Ám 3,3)

A kapcsolat egy főfogalom a pszichológiában is. A társas kapcsolatok lélektanáról, szociálpszichológiáról már könyvtárnyi szakirodalmak vannak. Az interperszonális – személyközi – kapcsolatról rengeteget megtudhatunk ezekből, de semmit nem tudunk meg a legfontosabbról, a Teremtőnkkel való kapcsolatról. Pedig ennek a kapcsolatnak a rendezettsége az alapja az összes egyéb kapcsolat rendezésének. „*Az ember*

tartózkodási helye az Istennél van” – mondta Herakleitosz évezredekkel ezelőtt. Ha a helyünkön vagyunk, azaz a kapcsolatunk rendben van, akkor a többi kapcsolatrendszerünk is a helyére kerül, rendben lesz. Rendben leszünk önmagunkkal (énkép, önértékelés, önelfogadás), a másik emberrel, a társainkkal, szeretteinkkel, felebarátainkkal, a világgal, a természettel, a környezettel stb. A kapcsolathoz mi kell? „*Az pedig az örök élet, hogy megismerjenek téged, az egyedül igaz Istent, és akit elküldtél, Jézus Krisztust.*” (Jn 17,3) Mi a kulcsfogalom ebben a versben? Az örökélet? Nem! Hanem a megismerés. Ebben a bibliaversben rejtve van, kódolva van egy függvény, az idő függvénye. A megismeréshez idő kell. „Szeretlek drágám! De most csak öt percen van, sietek... majd beszélgetünk pár hét múlva... de szeretlek!” – „Tényleg? El is higgyem? Ismerős? Hányszor mondjuk! Az Istent is mi úgy szeretjük, de hát, nem érünk rá, csak öt percünk van! De amúgy nagyon szeretjük. Tényleg?! El is higgyem?” Ha ismerjük Krisztust, örök életünk van. Ha nem, örökre elvesztünk! Mivel ez nagyon hangsúlyos, ezért még egyszer: Ha megismerjük – az alábbiak szerint – Krisztust, akkor örök életünk van, ha nem, elvesztünk! Ha szeretjük őt, akkor érdekelni fog a személye, beszédei, jelenléte. Akkor mondjuk a sorrend, divatos szóval „a prioritások” elejére tesszük, és nem a végére. „*Keressétek először Istennek országát, és az ő igazságát, és a többiek megadatik néktek.*” Ha a kapcsolat rendben van, ehhez „minőségi” idő, kellő idő szükséges, nem „hulladék” idő, nem „öt perc”.

2.) Kirtóan kérni, kérni, kérni!

Amikor egy gyermek nagyon kirtóan kér valamit, mi az, ami ebből nekünk lejön a kérés konkrét tartalmán kívül? Az, hogy a gyerek nagyon vágyódik azután, amit ennyire kér. Nem, mintha Isten az első kérést már nem hallotta volna, hanem azért, mert Isten akarja látni, hogy nekünk ez nagyon fontos, nagyon kell, és mi nem adjuk fel ezt a kérésünket. Például, ha bölcsességet kérünk, ez is meg van ígérve. A bölcsességet iskolákban nem lehet tanulni. Csak az Istentől tanulható meg. A héber nyelv fogalomkultúrája szerint a bölcs az a Bibliában: aki különbséget tud tenni a jó és a rossz között, és a jót tudja választani. Erre van az életben a legnagyobb szükségünk. Ez minden tanult műveltségnél végtelenül többet ér. Akik elhatározták, hogy semmi olyat nem tesznek, ami nem tetszik Istennek, azok pontosan tudni fogják, melyik úton kell, hogy járjanak. És ehhez meg is kapják a szükséges erőt!

Találkoztunk már olyan emberrel, aki kiemelkedően intelligens volt, de nem volt bölcs, például. lezüllött, alkoholistá lett, vagy egyéb? Okos volt, de nem bölcs, mert nem tudta a jót a rossztól megkülönböztetni, és nem tudta a jót választani. Isten arra kíváncsi, hogy az ember tényleg vágyakozik arra, vagy csak úgy illemből, rutinból kér, és már tovább is áll, el is felejtkezik róla. Zörgess, keress, kutass, menj, törekedj! Látni szeretné Isten a mély vágyakozást arra a dologra. Ez a pont erről szól végül is. Hogyan kell kifejezni a vágyakozásunkat? Ez is alapkérdés! Ima és böjt. A testnek nagy szüksége van a táplálékokra. Átgondoltuk-e már, hogy legalább ennyire szükségünk van az Isten vezetésére? Gondoltunk-e arra, hogy mennyire szükségünk van egyre kiélezettebb, körvonalazottabb, kategorizáltabb, árnyaltabb gondolatokra az Istennel való kommunikálásban? Egyre finomabb visszajelzésekre van szükségünk, egyre árnyaltabb gondolatcserére van szükségünk, hogy ne legyünk

céltévesztők. Ezek tehát a legjobb, leghatékonyabb kifejezőeszközei a vágyakozásunknak. Ima és böjt, ezek kéréseinket hangsúlyozzák, ezek kéréseink, kommunikációink legfőbb csatornáit. A böjt elsősorban nem testi áthangoló program, hanem sokkal inkább lelki tartalmakat jelent. A szeretet egy magasabb fokozatát jelzi, az önfeláldozó szeretetet. A böjt az önfeláldozást jelenti. Az önfeláldozás azt jelenti, hogy valaki fontosabb, mint én. Azért jött az Embernek Fia, hogy szolgáljon, és nem neki szolgáljanak. A böjtben az fejződik ki, hogy a másik fontosabb, mint én vagyok. Az elérendő cél fontosabb, mint én vagyok. A kérésem fontosabb, mint én vagyok.

3.) Tanulmányozd Isten Igéjét, akarátát!

Sok ember jelekre, csodákra vár. Ennek is meg lehet a létjogosultsága, de Isten először a bibliai alapelvekhez vezet el, a lelki abc-hez, és csak utána jöhet a magasabb rendű vezetés. Isten az alapelvek szintjén már világos útmutatást adott valamennyi élethelyzetre „*Lábaimnak szövéténeke a te igéd, és ösvényemnek világossága.*” (Zsolt 119,105) Mi fog segíteni az én utamban? Az ő igéje. A kapcsolatban a jellem számít és nem a fizikális szükségletek. A kapcsolatban nem az autó vagy ház, vagy vagyon stb. számít, hanem a jellem. Lehet, hogy ezek számítanak még ma, de holnap, holnapután egyre kevésbé számítanak, mert már teljes a csalódottság és a fásultság. A tartós kapcsolatban csak a jellem számít, mert hogy Isten csak ilyenre gondol. Nem a pillanatokra korlátozódó, perc-jellegű, felszálló harmat-jellegű kapcsolatokra, érzelmi fellángolásokra, hanem a tartós, az állhatatos, az idők próbáját kiálló kapcsolatokra. Először a lelki fejlődés és csak utána a szükségletek. Aki azt szeretné, hogy az Isten vezesse, mindenképpen az ígére kell hagyatkoznia. „*Vezérelj az én utamat a te igéd szerint, és ne engedd, hogy a hamisság uralkodjék rajtam.*” A hamisság, ez a kifejezés a héberben a ravaszság, a kettősség fogalma, azaz olyan valaki, aki rászedi a másikat, aki álnok, leplezetten gonosz. Dávid király azt kérte, hogy ez a jellemvonás ne legyen meg benne. Milyen gyakran kell tanulmányozni az ígét? Amilyen gyakran akarunk döntéseket hozni. Keressük az „*Így szól az Úr*” – válaszokat! Ez azt jelenti: ezt Isten parancsolja! Engedelmeskedjünk az Írásoknak! Használjunk a mélyebb megértéshez megfelelő segédeszközöket: például bibliakommentár, bibliai fogalmi szótár stb.

4.) Kérj tanácsot őszinte istenfélő emberektől!

Miért fontos ez? „*Ahol nincs vezetés, elvész a nép, a megmaradás pedig a sok tanácsos által van.*” (Péld 15,22) Nagy veszélyben van az, aki csak a saját véleményére alapozza a döntéseit. Az ember azonnal tudja mérni, hitelesíteni az ő látását, hogyha istenfélő emberekkel tanácskozik rendszeresen. Hiábavalók lesznek a gondolatok, amikor nincs tanácsos, de a tanácsosok sokaságában előremennek. Tehát a „tanácsosok”, a közösség kontrollja elengedhetetlen a lelki fejlődéshez. Egymás hite által erősödünk. Egymást segítsék, tanácsolják a döntések meghozatala előtt!

5.) Bízzál Istenben, és vezetni fog téged!

Lásd az Ószövetségben Josafát király csatáját! (2Krn 20,12) „*Nem tudjuk, mit cselekedjünk, hanem csak tereád néznek szemeink.*” Nagyon nehéz azt mondani, hogy most nem tudom, mit tegyek. Nem az a kérdés, hogy most mit

tehetek, hanem amit most megteszek, annak milyen következménye lesz holnap, meg holnapután. Hoztunk már rossz döntéseket? Ez az, amit a király nem akart. A rossz döntés végzetes lenne! Sok ember szeretné a sikert. Egy könyv címe: *Sikerkalauz*. Nekünk olyan „sikerkalauzunk” lehet, hogy e szint elérése után az ilyen könyveket már nyugodtan egy nagy papírdobozba tehetjük, mondhatni véglegesen. Már nem lesz rá szükségünk. Egyetlen ilyen könyvre sem lesz szükségünk. Mi már megtaláltuk a siker forrását. Ennél nagyobb siker nincs a világon, ha meg tudja változtatni az én önző jellememet, és alkalmassá tesz a Vele való szoros együtt járásra.

Bízni annyit jelent, hogy feltétlen bízom benne. Nem akarok aggódni, és kétségbeesni. Kérdés? Az aggodás az életünk lakója, vagy csak ritka látogatónk?! Ne legyen lakó, és lehetőleg látogató se legyen! Nekünk jobb! Bízzál az Úrban! Azt jelenti, hogy nem aggódunk tovább, ha az ellenség – ahogyan a király említette –, hogy erőnk feletti. De van egy ellenség fölötti erő is, amely a miénk lehet. Hogy lehet az Úrra hagyni az utamat, addig nem teszek semmit, amíg az Úrtól nem jön válasz.

„*Bízzál az Úrban, és jót cselekedjél; e földön lakozzál, és hűséggel élj. Gyönyörködjél az Úrban, és megadja néked szíved kéréseit. Hagyjad az Úrra a te útadat, és bízzál benne, majd ő teljesíti. Felhossa a te igazságodat, mint a világosságot, és a te jogodat, miként a delet.*” (Zsolt 37,3–6) – mondja a zsoltáriró.

6.) Várj az Úrra a válaszig!

JSir 3,25–26: „*Jó az Úr azoknak, a kik várják őt; a léleknek, a mely keresi őt. Jó várni és megadással lenni az Úr szabadításáig.*” Itt is hatalmas tudatmódosításra, gondolkodás-formálásra van szükség, ugyanis mi teljesen ellentétesen gondolkodunk. Minden reklám, üzleti marketing-hatás arra ösztönöz, hogy azonnal hozzunk döntéseket, lehetőleg ma, most. Ma „akciós”, nagyon-nagyon kedvező. Nem ezt halljuk mindenütt? Nagy hiba várni, mondja a világ. Óriási tévedés. A Biblia pedig azt mondja: várj! Aki vár, az őrá vár, az ő vezetésére.

7.) Figyelj Isten ígérete teljesedésének jeleire!

Vannak jelei az ígérek teljesülésének?

Ezek azok a szabályok, melyek biztonságos vezetést nyújtanak számunkra.

1.) *Szorosan kell követnünk Isten tervét az életünkben.* Tehát amit mond, azt gyakoroljuk! A felismert igazságokat kövessük! Ha azt mondja, hogy hat napon át dolgozzak, akkor ezt követnem kell! Ha azt mondja, hogy a hetednap szent, akkor ezt követnem kell, ennek engedelmeskednem kell! Az én érdekemben. Minden jövedelmed tizedével ismerd el, hogy minden jövedelmed meggyőződésed szerint tőle van! Tedd a saját érdekedben! És számtalan ilyen példa létezik még.

2.) *Tegyük meg a tőlünk telhető legjobbat az előttünk álló feladat teljesítésekor!* Miközben várunk a jövő nagy válaszára, aközben ezernyi feladatot hoz elénk az élet. Teljesítsük a tőlünk telhető legjobban, mert ezzel azt fejezzük ki, hogy jó sáfárai, engedelmes követői akarunk lenni!

3.) *Útjainkat bízzuk Istenre, és figyeljük ígéretei jeleinek teljesülését! (Nevelés)*

III. Társas kapcsolatok: a család helyzete ma

Az ősellenség mindent elkövet, hogy ne csak Isten és

ember között, hanem az ember társközi kapcsolataiban is vizsályt szítson. Ennek gyökerei az Édenre, az első bűneset következményeire nyúlnak vissza. Nemcsak Isten elől rejtőzött el az ember, hanem a párkapcsolatában is megjelentek a deviáns, paranoid jegyek. A kegyelem erőinek kevés, még megmaradt „hídfőállásaiból” az egyik ilyen „erődítmény” a család. Az ősellenség hatalmas „pörölycsapásokat” mér erre az édeni intézményre, és eléggé öles lépésekkel halad előre megsemmisítő hadműveletében. Lássunk egy illusztráló példát családdromboló tevékenységére:

„Forgassuk vissza a történelem lapjait hat évtizeddel korábbra, valamikor 1945 utánra, amikor véget ért a második világháború. Egy gyönyörű kis ligetben, lenyűgözően jóképű „teremtény” beszél követőinek kis csoportjához. A sátán fenéges hangon, királyi megjelenéssel közli terveit. „Családok! – szónokol –, miközben fel, alá járkál. A világ nagy részét uralom, felét sem tudom elérni annak, amit akarok, a vacak családok miatt! Véget kell vetnünk ennek! Az Édenben kötött első házasság óta a családok túléltek háborúkat, éhségeket, politikai, és társadalmi feszültségeket. Annyi bizonyos, hogy okozunk bennük sérüléseket, de hatalmas erődként tartanak ki, és védik tagjaikat ezerféle befolyásunkkal szemben. Mivel sohasem lehet teljesen megszüntetni, ezért alá kell aknáznunk befolyásukat, miközben külsőleg épen hagyjuk őket. El kell egymástól távolítani, hogy egymástól független részecskékre emlékeztessenek. Ehhez szükség lesz minden találékonyságunkra, és évtizedekig kell majd várunk az eredményekre, de megéri.

Először is biztosítsunk nekik jólétet! Használjuk fel ellenük jó szellemi képességeiket! Bár ez rövidtávon hasznosnak bizonyul, sosem fogják észrevenni a csapda fogait, amit a következő generációk lába elé helyezünk. Aldozatul esnek befolyásunknak, amely professzoraik és társaik köréből árad feléjük. Professzoraikat úgyis mi ellenőrizzük. Emlékeztet, hogy Izráel gyermekeit is majdnem megsemmisítettük Izráel határánál. A szórakozás utat nyitott a hitetlenség előtt, és ez most is meg fog ismétlődni. Nemcsak a televíziót fogjuk felhasználni. Minden reklámba, cikkbe és fotóba bele fogjuk szőni az érzékiséget, mint tettük azt Szodomában. Szemlélés által fognak elváltozni, s minderről fogalmuk sem lesz. A legfontosabb: lefoglalni minden idejüket. Egyáltalán nem számít, hogy jó vagy rossz dolgokkal teszik ezt. Mialatt ez történik, addig családjaik szenvedni fognak, és az egymástól való elidegenedés automatikusan meg fog kezdődni. A vázlat már a fejében van, elmondom a részletes tervet, és az időzítést.

Az első évtizedben legyenek sikereik, és éljenek jólétben. A második évtizedben már aktívabban végezhetjük erőfeszítéseinket. A jólét adóságot és több munkát von maga után. Alakítsuk ki a kétkeresős modellt! Ebből könnyen átmehetünk a születés-szabályozásba. Míg régen az élő zene része volt az otthoni életnek, az új évtizedben új zene fog születni. A rock and roll boldog napjai ejtik majd foglyul a fiatalokat. Uralni fogjuk majd a televíziót is. Először engedjük a mókás, és fennkölt műsorokat. Ezek lesznek a csali kutyák. A romlás mértékét olyan lassan fogjuk alkalmazni, hogy senki ne vegye észre. A harmadik évtizedben kezdjük majd learatni erőfeszítéseink gyümölcsét. Szinte minden elgondolást elfogadnak, ami szöges ellentétben áll azzal a normális magatartási rendszerrel, amit szüleik életében képmutatónak láttak. A zene, a drogok, a szabad szerelem fogja átíratni e nemzedék szemléletmódját. Rengeteg lesz a válás.

Ekkor kezdjük elhinteni ezrek agyában az együttélés ötletét. A ti feladatok az, hogy a zűrzavart mutassátok be a művészetekben is. Minden erőtököt vessétek latba, hogy semmi ne maradjon tabu, és ne legyenek korlátok. Az évtized koronájaként csábítsátok arra az ország vezetőit, hogy törjék meg a törvényt, aztán hazugsággal fedezzék tettüket. Majd mindezt visszataszító részletességgel tárjátok a közvélemény elé, hogy az emberek bizalma meginogjon. Az emberek ekkorra annyira lealacsonyodnak és megundorodnak mindentől és úgy lépnek be tervünk negyedik évtizedébe, hogy nem is gyanítják, hogy milyen mélységekbe fogjuk vinni őket. Most az emberi alakot fogjuk felhasználni arra, hogy bűnre és bálványimádásra csábítsa őket. Még nem kell túlságosan sokat mutatni a testből. Amikor már kialakult az étvágy, fokozzuk a tempót. Miközben egyre nagyobb stresszben tartjuk őket, és összezavarodnak az élet terhei miatt, áltassuk őket azzal a reménnyel, hogyha ez, vagy az az ideiglenes probléma véget ér, akkor végre lelassíthatnak! De ez sohasem fog megtörténni, mert mindig egy lépéssel előttünk járunk. És lerakjuk a világszéles számítógép-hálózat alapjait. Nemcsak a gyenge házasságok fognak tönkre menni, de a látszólag erősek is. A szülők egyre jobban érzik a gazdasági nyomást. Akármilyen magas a végzettségük, nem tudnak elég pénzt keresni. Arra kényszerítik gyermekeiket, hogy jussanak be a legjobb egyetemekre, hogy ne kelljen úgy küszködni, mint szüleiknek. A sok külön óra és a sport tovább távolítja a családtagokat. És ezzel megteremtik az alapot tervünk ötödik évtizedéhez. Annyira fognak sietni, hogy még tiltakozni sem lesz idejük. Hozzászoknak a stressz-helyzetekhez, és szinte betegesen büszkék arra, hogy képesek túlterhelni magukat. – Kajánul nevet – és mi még jobban terheljük őket.

Az internet-társadalom születése áldásnak tűnik majd, de ellenük fogjuk használni. A párok olyan túlterheltekké válnak, hogy alig lesznek jobb kapcsolatban, mint két hajó, amelyik elúszik egymás mellett az éjszakában. Mivel nem lesz idejük valódi meghittsége, kielégítetlen szükségleteik beletaszítják őket a kielégülés bármely formájába. A hatodik évtized idejére a család, amely egykor a társadalom alapkövét képezte, összeomlik. Vele együtt a civilizáció építménye is roskadozni kezd. Eddigre az ember már mindent elfogadott, kivéve a régimódi bibliai elveket, és mi pontosan ezt akarjuk... Azokat a keveseket, akik mégis ragaszkodnak ehhez, fanatikusoknak vagy együgyűeknek fogják tekinteni. Ekkor gyermekeik ugyanolyan rosszindulattal fognak viszonyulni szüleikhez és egymáshoz, ahogyan a társadalom viszonyul hozzájuk azzal, hogy korai időszakban elszakítják a gyermekeket a szüleiktől, megfosztják őket az ártatlan gyermekkor kiváltságaitól. De ne aggódjatok, nem fognak felébredni. Nem is fogják megérteni az okokat. A szülőket csak az érdekli, hogy a gyerekek ne zavarják őket, és ellátják kicsinyeiket a szórakozáshoz szükséges minden elképzelhető játékkal. Egyedül maradnak, senki sem lesz, aki átsegíti őket problémáikon. Így amikor gyermekeik fellázadnak, ugyanezek a becsapott szülők – akik oly brutálisan semmibe vették gyermekeik életét – nem értik, hogy miért nem tisztelik a gyermekek az emberi életet. Látjátok – magyarázza Sátán – erkölcsi irányító nélkül a tiltott dolgok nemcsak megengedetté, de fő áramlattá is válnak. Az egyik legnagyobb csalásunk az lesz, hogy elhitetjük velük: mindenki ezt csinálja. A szórakoztatás eléri tetőpontját.

A hetedik évtizedben a társadalom és a kormányzat az

összeomlás felé tart. Ekkor már nem sok teendők lesz, csak élvezni a látványt, és várni az aratást. Ha jól végezzük a munkánkat, és tudom, hogy jól fogjuk végezni, a család, ami az emberek egyetlen menedéke lenne a vészterhes időkben, tönkre fog menni. Azon a tébolydán, ami marad, már teljes mértékben uralkodni tudunk. Tehát barátaim, csupán hetven évre, egyetlen emberöltőre van szükségünk ehhez. A sátn diadalmasan néz végig figyelmes közönségén.

Ekkor egy kéz félénken emelkedik magasba.

– Óh, hatalmas vezér! A ránk bízott emberek nem fognak beleesni ezekbe a csapdába. Az én csoportom az igazán valóságos csoportja.

– Egyáltalán nem jelentenek problémát! Éppen az egyházaikat fogjuk felhasználni ellenük – folytatja ravaszul. Rávesszük őket, hogy kössék le idejüket a sok evangélizációval, sok lelkesítő teendővel, sok missziómunkával, teológiai vitákkal és társadalmi tevékenységekkel. Csak arról gondoskodj, hogy minden percük túlszűfolt legyen. Ne legyen idejük az önvizsgálatra, a csendes elmélkedésre, és ami a legrosszabb az összes közt: az Istennel való közösségre – gúnyolódik, és egy pillanatra ideges lesz...

Az ördögi terv hatodik évtizedében élünk. A gonosz sokkal sikeresebb volt, mint azt álmodta volna. A mai családok csak halvány árnyékai annak, amik lehetnének”. (Jim Hohnberger: *Megújult élet*, 265–287. o., kivonatosan idézve)

IV. Készülődés és készenlét időszerűsége a „hazát keresőknel”

„A válságnak egyetlen oka van, s ez az, hogy az ember primer realitásnak tekinti azt a világot, amely nem az eredeti, hanem annak korrump változata.” (Hamvas Béla)

Nemrég az egyik legnézettebb, tévécsatornáján későbbi órákban ment egy kerekasztal-beszélgetés nagyon illetékes, neves, vezető tudósokkal. A beszélgetés címe ez volt. „Jövő, ami nincs?” A neves reál-, humán-, illetve társadalomtudósok egybehangzóan megállapították a végkonklúziót, a „diagnózist”: Jövő, ami nincs. Így, tehát már kérdőjel nélkül immár. Íme a „kövek” fognak prédikálni! Vétkes „könnyelműség” hívó, bibliakutató embereknek ott még időről, jövőről, reális emberi megoldás lehetőségéről beszélni, ahol már a „kövek prédikációja” is ezzel ellentétes tartalmú! Ha a világtörténelemben a „visszaszámlálás” már megkezdődött, minden ezzel ellentétes érzelmi-logikai megalapozottságú okoskodás dacára már-már az utolsó napok számlálatnak az utolsó időben, akkor a *készülődés* és a *készenlét* kérdése stratégiai fontosságúvá lett.

Sokan úgy gondolják, hogy nekik nincs szükségük a megtérés ezen fejlődési szakaszaira, mivel ők a hitbeli fejlődés tekintetében a megtérés első pillanatában már legfőképpen vannak, így őket nem érinti a jézusi „te pedig idővel megtérvén” mondás. Igaz, hogy Mózesnek, Ábrahámnak (a hit atyjának), Jákóbnak, Dávidnak, Salamonnak, Péternek stb. végig kellett menniük ezen a fejlődési folyamaton, de hát nekik nem kell. Ők már lelki születésük pillanatában „legfőképpen” vannak, vagy legalábbis az üdvösség tekintetében „jó helyen”. Rájuk nem vonatkozik a „félelemmel, és rettegéssel vigyétek véghez a ti üdvösségeteket!” Páli intenció. Igaz, hogy lehet, hogy csak úgy „beesnek”, mintegy „tűzön ment át” az üdvösségbe, de legalább már bent vannak. Nagyon szép, megnyugtató ez az álláspont, csak egy baj van vele, hogy a Biblia nem ismeri (el) ezt. Nagyon jó lenne ezen álláspontot valló testvérek

figyelmét felhívni arra, hogy a fenti „hithősök” sem tudták „megspórolni” a hit leckéinek a megtanulását a hit iskolájában „az évről, osztályozó vizsgák” letételét, majd a „záróvizsga, a diplomavizsga” letételét (lásd Ábrahám és Izsák a Mória hegyén!). A tanítvány nem lehet nagyobb a mesterénél, úgy-hogy ne is álmódazzunk ilyenekben! Egyébként is a Biblia tanít ilyeneket, amelyekre jól tesszük, hogy figyelmezzünk, hogy például volt egy „ember”, aki talán elfelejtette vagy netán meg szerette volna „spórolni” a nagy „menyegzőn „a fehér ruha” elnyerését, és azon nyomban kitessékelték. Továbbá a „tíz szűz” közül is akadt öt, akinek a gondolkodása „ugyanerre a srófra járt”, azaz a „legkisebb befektetéssel a legnagyobbat elérni” – modern közgondolkodásból nekik valahogy nem sikerült megtérni, ők úgy gondolták, hogy a lámpásokhoz tartozó olajtartóban nem föltétlenül szükséges olajnak lennie. A nélkül is „be lehet esni” az üdvösségbe! Továbbá az uram-uramozók is nyilvánvalóan hasonlóképp „energia-takarékosan” gondolkodhattak, mivel ők meg csak (!) a mennyei vezetés, együtt-járás során elérhető „megismerést” „spórolták ki” a kapcsolatukból, így nem sikerült „beesniük” az üdvösségbe. Mivel nem ismerték meg Krisztust e földi életben – a megismerés bibliai értelmében –, ezért Krisztus sem ismerte meg őket. Egyszer valaki így fogalmazott: „*majdnem üdvözülni annyit jelent, mint egészen elveszni*”. Kérdés: készülni kell, készülni, vagy készen lenni? Nemrég egy nagyon szép bizonyítást lehetett e témáról hallani. Ha csak „készülnünk”, akkor lényegében nem csinálunk semmit. Ez azt jelenti, hogy nem vesszük komolyan az „időket”. Ha pedig készülni akarunk, akkor tudnunk kell, hogy egyszerre kell készülni és készen lenni. Készen lenni a következőket jelenti: 1.) A felismert igazságot megcselekedni, engedelmeskedni neki. Sok hívőnek ezzel is gondja van, ezek a teoretikus hívők. Ők nyilván nem lehetnek készen. 2.) Pál apostollal elmondani és törekedni erre: „...én abban gyakorlom magam, hogy *botránkozás nélküli lelkiismeretem legyen az Isten és az emberek előtt mindenkor.*” (ApCsel 24,16) Azaz vigyázni a kapcsolatra, mint a szemünk fényére! És a 3.) „*Ismerik az ő hangját, ...és követik a Bárányt, valahová megy.*” (Jel 14,4) Azaz a mennyei vezetés, „GPS”, amiről már részletesen szó volt. Készülni pedig, ha van még kegyelmi időnk, jelenti a megtérés újabb, és újabb szintjeire való eljutást. Hiszen a három fő szinten belül nagyon sok, számtalan kisebb szintje, horizontja, fokozata van a megtérésnek. Szokás is mondani, hogy igazándiból minden nap meg kell térnünk. Ezen megtérések sorozata kezdettől a végéig jelenti egyben a megigazulás bibliai folyamatát is, melyen ha az ember végighalad Isten kegyelméből, akkor új, krisztusi természet részesévé válik, és alkalmassá válik az örök életre.

A Jóisten áldását kívánjuk mindazokra, akik elhatározzák, hogy döntéseiket a fenti bibliai alapelvekre alapozzák, és ez által igénybe veszik a mennyei vezetést.

„*Annakokáért szerelmeseim, amiképpen mindenkor engedelmeskedtetek, nem úgy, mint az én jelenlétemben csak, hanem sokkal inkább az én távollétemben, félelemmel, és rettegéssel vigyétek véghez a ti üdvösségeteket; mert Isten az, aki munkálja bennetek mind az akarást, mind a munkálást jó kedvűből. Mindeneket zúgolódások, és versengések nélkül cselekedjétek. Hogy legyetek feddhetetlenek, és tiszták, Istennek szeplőtlen gyermekei az elfordult, és elvetemedett nemzetség közepette, akik között fényletek, mint csillagok e világon.*” (Fil 2,12–15)

Nemeshegyi Tamás

Az öngyilkosság elvi és gyakorlati kérdései (2.)

Az előző számban megkezdett tanulmány folytatása

VII. Egyházi állásfoglalás az öngyilkosságról

Jelenleg a baptista egyháznak nincs hivatalos állásfoglalása az öngyilkossággal kapcsolatban. Talán nem is volt rá szükség, hiszen lelkészek úgy leélték az életüket, hogy nem is hallottak az egyházon belül önkéző halálról. Nagypám, *Nemeshegyi Gyula* közel negyven éves pályafutása alatt sem találkozott ilyen esettel. Édesapám, *Nemeshegyi Zoltán* lelkészi ideje alatt is csak egyetlen esetre tud visszaemlékezni, amikor gyülekezeti tag lett öngyilkos. Bár az is igaz, hogy az illető már hosszú ideje nem volt aktív tagja a gyülekezetnek. Bizton állítható, hogy a megszentelt, hívő életre való törekvés szinte teljes biztonsággal kizárja a suicidiumot. Ezt statisztikák is bizonyítják. Az utóbbi időben azonban több öngyilkosságról, öngyilkossági kísérletről is lehet egyházunkban hallani. Ennek több oka lehet. Az egyik, hogy a rendszerváltás után már nem kell zaklatástól tartania annak, aki valamely egyház tagja akar lenni. Sőt, egyes világi helyeken is „divatos” lett, ha valaki elmondhatja: „én ehhez és ehhez az egyházhoz tartozok”. A régebbi szigorúbb „felvételi eljárások” is egyszerűbbek lettek. Sokszor csak a mennyiséget nézzük és nem a minőséget. Több, új kisegyház, gyülekezet jött létre, ahol még annyira sem kívánnak kötődést a felekezethez, mint eddig. Van olyan pesti gyülekezet, ahova – kimondva-kimondatlanul – társkeresés céljából járnak a fiatalok. Nagy gyülekezeteknél fennáll az a veszély, hogy az egyes, főleg „problémás” tagok kiesnek a gyülekezeti védőhálóból. Napjainkban megnövekedett – úgy a világban, mint az egyházban – a pszichiátriai, pszichológiai és civilizációs betegségek száma. Ennek következtében az erősödő terhelés hatására több lett az „elborult elmével” történt önkézségek száma is. Az egyház is liberalizálódik. Az egyedülálló fiatalok kétségbeesve keresik párjukat, és sokszor rosszul döntenek. Talán ennek következtében is megszokott és elfogadott dolog lett a válás. Gyakoribb a házasság előtti nemi élet is. Ezekkel az úgymond „nagy bűnökkel” szoktuk takargatni a kicsi, „nemisolyanbűnez” dolgainkat. Talán nem érezzük, hogy hogyan kapcsolódik ez az öngyilkossághoz, de valahol ezt is „legalizáltuk” akkor, amikor nem léptünk fel az adócsaló testvérek ellen. Amikor másolt DVD-ről nézzük a *Passiót* a gyülekezetben. Amikor csak bárgyú mosollyal nyugtázzuk, amikor XY testvér ittasan ül autójába, persze az öv bekötése nélkül. Amikor egy fiatal, vagy egy kívülről jövő személy megtér, nagyon is élesen figyel. Észreveszi a „kis” és „nagy” bűnöket egyaránt. Később pedig nem tudjuk neki elmagyarázni, hogy ezt a bűnt miért lehet, azt pedig miért nem. Politikai okokból sem szoktuk nagydobra verni hitelveinket. Félünk, hogyha nem leszünk a mindenkori kormány és média kegyében, eleshetünk az állami támogatásoktól, és ki kellene állnunk különböző vitafórumokra hitünk védelméért. Ezért csöndben eltűnjük, hogy a homoszexualitás egyre elterjedtebb

és elfogadottabb, az eutanázia engedélyezését, és persze az öngyilkossággal sem nagyon szeretünk foglalkozni. Csöndben, suttogva, istentisztelet utáni pletykákban kerül csak elő.

Hivatalos állásfoglalást, sem az evangélikus, sem pedig a református egyháznál nem találtam. Szűcs Ferenc *Teológiai etika* című könyvében is csak rövid állásfoglalás van az öngyilkosság ellen, igazából az augusztinuszi irányvonalat képviseli. Viszont arra buzdít, hogy az egyház ne szankcionálja a suicidiumot semmilyen módon. Egy pest megyei református lelkész elmondása szerint – bár az anyakönyvnl jegyezni kellene a halál módját is – a hozzátartozók általában nem mondják meg, hogy valójában önkézség történt, hanem okként „balesetet” jelölnek be. Így tehát az anyakönyvekből sem lehet hivatalos statisztikát felállítani.

Az egyik legvilágosabb és leghatározottabb álláspontja mindig is a katolikus egyháznak volt a történelemben. Bár az alap álláspont nem változott – az öngyilkosság bűn –, a végkifejlet mintha finomodott volna. Úgy látszik, a politikai korrektség náluk is egyre nagyobb teret kap. Egészen 1977-ig nem lehetett öngyilkost hivatalosan – katolikus szertartás szerint – eltemetni, és egyes területeken, ahol nagyon erős a katolikus vagy az ortodox vallás, még ma sem lehet könnyen olyan papot találni, aki elvégzi a liturgiát.

A katolikus egyház szerint mindenki felelős a saját életéért Isten előtt, hiszen ő adta neki, és Isten az élet szuverén Ura. Az ember feladata tehát az, hogy hálával elfogadja és megőrizze az ő dicsőségére és a lélek üdvösségére.

A katolikus katekizmus szerint: „Az Isten által ránk bízott élet felügyelői, de nem birtokosai vagyunk. Nem rendelkezünk vele. Az öngyilkosság ellentétben áll az emberi lénynek azzal a természetes törekvésével, hogy megőrizze és továbbadja az életet. Súlyosan ellenkezik a helyes önszeretettel. Ugyancsak sérti az embertárs szeretetét, mert igazságtalanul megsérti a szolidaritás köteleit, a családi, nemzeti és emberi közösségeket, amelyek vonatkozásában köteleseink vannak.” Mint láthatjuk, a katekizmus nagyban hasonlít az *Aquinói Szent Tamás* által lefektetett három alapelvhez. Az öngyilkosság ellenkezik Isten szeretetével. Érdekes azonban, hogy a már említett katekizmus (a katolikus egyház katekizmusa) már tompítja az öngyilkos felelősségét, sőt – a keresztény egyházak között – egyedülálló módon, fenntartja az üdvözülés lehetőségét is. „Csökkenthetik az öngyilkos felelősségét a súlyos pszichikai bajok, a megpróbáltatástól, a szenvedéstől vagy a kínzástól való súlyos szorongás vagy félelem. Nem kell kétségbeesni azon emberek örök üdvösségét illetően, akik eldobták maguktól az életet. Isten alkalmat adhat nekik valamilyen, csak általa ismert módon, az üdvösséges bűnbánatra. Az Egyház imádkozik azokért az emberekért, akik öngyilkossági kísérletet követtek el.” Hol van ezen állásfoglalás az Augustinus féle határozott ön

– öléstílalomtól! Sőt mi több, a „liberális” Ambrósius és Hieronymus is túl szigorúnak tűnik ehhez képest. Elmondhatjuk tehát, hogy a katolikus egyházi hozzáállás – az öngyilkossággal kapcsolatban, a máglyára küldéstől az „akár üdvözölhet is” megállapításig – nagyon nagy változáson ment keresztül az évszázadok során.

A zsidóság elleni és tiltja az öngyilkosságot. „Az életet Isten adja, és csakis Ő veheti el” – áll a héber etikai állásfoglalásban. Az egyik kiemelkedő tanulmány Durkheimtól származik, aki az öngyilkosság szociológiai-statisztikai vizsgálatába bevonta a felekezeti hovatartozást is. Az 1897-ben íródott mű többek közt a zsidók lakta területek öngyilkosság miatti halálozási arányszámait hasonlította össze, és megpróbált magyarázatot adni az eltérések okára. A zsidó vallás az igen erőteljes életmódbeli hatások következtében kedvezően hat az öngyilkosság okozta halálozási viszonyok alakulására. Az öngyilkost a temető árkába szokták temetni, hacsak nem nyilvánvaló, hogy megbánta tettét, és halála előtt megtért. Chátám Szofér döntvénye szerint a halála előtti pillanatokban szinte minden öngyilkos megbánja, amit tett és így rendesen eltemethető. Ezt akár kiskapuként is értelmezhetjük, mert ha úgy gondolom, hogyha megölöm magam, a tudatom elvesztése előtt, majd „jól megbánom” a tettemet, így már nem is fenyeget az elkárhozás veszélye. Öngyilkosságnak számít az is, ha a beteg siettetni a halálát, nem veszi be a gyógyszereket, vagy megpróbálja befolyásolni az orvost, hogy vessen véget az életének. A vallási szaktekintélyek között Izraelben is nagy viták folynak arról, hogy melyik pillanatban áll be a halál: amikor a szív megáll, vagy amikor az agy megszűnik működni. Ezt azért kell feltétlenül tisztázni, mert ha a halál beállta előtt ültetnek át egy testrészt vagy szervet egy beteg testébe, az közönséges gyilkosságnak minősül.

A II. világháborús holokauszt óta jelentősen növekszik az önkezü halált választók száma közöttük is. Sokan választották a halálba menekülést a szégyen és a kínzások elől. Többen vették példaként a massadai csata történetét, ahol több száz zsidó végzet magával, hogy meneküljön a római megtorlás és megszegyenyítés elől. Így, amikor sok száz évvel később a harmadik birodalom lépett fel ellenük hasonló módon, sok zsidó párhuzamot vont az események közt, és feljogosítva érezte magát az önpusztításra. Azonban az öngyilkosság nem szűnt meg a háború végével. A holokauszt túléli önmagát és túléli – túlélőit is. Ez, bár abszurdul hangzik, az egyik eredménye egy mostani pszichiátriai felmérésnek. Az izraeli elme-kórház, az *Abarbanel* egyik orvos-csoportja felmérést készített az idősebb zsidók öngyilkossági hajlamáról. „Eddig azt hittük – mondja az egyik orvos, aki a kutatásban részt vett – hogy a Holokauszt túlélői „életet igénylő” emberek, akiknél fel sem merül az öngyilkosság gondolata. Senkinek eszébe sem jutott őket egy veszélyeztetett csoportnak tekinteni.” A kutató csoport áttekintette a kórház aktáit. Az *Abarbanel*ben külön osztály van a Holokauszt túlélőinek. Kiderült, hogy míg az átlagos idősök 8,2% próbált öngyilkos lenni mielőtt a pszichiátriai kórházba került – a túlélők 24% akart megszabadulni életétől – az előző kategória háromszorosa. A három pszichiáter-professzor által készített felmérés, amely egy rangos amerikai szaklapban, az *American Journal of Geriatric Psychiatry*-ban jelent meg, megállapítja, hogy a holokauszt túlélői öreg korában visszatér a depresszió, a trauma és az öngyilkosságra való hajlam. A jelentés szerint a hiedelem, hogy holokauszt túlélők nem lesznek öngyilkosok, egy

Dachaut megjárt zsidó orvostól származik, aki egy félszázad-al korábban, egyik előadásban Tel-Avivban – ezt állította. „Ezt soha senki nem vizsgálta meg, és mint axiómát fogadták el, mert mindenkinek kényelmes volt így”. Most kiderült, hogy sajnos nem állja meg a helyét.

Bár általában minden egyház másként lát bizonyos dolgokat a Szentírásban, az önkezüséggel kapcsolatban szinte teljes az összhang. A következőkben nézzük meg, hogy – felekezethez való tartozás nélkül – mit mond a Biblia az élet védelmével kapcsolatban, kifejezetten az öngyilkosságra kiélezve.

Istennek terve van az étellel. Ő a saját képmására teremtett minket (1Móz 1,26–27), egy határozott céllal. Mindenkinek egy egyedi és hasznos életet tervezett el. „Mert csak én tudom, mi a tervem veletek – így szól az Úr –: békességet és nem romlást tervezek, és reményteljes jövőt adok nektek”. (Jer 29,11)

Isten nem a halál, hanem az élet Istene. A Biblia tanítása szerint a fizikai és a lelki halál egyaránt a bűn és az Isten iránti engedetlenség következménye, az örök élet viszont ajándék azoknak, akik elfogadják. „Mert a bűn zsoldja a halál, az Isten kegyelmi ajándéka, pedig az örök élet Krisztus Jézusban, a mi Urunkban.” (Róm 6,23)

Jézus azt tanította, hogy a halál és a rombolás „a tolvaj” (a sátán) munkája. Azt mondta: „A tolvaj csak azért jön, hogy lopjon, öljön és pusztítson” (Jn 10,10) A Jn 8,44 szerint a sátán „embergyilkos” és a „hazugság atyja”. Az öngyilkossághoz vezető kétségbeesést pont ezek a hazugságok okozzák.

Jézus azt akarja, hogy életünk legyen. Azt mondta: „A tolvaj csak azért jön, hogy lopjon, öljön és pusztítson: én azért jöttem, hogy életük legyen, sőt bőségben éljenek.” (Jn 10,10)

Az élet Isten tulajdona. Soha nem lesz jogunk hozzá, hogy elvegyük a saját életünket, vagy másét. „Vagy nem tudjátok, hogy testetek, amit Istentől kaptatok, a bennetek levő Szentlélek temploma, és ezért nem a magatokéi vagytok? Mert áron vétettek meg: dicsőítétek tehát Istent testetekben.” (1Kor 6,19–20)

Dolgozatom következő részében a vallás defenzív szerepéről írok. Vajon tényleg van hatása a hitnek a testi és lelki egészségre vagy csak egy keresztyén propagandáról van szó?

VIII. Véd-e a vallás az öngyilkosságtól?

Dolgozatom megírása előtt néhány hónappal érdekes cikk került elő. Egy magas beosztású pap által írt publikáció volt, ami arról szólt, hogy mennyivel jobb polgárok a keresztyének a nem keresztyéknél. Azt állította, hogy a hívők lelkiismeretesebben dolgoznak a munkahelyükön, kevesebb napot töltenek betegállományban, jobban vigyáznak egészségükre és jelentősen kevesebb a depressziósok és öngyilkosságok száma körükben. A cikket természetesen azonnal támadások érték és megpróbálták neveltség tárgyának beállítani mind az íróját, mind a témát. Egy dolgot azonban megfigyeltem, a gúnyolódáson kívül, más érv nem volt a kezükben, hogy a leírtakat megcáfolják. A későbbiekben, Durkheim, öngyilkosságról szóló könyvének olvasása közben három szabályra lettem figyelmes, ami bizonyítani látszik a fentebb leírtakat. Mindhárom állításban megfogalmazott hatás, közeg, jelentős védelmet biztosít az öngyilkossággal szemben:

1. A tradicionális, szabályozott társadalom.
2. Mély, tartós, időtálló érzelmi kapcsolatok.
3. Vallásos hit, valamely egyházhoz fűződő szoros kap-

csolat.

Tehát már Durkheim is megállapította, hogy a vallásnak – legyen az keresztény vagy zsidó – mindenképp protektív szerepe van. Ha tényszerűen meg szeretném mutatni, hogy a vallás miért adhat védelmet, akkor először azt kell meg néznem, hogy miért akar az ember öngyilkos lenni. Ha ezt sikerült kideríteni, megnézhetjük, hogy mi az a plusz a vallásban, ami védelmet adhat ellene. Ezért most egy rövid kitekin tészt teszek az önkezűség okaira, majd folytatom a már megkezdett témát a vallás védelmi szerepéről.

VIII. 1. Az öngyilkosság okai

Mikor beszélünk öngyilkosságról? Úgy gondolom, ez az első dolog, amit tisztázni kell. *Boda László* erről így ír: „Az öngyilkosság a saját élet direkt vagy indirekt kioltása különböző okokból”. (BODA, 1980) Tehát nem csak a hagyományos értelemben vett – általában rövid idő alatt lezajló – önkezűséget veszi ide, hanem az élet tudatos megrövidítését káros élvezeti szerek által – alkohol, drog, dohányzás, stb. – vagy az életveszély túlzott, indok nélküli vállalását (szoktuk is mondani, hogy XY öngyilkos módon vezet, de akár egyes extrém sportokat is ide lehetne sorolni). Sőt, azt is, aki nem enged vérátömlesztést adni magának, vagy elutasít olyan egyéb kezelést, ami tartósan javíthatja a túlélési esélyeit, vagy azt is, aki nem eszik. Itt említeném meg az eutanáziát is, bár ennek kitérgyalására dolgozatok tucatjai sem lennének elegendők, ezért nem is kívánok vele – néhány mondaton kívül – többet foglalkozni. A fenti megfogalmazás szerint az öngyilkosság kategóriájába a „jó halál” fogalma is belefér. *J. Douma* (1988) így fogalmazta meg a két cselekmény közötti különbséget: „Öngyilkos valaki, ha saját kezével vet véget életének, azaz ez az élet lezárása. Eutanázia, pedig az, ha valaki más, vagy egy gép segítségével hal meg, azaz élet végének a lezárása”. (Eutanáziát engedélyező országok például 2001-től Hollandia, 2002-től Belgium, 2008-tól Luxemburg). Amikor a szakdolgozatom témájának kiválasztásán gondolkodtam, felmerült bennem, hogy az eutanáziáról fogok írni. Végül, miután magamban végiggondoltam az érveket és ellenérveket, úgy döntöttem, hogy másik témát választok. Az egyik legfőbb oka ennek a döntésnek az, hogy nincs kialakult álláspontom az eutanáziával kapcsolatban. Álltam már mind az ellenzők, mind a támogatók oldalán, mostanában pedig egy „arany középút” megtalálásán elmélkedem. Úgy gondolom, hogy amíg nincs határozott meggyőződés a témával kapcsolatban, addig egyik álláspontot sem tudom hitelesen képviselni. Ezért a dolgozatom olvasójára bízom annak eldöntését, hogy a „kegyes halál” fogalmát hova teszi. A fentiek idézetével mindkét álláspontot képviseltem, így a továbbiakban nem kívánok az eutanáziával foglalkozni.

Visszatérve az okokra, *E. Ringel* véleménye szerint – aki az öngyilkosság okait, humán-tudományos magyarázattal, a pszichológiában látja (szemben Durkheimel, aki szociológiai okokban) – akkor vet véget valaki életének, ha három jellemző mozzanat összetalálkozik (RINGEL, 1953):

- Az életlehetőségeknek vagy a nagyra tartott értékeknek, eszményi világnak a megélt összeszűkülése.
- A személy önaressziójának növekedése.
- A suicid kívánságok kifejlődése, amely egyre erősebb kényszerűséget ölt.

Popper Péter ellentmond ennek, és úgy gondolja, hogy egyetlen ok is elég az önkezű halálhoz. Nem is bontja szét az

okokat pszichológiai, pszichiátriai, szociológiai esetleg teológiai okokra, hanem az öngyilkosságot megkíséreltektől hallott vallomások, a környezet információja vagy az elkövetés módja szerint állít fel öt öngyilkossági fajtát. Ezek a következők:

Patológiás (főleg elmebetegségekből kifolyólag, például: skizofrénia, epilepszia)

Demonstratív vagy segélykiáltásos (felhívásnak szánják, általában nem gondolják komolyan, ezért legtöbbször túlélnek, gyerekekre főként ez jellemző)

Valódi vagy reaktív (ez a fajta a fiataloknál gyakoribb, nagyfokú öngyűlölet jellemzi, az elkövetők biztosra mennek, ezért nagy a halálozási ráta)

Menekülő (ki akar lépni valamilyen élethelyzetből, életkörülményből)

Kimerültség (a sok munka, a nagy stressz, vagy a család általi nagy teher miatt elfogy az életenergia)

A felsoroltak természetesen nem csak egyedül, hanem együttesen is előfordulhatnak. Erre példa a jegyzetek közötti búcsúlevél. Az öngyilkosságot megkísérlő személlyel mentősként találkoztam. Nagy mennyiségű gyógyszert vett be, de sikerült megmenteni. A gépelt rész és az ott leírt szándék arra utal, hogy a tette már régen készült. Valószínűleg a levél már egy ideje készen volt. A kézzel írt részen látható, hogy minél jobban hat a gyógyszer, annál kuszább. Jellemző, hogy gondoskodni akar a feleségéről halála után is, ezért ugyanazt többször leírja. A Popper féle állításokból itt megtalálhatjuk a kimerültséget (elege van a betegségéből), a reaktív és demonstratív öngyilkossági forma közötti csapongást, és a menekülést is jelenlegi élethelyzetéből. Ezt a csapongást megfigyeltem több olyan személynél, akivel mentősként vagy tűzoltóként találkoztam. Sőt, azt kell mondanom, hogy ahogy visszagon dolog az elmúlt tíz év azon öngyilkossági eseményeire, amelyeket személyesen megéltem, döntő többségében nem volt megtalálható a Popper-féle markáns elhatárolódás, hanem szinte mindig a típusok összekeveredése jellemezte. Bár – főként fiataloknál – megfigyelhető volt a demonstratív vagy reaktív forma, de ezek – kivétel talán csak a szerelmi csalódás miatti önkezűség – szinte mindig keveredtek egymással. Példa erre egy fiatal kamasz esete, aki nagy mennyiségű gyógyszert vett be és így próbált meghalni. Mivel a gyógyszerek nem „hatottak” és több már nem volt otthon, inkább értesítette a mentőket. A nagy mennyiségű – valóban lenyelt – tableta miatt (kb.250–300 darab) tette a reaktív kategóriába sorolandó. Ezt megerősítette a kórházba vezető úton történt beszélgetés közben is. Ellenben jellemző volt a különélő szülők emlegetése, és az, hogy amikor mobilján felhívta őket, szinte dicsekedet tétével. Látszott, hogy nemrég elvált szülei re próbál hatással lenni. Talán ezzel akarja elérni, hogy újra összeköltözzenek. Mindezekon kívül elmondta, hogy az utóbbi néhány hónapban nagyon elfáradt. A főiskolán nem képes lépést tartani társaival, eredményei romlottak, általánosságba véve kimerült. Hogy még zavarosabb legyen a kép, még azt is elmondta, szeretné elhagyni ezt a világot, hátha „odaát” jobb élet vár rá. Így az előbb felsorolt öt Popper típus közül négy megtalálható volt a lány indokaiban. Nem minden esetben lehet tehát a sablonunkat „ráhúzni” a halni készülőre.

Érdeemes még *E. Shneidman* négy öngyilkosságtípusát is megemlíteni, mert Popperel ellentétben úgy gondolja, hogy a személyek a haláltól várnak el valamit, a halál az, ami miatt az önkezűséget választják és nem pedig az élet. (SHNEIDMAN, 1991.)

Halálkereső: az öngyilkosság pillanatában a személy biztosan meg akar halni.

Halálvállaló: valamilyen rossz dolog bekövetkezte elől menekül a halálba, de magát az életet szereti, pl.: öregek.

Haláhtagadó: azt gondolják, hogy a halál után jobb élet vár rájuk, pl. gyermekek, egyes vallási szekták.

Halálkihívó: nem biztos, hogy meg akar halni, de ha úgy sikerül, az sem gond. Hasonlít a segélykérőre. Határozatlan. Ilyenek a „hídramászók”.

Természetesen, az okokat szeretnénk kideríteni, akkor meg kell vizsgálnunk a már eddig elkövetett öngyilkosságokat és kísérleteket. Ennek két módja lehet:

Az első, az úgynevezett „retrospektív analízis”. Ezt főleg olyankor használhatjuk, ha a személy elhunyt. Ez a vizsgálat olyan, mint egy mozaik. Kis darabokból kell összeállítani az egészet. Ezek a hozzátartozók, barátok, ismerősök elmondásai, búcsúlevél, esetleg megelőző orvosi kezelések, pszichoterápiák alapján.

A második módszer közvetlenebb, de néha ugyanolyan nehéz vizsgálni. Ez a túlélőkkel való beszélgetés alapján történik. Ha megtörténtek az említett kutatások, akkor talán jobb és tisztább képet kaphatunk az öngyilkosság okairól, és később a prevenciónál felhasználhatjuk.

Az eddig felsorolt öngyilkos típusokon kívül még a szakirodalmak – főként statisztikai adatok alapján – fontosnak tartják az úgynevezett „hajlamosító tényezőket”. Ezek azt mutatják, hogy egy személy bizonyos – tőle akár független, akár tőle függő – okok miatt milyen valószínűséggel követhet el suicidiumot. Köztudott, hogy a statisztika sok mindent megmutathat, de ha nem kezeljük kritikus szemmel, akkor megtéveszthet. Ezért a következőkben csak olyan hajlamosító tényezőket szeretnénk felsorolni, amik már bizonyítottak, tehát évtizedek, netán évszázadok óta megállják helyüket. (RIHMER – FEKETE – SÜMEGI, 2001.) A nők körében nagyobb számban találunk öngyilkosságot megkísérlőket, de mivel módszereik korántsem olyan drasztikusak és brutálisak, mint a férfiakéi, ezért az erősebb nem körében magasabb a „sikeres” önkézű halálok száma, és náluk akár 75% is lehet. Magyarországon, bár jelentősen csökkent az elmúlt időszakban az öngyilkosságok száma, a férfiaké 1981-ben 67,5% volt, ez 1996-ra fokozatosan 75,7%-ra emelkedett. Úgynevezett „drasztikusan fokozódó veszély” a depresszió is. Ez az amerikai szorzó azt mutatja, hogy milyen tevékenység, vagy hatás növelheti erőteljesen a suicidium veszélyét. A depresszió esetében elérheti az 50–100 szoros értéket. 10 éven belül azok között a depressziósok között, akik nem kapnak pszichiátriai-pszichológiai kezelést, 15%-os az öngyilkossági arány, és 30 év után akár 35% is lehet. Emelheti még a valószínűségét a mániás depresszió, a skizofrénia, drog- alkohol- gyógyszer, sőt játékfüggőség, valamint személyiség- és szorongási zavarok. A skizofrének 10%-a lesz öngyilkos, többségük a kórházi kezelés utáni első hónapban. (BITTER, 1985). A pszichiátriai önkézűségnek is több formája lehet. Durkheim például négy részre osztja az elmebeteg öngyilkosságokat: mániákus, melankolikus, lidércnyomásos, impulzív vagy automatikus.

Sok millió embert érinthet az a kockázat is, amelyre az Egyesült Államok gyógyszer-engedélyezési hatósága (FDA) figyelmeztette körlevelében az orvosokat: az epilepszia elleni szerek öngyilkos gondolatokat vagy viselkedést válthatnak ki.

Az FDA 200, különböző epilepszia elleni gyógyszereken végzett tanulmányt elemzett. A megvizsgált 11 gyógyszer többsége, már évek – esetleg évtizedek – óta forgalomban van. Ezeket a rohamot megelőző szereket nem kizárólag epilepsziás embereknél alkalmazzák. Migrén, egyes idegfájdalmak, bipoláris zavar és más pszichiátriai kórképek esetén is szedik őket. A 28 ezer betegen végzett végső kísérlet azt bizonyította, hogy a gyógyszereket szedők között, négyszer nagyobb volt az öngyilkosságot elkövetők aránya, mint a placebót szedőknél. (www.fda.com.)

Az egyedül élők ugyancsak nagyobb valószínűséggel próbálkoznak, legyenek akár öregek, akár fiatalok. A suicidiumot elkövetők többségének alacsony szintű az önismerete, átlagos a műveltsége, a küzdőképessége. Nincsenek tisztában önmaguk szellemi adottságaival, lehetőségeivel, ezért képtelenek problémáikat megoldani. Fontos hajlamosító ok lehet az öröklődés is, de le kell szögezni, hogy senkinek nincs a génjeibe kódolva az önkézűség. A családi problémák sok esetben vezetnek önkézűséghez, de még mindig sokkal erősebb és jelentősebb a család protektív szerepe, mintsem hogy elveszük a családot, mint a legkisebb és legfontosabb társadalmi egységet. Mostanában ugyanis egyre több túlságosan liberális „szakember” van azon az állásponton, hogy nem szükséges a család és ezen állításukat – többek között – azzal is indokolják, hogy nagy a családban elkövetett öngyilkosságok száma. (Ez olyan érv, mintha azt mondanánk, hogy tiltsuk be a kenyér evését, hiszen a halálesetek 90%-a a kenyérfogyasztást követő 24 órán belül történt.) A valóság azonban az (mutat rá Rihmer Zoltán is *Depresszió és öngyilkosság* című cikkében), hogy a jó családi háttérrel kívül a terhesség, a szülést követő első év, a nagyobb gyermekszám, mind csökkentik az önkézűség esélyét. Azoknak pedig, akik megkísérelték már az önkézűséget, később több mint 30%-a sikerrel ismétli meg tettét. Rihmer Zoltán és Wolfgang Rutz professzorok egy rizikófaktorokra támaszkodó táblázatot készítettek, aminek a segítségével jobban átlátható az öngyilkossági „esélyesség”.

VIII. 2. Rizikófaktorok

Rihmer Zoltán és Wolfgang Rutz rizikófaktor-táblázatának elemei a következők:

Elsődleges rizikófaktorok

1. Pszichiátriai betegségek: depresszió, skizofrénia, alkoholizmus
2. Megelőző öngyilkossági kísérlet
3. Suicidium a családban
4. Az öngyilkossági szándék/halálvágy kommunikációja
5. Csökkent központi idegrendszeri szerotoninaktivitás, illetve alacsony szérumkoleszterin-szint

Másodlagos rizikófaktorok

1. Kora gyermekkori veszteségek (szülő halála, válás)
2. Izoláció, magányosság
3. Munkanélküliség, komoly anyagi problémák
4. Súlyos, negatív életesemények
5. Dohányzás

Harmadlagos rizikófaktorok

1. Férfi nem
2. Serdülőkor férfiaknál, idős kor nőknél
3. Vulnérabilis periódusok (tavasz, premenstruum)

Ha a táblázatot végignézzük, kijelenthetjük: nincs öngyilkosságra immunis ember. Miután végignéztük azokat a kockázati tényezőket, amelyek növelhetik a suicidium esélyét, térjünk vissza arra, hogy van-e a vallásnak védő funkciója, és ha igen mely területeken érvényesül leginkább.

VIII. 3. A hit és a vallás protektív szerepe

A vallásnak mindig is tulajdonítottak életmegtartó szerepet. Akár a természeti népeket, akár az ókori civilizációkat nézzük: a hitnek mindig szerepe volt abban, hogy ki gyógyul meg és ki fog meghalni. Az egyik legismertebb történet Mózes könyvéből (4Móz 21,4–9) való, ahol az engedetlen zsidókra Isten mérges kígyókat küldött. Csak az menekülhetett meg, akinek volt hite ránézni a rézkígyóra, amit Isten Mózesel csináltatott. Aki hitt és ennek jelét is adta, megmenekült. Később, az Újszövetségben is több olyan eset ismert, amikor a hite miatt gyógyított meg Jézus valakit. A következő évszázadok alatt is Isten áldásának tartották a gyógyulást. Sajnos sokszor gondolták a múltban azt – valamint egyes „egyházak” még ma is azt gondolják –, hogy ha valaki beteg, az biztos Isten büntetése és valami komoly bűnt követett el, ami miatt így kell bünhődnie. A felvilágosodáskor viszont a kialakuló modern orvostudomány már nem fért meg holmi babonás hittal, ezért a vallást csak kevesen hozták összefüggésbe a gyógyulással. (PIKÓ, 1999) A 20. század első évtizedében *Dr. William Osler* hívta fel a figyelmet a betegek vallásgyakorlásának jelentőségére. Osler ezt mondta: „A vallás olyan mint az éter, nem lehet megragadni, csak a hatása alapján válik valósággá”. Tapasztalatairól beszámolva, arra szólította fel orvoskollégáit, hogy buzdítsák betegeiket vallásos hitük gyakorlásában. Durkheim foglalkozott viszont először azzal, hogy a vallásnak és a hitnek védő hatása van az öngyilkossággal szemben is. Kutatását 1897-ben végezte, és protestánsok, katolikusok valamint zsidók által lakott területek öngyilkosság miatti halálozási arányszámait hasonlította össze, és megpróbált magyarázatot adni az eltérések okára. Akkor arra az eredményre jutott, hogy a katolikus illetve héber szokások miatt alacsonyabb ennél a két csoportnál az öngyilkossági arány.

Vallásonként különbözhet az egészségi állapot is. Egy vallás a maga szabályaival jelentősen növelheti, vagy esetleg csökkentheti követőinek az átlag életkorát. Negatív példa lehet erre az iszlám öngyilkos merényletekre buzdító fanatizmus, vagy egyes szekták egészségpusztító életmódja. Ismertebb a Jehova tanúinak vérátömlesztést, szervátültetést valamint egyes műtéti beavatkozásokat elutasító magatartása. Néhány elvonultan élő szerzetesrendnél, vagy apácánál is lehet speciális rájuk jellemző betegségeket találni. (Az apácáknál alacsonyabb a méhnyakrákok, és magasabb a méhtestrákók száma a nemi élet és a szülés hiánya miatt.) Pozitívumként említhetőek viszont az adventista és a mormon közösségben élők életvitele. Mindkét vallás tilt az alkoholtól, a dohányzástól, a kávétól és teától, valamint mindenféle drogtól, illetve jellemző rájuk a konzervatív szexuális élet. Az adventistákra jellemző még a sertéshús, valamint bizonyos erős fűszerek tiltása, a rendszeres fizikai aktivitás, és a heti egy pihenőnap betartása. Ennek köszönhető, hogy tagjaik halálozási aránya lényegesen kedvezőbb, emellett az adventisták körében a vastagbélrák, az emlőrák, a szív- és érrendszeri betegségek, valamint a légzőszervi daganatok gyakorisága is jelentősen kisebb, mint az átlag polgároké. A mormon

közösségek a nagycsaládot propagálják, emiatt gyakoribbak a terhességek és szülések, havonta egyszer böjtölnek, nem fogyasztanak tartósítószerrel készült ételeket, és maguk készítik el a mindennapi kenyeret, és rendszeres lelki támasz nyújtásával dolgozzák fel a stresszt. A mormonoknál tehát alacsonyabb a rizikó a daganatos, a szív- és érrendszeri, valamint a légzőrendszeri megbetegedésekre, emellett a nők körében a méhnyak, a petefészek és az emlő daganatainak előfordulása is lényegesen kisebb mértékű. A halálozási arányok alakulásában bizonyára számottevően hat az a jelenlét is, hogy a vallásgyakorlók körében az étellel való elégedettség nagyobb, a pszichikai közérzet lényegesen jobb, emellett a depresszió is ritkább. (PIKÓ, 1999) A különböző vallási csoportoknak különböző szociális elvárásai, mentális betegségeik vannak, különbözőképpen fejezik ki a negatív érzelmeiket és vallási rajongásaikat is. *Robert Kohn* és *Itzhak Levav* (1994) tanulmányukban arra jutottak, hogy a depresszióval kezelt páciensek közül sok volt a zsidó, az amerikai ír katolikusok pedig hajlamosak megtagadni az érzéseiket, sztoikusok, és nem nagyon szeretnek segítséget kérni. Megvizsgálták a reagálási és pszichológiai különbségeket, és azt találták, hogy a Kelet-Európából származó zsidók sokkal szívesebben fejezik ki negatív hatásokat, mint az ír vagy olasz katolikusok. Hasonlóan a pünkösdieknél nagy arányú depressziót találtak, aminek egyik magyarázat az lehet, hogy a pünkösdiekre, mint csoportra nézve is, jobban jellemző az érzelmesség. A depresszió jelei (álmatlanság, fáradtság, koncentráció-csökkenés) szintén sokkal gyakoribbak voltak a zsidók között. Sőt a zsidó férfiaknál sokkal gyakoribbak voltak ezek a rendellenességek, mint a nem zsidó férfiaknál. Más – nem vallásos – csoportokban viszont nagyobb volt az alkoholfüggőség. Tehát a zsidóknál magasabb a depresszióra való hajlamosság (férfiak és nők között egyaránt), viszont kevesebb az alkoholprobléma. A New Haveni zsidók depresszívebbek, mint a Los Angeles-iek (New Havenben ortodoxok élnek), viszont utóbbiaknál nagyobb volt az alkoholprobléma. Kohn és Levav azt is megállapította, hogy ugyanez a helyzet az amisoknál is, ahol elítélik az alkoholfogyasztást, de nagyobb a depresszió. Ha összetesszük az alkoholproblémát és a depressziót, akkor ez nem volt jelentős eltérés a zsidók és mások között %-os arányban. A zsidóknál is mindez az idősebbek között figyelhető meg jobban, mivel a fiatalabbak kevésbé vallásosak és a holokauszt is kevésbé érintette őket személyesen.

Egy hazai vonatkozású adat a Hungarostudy 2002-es felméréséből: az intenzív vallásgyakorlók, az országos átlaghoz képest 43%-al kevesebb cigarettát szívznak el naponként, 42%-al kevesebb napot töltenek betegállományban évente, és munkaképességük is jobb. A WHO hazai jóléti kérdőívén, pedig ugyanezen csoport kevésbé ellenségesnek, kevésbé depressziósoknak, valamint hatékonyabb problémamegoldó képességűnek mutatkozott.

Gary Kennedy, így ír a vallás és a depresszió összefüggéséről tanulmányában (KENNEDY, 1998): „A vallásosság vagy a vallásban való részt vétel növelheti az egészséget, különösen az által, hogy nő a szociális összetartás, és a hívők közötti összetartás, akik megbirkóznak a problémákkal, és megosztják tapasztalataikat. A hitnek csillapító hatása lehet a szenvedésre”. Habár azt tapasztalta, hogy az időseknél a mentális és fizikális egészség csökken a kor előrehaladtával, a vallásosság segít annak megőrzésében.

Kennedy megnézett néhány modellt, hogy hogyan hat a vallás a stresszre (szupresszor, distress-deterrent és a moderátor modell). A szupresszor modellnél a vallási gyakorlatok nőnek a stressz növekedtével, enyhébbé, könnyébbé téve annak hatásait. A moderátor modellben a vallási gyakorlatok csökkentik a stresszt, habár csak olyan extrém helyzetekben, mint az akut betegség, rokkantság kezdete, vagy a gyász. A distress-deterrent modellben a vallási gyakorlatok függetlenek a stressztől, habár így magukban is hasznosak. Ezekkel a modellekkel közösen megalkotta a megelőző modellt, amelyben a vallás megelőző különbözőfajta stressz-helyzeteket, mint például a válást, a nem monogám szexet, a dohányzás vagy alkohol problémát.

Térjünk vissza szűkebb témánkhoz, az önkezdéshez. Durkheim klasszikus munkája sok öngyilkosságról szóló szociológiai munka kiindulópontja. Az egyént, az individualizmust függő helyzet jellemzi a csoporttal, a közösségi élettel kapcsolatban és ez a gondolat – az integráció és az öngyilkosság – a Durkheimi teóriának az alapja. Az életnek értelmet, célt ad, azáltal, hogy másoknak szenteltem az életet, és a közösségi ideológiát tartom elsődlegesnek. Ez elvonja a figyelmet a személyes nehézségekről, ami máskülönben akár öngyilkossági hajlamként is kirobbanhat. Erre példa, a szülői önfeláldozás a gyerekekért, önfeláldozás a nemzeti célokért és a vallási tanításokért. A vallásnak 2 kulcsdimenziója van: hit és a gyakorlat. Jelentősége abban áll, hogy a hit és a gyakorlat által az egyén egy csoport tagja lesz, közösségi életet él, és az öngyilkosság valószínűsége nagyban csökken. Durkheim a vallási kapcsolatokat, mint a vallási egyesítés mércéjét használta. Az egyesítés a katolikus és a protestáns önkezdési különbségeknél játszott szerepet. A protestánsok erősek a szabad integrációban, kevésbé szoros a kötelező, előírászerű kötődés, míg a katolikusoknál Durkheim egy sor hitbeli és gyakorlati kötelező dolgot gyűjtött össze, például a hús nélküli pénteket, a gyónást, a kötelező heti templomba járást, a válás és újravezetés tilalmát, stb. Durkheim öt nemzetet is megvizsgált és azt találta, hogy az öngyilkosok aránya a protestánsoknál legalább 50%-al magasabb, mint a katolikusoknál. Újraértelmezve Durkheim adatait megkérdőjelezhetjük a konklúzióját. Három földrajzi területet megvizsgálva azt láthatjuk, hogy épp fordítva van, a katolikus ön-gyilkosok aránya a magasabb. Így például, Durkheim azon állítása, hogy az Anglikán egyház volt a felelős a magas ön-gyilkossági számokért Britanniában, egy tévedés volt. Nézzük meg, hogy mi történt Durkheim teóriájával.

Steven Stack (1992) azt mondja, hogy ha más tényezőket is bevesz a vizsgálatba, (mit a protestantizmus aránya, a nembeli arány, a képzettség és a népsűrűség) akkor egészen eltérő eredményt kap.

Kutatók egy csoportja egy másfajta megközelítésben vizsgálták a vallást, mint Durkheim. Azt állapították meg, hogy a vallási elkötelezettség lehet egy védőpajzs az öngyilkosság ellen. Szűz Máriába való bizalom nem annyira képes az élet megtartásában, mit hit az örök életben, a kitartás jutalmában. Stack felvázolta, hogy mi a fő probléma Durkheim teóriájával kapcsolatban. Először: a hit az örök életben magában foglalja a boldogság ígétét, kárpótol számos csapásért, stresszért, stb. Ezt könnyebb elviselni, ha rövid időre szól, főleg ha az örökkévalóságot állítjuk szembe vele. Másodszor: a szenvedéseket fel lehet fogni, mint Isten

akarátát, ami tanít bennünket valamire. Harmadszor: az a tudat, hogy Isten lát bennünket, és tud szenvedéseinkről, sokkal elviselhetőbbé, kitartóbbá tesz. Negyedszer: a lelki rendszer, amit várunk, az teljesen különbözni fog attól a materiális rendszertől, amiben élünk. Ötödször: a hit az imameghallgató Istenben, aki hallja imáinkat és válaszol is, nagy segítség a nehéz körülményekben is. Hatodszor: a vallás gyakran felemeli, nagyra tartja a nyomor állapotát. Hetedszer: hinni, hogy a Sátán létezik, és egy harc közepette van az ember, és az önmagával való foglalkozás csak az ellenség erőit növeli. Végül pedig, a Biblia idealisztikus szerepeket testesít meg, mint például Jób szerepe, személye. Óriási szenvedések közepette is kitartanak, és szóba sem jön az öngyilkosság, mint megoldás. Ez a néhány felsorolt érv nem ad teljes listát azokról az okokról, amik segíthetnek egy hívő embernek az öngyilkosság visszautasításában, csupán néhány lehetőséget sorolt fel.

Meghatározott körülmények között a vallás eltérően hathat az öngyilkosságok arányára. Például New England (USA) a katolikusok központja, és ott alacsony az öngyilkosság. De délen, például Louisiana-ban a katolicizmus nem ad megfelelő védelmet az öngyilkosságok ellen.

Egy hazai felmérés eredményeit mutatják be tanulmányukban *Zonda Tamás és Paksi Borbála* (2006). A felmérésben egy hagyományosan magas, illetve egy hagyományosan alacsony öngyilkossági rátájú megyét (Vas és Bács-Kiskun) hasonlítottak össze, különös tekintettel arra, hogy hol mekkora a protestáns-katolikus arányszám. A vallásosság „erősségét” négy fajta kérdéssel mérték le, amelyeket egy hetes fokozatú skálán lehetett jelezni. Ezek a következők voltak: Megítélése szerint mennyire vallásos? Hányszor jár misére, Istentiszteletre? Vallásos hite nagymértékben befolyásolja mindennapi életét, ill. vallásos hite nagymértékben befolyásolja, hogy miképpen hoz meg fontos döntéseket? A vallásosak az ateistákkal szemben a következő pozitívumokat tudták felmutatni: szignifikánsan alacsonyabb alkohol, cigaretta és drogfogyasztás, kevesebb depresszió és kisebb ön-gyilkossági kísérleti arány. A tanulmány abszolút bizonyítja a vallás protektív hatását az öngyilkossággal szemben. Ugyanakkor rá kell világítani arra a hibájára, amit a protestáns-katolikus különbségek között tesz. Azt állítja ugyan-is, hogy Vas megyében azért kisebb az önkézü halálok száma, mert alacsonyabb (13,3%) a protestáns népesség, az Alföldön, pedig azért magasabb, mert ott a protestáns népesség is na-gyobb (28,3%). Ezt természetesen nem tudom elfogadni, hiszen – ahogyan azt dolgozatomban előző részében már említettem – az alföldi régióban eleve magasabb a suicidiumok száma, a már említett okokból kifolyólag. Ehhez még hozzá kell tennem, a két megye közötti markáns gazdasági és munkanélküliségi szintet is.

Úgy érzem ebben a fejezetben sikeresen tudtam bizonyítani a vallás fontos, nem elhanyagolható védelmi szerepét az öngyilkossággal szemben. Talán ezeket a tényeket sikerrel lehetne felhasználni, egy suicidium megelőzési program részeként. Ezért kiemelten fontosnak tartom, az egyházunk szerepét is, egy jövőbeni öngyilkosmentő programban.

IX. Az öngyilkosság tévhitei

A következőkben néhány téves állítást szeretnék megcáfolni, melyek a köztudatban elterjedtek, s melyek közül

néhányat a média is előszeretettel terjeszt.

Az egyik ilyen – különösen ünnepek előtt előkerülő – „áltény” az, hogy a karácsony, a húsvéti és egyéb ünnepek alatt többen követnek el öngyilkosságot. Indokolják általában ezt azzal, hogy a magányosoknak olyan rossz egyedül lenni, hogy inkább a halálba menekülnek. Való igaz, karácsonykor nő a magányos öngyilkosok száma, de igen jelentősen csökken a családban élőké. Ez összességében jelentős csökkenéshez vezet az ünnepek alatt. Például az Erzsébet kórház baleseti-belgyógyászati osztályának adatai a karácsonyi ünnepek idején, különösen 25-én és 26-án, valamint szilveszter este és újév napján: minden évben mintegy harminc embert szállítanak hozzájuk öngyilkossági kísérlet miatt. Ez nem több mint az év másik négy-öt napján beszállítottak száma. Tudományos vizsgálatok sem támasztják alá a néhány konkrét esetre alapozott általánosítást. Az Egyesült Államokban komoly felméréseket és kutatásokat végeztek ez irányban, de bebizonyosodott, hogy az öngyilkosságok száma csökken az ünnepek előtti napokban és az ünnepek alatt, viszont a következő napokban emelkedik. Zonda Tamás erről így nyilatkozik (JANKOVICS, 2007): „Egy kiterjedt hazai vizsgálat, melyet 1970 és 2002 között végeztek, azt mutatta, hogy a Karácsony és a Húsvét a nők öngyilkossági hajlandóságát egyáltalán nem befolyásolja. A férfiak öngyilkossági készletése Karácsony első ünnepén alacsonyabb az ünnep előtti és utáni napokhoz képest, Húsvét mindkét ünnep napján pedig markánsan csökkent a férfióngyilkosságok száma. Az újév első napján viszont határozott emelkedés mutatkozott mindkét nemnél – mintha a férfiaknak és nőknek, akiknek jó része egyedül töltötte a szilvesztert, nem lenne kedve nekivágni az újévnek, amelytől semmi jót sem vár”. A telefonos lelki segélyszolgálatok, valamint lelkészek, papok arról számolnak be, hogy ünnepek előtt nő a hozzájuk fordulók száma. Elmondhatjuk tehát, hogy a karácsony kiválthat negatív érzelmi reakciókat, de általában az újév kezdetéig ezek a feszültségek kontroll alatt állnak. Az év elején azonban eleve növekedésnek indul az önkézségek száma. Ennek lehet az oka a Zonda által már fentebb említett negatív jövőkép.

A következő tévhit az, hogy sokan lesznek öngyilkosok anyagi okok miatt. Ha ez igaz lenne, akkor az afrikai és más fejletlen országoknak az élen kellene járnia, de e helyett inkább a hátsó harmadban helyezkednek el a „világranglistán”. Németországban és Franciaországban, ahol mindig magas volt az arányszám, pedig kifejezetten jóléti államnak számítanak. Hazánkban sem akkor volt a legmagasabb az önkézség által meghalók aránya, amikor a legrosszabb volt a gazdasági helyzet. Bár vannak, akiknek a végső lökést az anyagi problémák jelentik, de ezeknél az embereknél több összetett probléma jelentkezik.

Nemrég látott napvilágot egy liberális újság cikke, amely szerint a család növeli az öngyilkosság kockázatát. Indokuk: sok olyan suicid személy van, aki családban él. Ezt a témát már az *Öngyilkosság okai* című fejezetben bővebben kifejtettem.

„A kövérek sűrűbben lesznek öngyilkosok” – állítja egy női magazin, melyet egy éve volt szerencsém olvasni, várakozás közben. A lap tényként közli, a kövérek mind boldogtalanok, nem tudják önmagukat megvalósítani, tehát sűrűbben követnek el suicidiumot. Bár eddigi szakmai tapasztalatom ez ellen szólt – sem én, sem pedig az általam kérdezett szakmabeliek nem, vagy csak egy-két alkalommal találko-

tunk túlsúlyos halni készülővel – kutatómunkát végeztem, és az eredmény ellentmond a cikknek. A túlsúlyos emberekről azt tartják, vidámabbak a többiekénél. Ez nyilván nem jelent bizonyítékot. Fontos lehet viszont, a vér koleszterinszintje és az öngyilkosság közötti kapcsolat kérdése: több vizsgálat igazolta, hogy az alacsony (csökkentett) vérkoleszterin-szint (csökkentti ugyan a szív-, érrendszeri betegségek veszélyét), növeli az öngyilkosság és a kísérletek kockázatát, mivel ilyenkor a szerotonin termelődése is csökken. A szerotonin egy központi idegrendszeri ingerületátadó-továbbító anyag, amelynek szabályozásának zavara a legtöbb depresszióban is megfigyelhető. A legtöbb antidepresszáns gyógyszeres kezelés ezt a zavart állítja helyre. (Ezzel kapcsolatban végzett kutatómunkát Rihmer Zoltán, *Fekete Sándor és Sümegi András* (2001).)

Az öngyilkosság öröklődik. Sokan gondolják így, miután előfordul, hogy apja módszerével később a fia is megöli magát. Le kell szögeznünk, hogy a biológiai-öröklött tényezők nem jelentenek megváltoztathatatlan sorscsapást. Senkinek nincs a génjeibe kódolva az öngyilkos magatartás, sőt éppen a fentebb említett szerotonin csökkent szintje sem mindig öröklött zavar eredménye. A nevelés, a tanulási folyamatok, a személyiségjellemzők mind-mind befolyásolják, korrigálják, igen gyakran felfüggesztik a rossz géncsoportok aktivitását. A valódi ok inkább az utánzásban keresendő, amiről már Durkheim is írt fő művében. Több esetet is felsorol, ahol valaki önmagát megölte, majd ugyanott, ugyanolyan módon mások is követték. Ma is ismert példa, hogy amikor egy híres ember megöli magát, szaporodnak a hasonló elkövetési módok. (Erről már írtam a média szerepénél.) Sok tizenéves lány könnyen azonosult 1986-ban a magyar szépségkirálynővel. Molnár Csilla és a róla tudósító újságok adták meg az utolsó lökést azoknak, akik Lidocaint szedtek be, azt a gyógyszert, amivel öléltük soha nem követték el öngyilkosságot. Az önégetések felfutása 1992-re, a tiltakozó taxis halálának évére tehető. Nem véletlen tehát, hogyha egy felnövő fiatal előtt egész életében apja példája áll, aki valamikor egy probléma miatt felakasztotta magát, akkor felnőttként – egy megoldhatatlannak tűnő konfliktus esetén – ugyanúgy fog végezni magával, más kiutat nem látván. Az önkézséget nem örökölte, de a rossz konfliktuskezelési megoldást eltanulta.

X. Az öngyilkosság prevenciója a jelenben és a jövőben

Vajon lehetséges-e megelőzni az önkézséget, vagy nem tehetünk semmit az évente kb. 160 ezer embertársunkért, akik saját kezük által halnak meg? Az mindenesetre tény, hogy az öngyilkosságot megkísérlők kb. 70%-a jár orvosnál, vagy vesz részt valamilyen kezelésben, 2/3-uk (mások szerint 80%-uk) pedig előre közli öngyilkossági szándékát. Az is biztos, hogy a megmentettek 95%-a örül megmentésének. Hol lehet, és hol kell észrevenni az úgynevezett „cry for help”-et (segélykérő kiáltásokat)? A munkahelynek, a barátoknak, vagy a családnak kellene-e inkább észrevennie a halni készülők néma – vagy nem is olyan néma – segélykiáltásait? Előrebocsátom, nem tudom a választ. Az biztos, hogy egyelőre még csak az egymásra mutogatásnál tartunk a legtöbb esetben. Az egyik esetemnél, ahol egy öreg néni végzett magával, tanúja voltam, ahogy a gyermekei egymást hibáztatják a történetért. Néhány perc múlva már a házhoz kijáró szociális munkás volt a hibás,

mielőtt pedig elmentünk volna, kiderült, hogy igazából a nyugdíjas klubban kellett volna észrevenni a halál utáni vágyat. Valóban, nehéz dolog megbarátkozni a gondolattal, hogy esetleg én vagyok a felelős. Nekem kellett volna jobban odafigyelnem, több időt szánnom az elhunyra.

Egyes munkahelyek már ráébredtek arra, amire sok család még nem. Különböző módszerekkel vizsgálják alkalmazottaikat, vajon hajlamosak-e dolgozóik az öngyilkosságra. Persze nem emberbaráti szeretetből, hanem jól felfogott érdekből. A jól képzett, jól dolgozó munkaerő profitot termel a cégnek. Egy öngyilkos alkalmazott rossz képet fest a cégről, helyébe új embert kell felvenni és kiképezni, valamint egyes munkakörökben, végső elkeseredésében, akár másokat is magával ránthat a halálba az alkalmazott. Hallottunk már öngyilkos mozdonyvezetőről, hajó kormányosról, vagy kamionsofőrrel, akik nem egyedül mentek a halálba. Lehet, hogy a világot mozgató pénz fogja ezt is megoldani? Állítólag egy átlag magyar munkaerő értéke 50 millió forint. Egy olyan cégnél, ahol több száz ember dolgozik, inkább megéri egy pszichológust alkalmazni, mintsem kiessen egy fogaskerék a gépezetből. Az esetek azt mutatják, hogy ahol egy kiesik, ott több is kieshet, és az már igen komoly veszteség. A katonaság alatt, amikor felakasztotta magát egy kiskatona, azonnal „kezelésbe vették” a többieket. Tudták, hogy ez kritikus pont. Ha nem tesznek semmit, könnyen utánozhatják többen is. Bevallom őszintén, alig vártuk, hogy nálunk is megtörténjen, hiszen akkor több eltávozás, jobb élelmezés, kevesebb szakálás és több értelmes feladat jutott. Érdekes, a nagy várakozásban nem is lett senki öngyilkos. Nem úgy, mint Franciaországban, a Peugeot és a Renault telephelyein, ahol 2006 óta tíz munkás végzett magával. Jellemző, hogy 2005-ben érkeztek a (japán) Toyota cégtől menedzserek, akik a francia cég munkaszervezését hivatottak optimalizálni. Hosin, kaizen, karosi – ezek a japán jelmondatok, amiket bevezettek az európai autógyárban. Ha szeretnénk lefordítani a szavakat, nagyjából ez lenne a jelentésük: teljesítményhatékonyság, teljesítményoptimalizálás, „halálra dolgozás”. (HVG, 2008) A teljesítmény valóban nőtt, a halálozással együtt. Az említett cégek most pszichológus bevonásával próbálnak gátat szabni a további tragédiáknak. Reméljük, a családok is rájönnek arra, hogy nem lehet egy elhunyt családtagot pótolni. Egy cégnek nem éri meg új alkalmazottat felvenni, pedig megteheti. Egy szülő vagy egy gyermek pótolhatatlan. Mégsem figyelünk egymásra?

Milyen módszerek állnak egy szakember rendelkezésére most? A Fővárosi Tűzoltó Parancsnokság Munkalélektani Osztályán két részből áll a rendszeres pszichológiai vizsgálat. Az egyik módszer az írásbeli tesztek. Ezeknek is két fajtájuk van: a kérdőíves (Beck, Hamilton, MMPI) és a projektív (Rorschach-próba, Szondi). Bár ezek a szigorúan tényekre és megfigyelésekre épülő teszteknek is jó a hatásfoka, azért nem pótolhatják a személyes beszélgetést. Ez a másik módszer. Szemtől szembe való beszélgetésnél, a képzett szakember irányíthatja a beszélgetést és olyan információkat is megtudhat az alanytól, amit a tesztek nem árulnak el. A teszt rávilágíthat arra, hogy valami gond van, de a probléma pontos okát – valamint később a megoldást – csak a szakember képes megállapítani, és általában csak akkor, ha azt az alany elárulja.

Az igazi munka, pedig csak ezután kezdődhet. A terápiás beszélgetéseknek több fajtája ismert. A leggyakoribb a négy szemközti beszélgetés a terapeuta és a páciens között.

Szintén elterjedt a csoportterápia is, ahol egy szakember irányítása alatt, több, hasonló problémával küzdő alany vesz részt. Ritkán, főleg speciális eseteknél használt módszer, amikor egy segítségre szorulóval több segítő beszélget. Erre lehet példa, amikor egy szenvedélybeteggel egy lelki munkás és egy már betegségéből megszabadult segítő beszélget.

Itt kell megemlítenem a szupervízió fogalmát. Mi is ez a mára elterjedt, divatos fogalom? Szó szerint, kívülről, felülről való letekintést, vizsgálódást jelent. Elterjedése – nem meglepő módon – az üzleti életnek köszönhető, ahol az alkalmazottak hatékonyságának növelése érdekében terjedt el. Jelenleg, szűkebb értelemben, a segítő szakmában dolgozók mentális védelme és szakmai kompetenciájuknak fejlesztése érdekében használják. Ahogy sokan értelmezik, segít a kiégés lassításában, tompításában. Az öngyilkosokkal foglalkozó szakembereknél kiemelten fontos a szupervízió. Amikor a dolgozatomat írtam, illetve a megírásához anyagot gyűjtöttem, számomra is nagyon fontos volt ez a mentális védelem. Ha csupán a gyűjtött irodalmakból lett volna információ az önkezü halálról, talán nem lett volna rá szükségem. Azonban minden olvasott példa és történet számomra egy-egy megtörtént esetet jelentett. Az összesen 15 évnyi, mentőknél és tűzoltóknál eltöltött idő rengeteg (több száz) önkezüséggel kapcsolatos történetet eredményezett. Bár ezek egyenesen oszlottak el, most aránylag rövid idő alatt jöttek elő. A gondoltnál jóval tovább tartott a dolgozat megírása. Többször kellett megállni, végiggondolni, újra átélni az eseményeket. Megtisztítani az elmémet. Nagy szükségem volt azokra a személyekre, akik ezalatt a szupervisor szerepét ellátták nálam. Ezúton is köszönöm nekik a támogatást!

Azt hiszem, leszögezhetem, hogy mára elengedhetetlen a szupervízió az öngyilkosokkal foglalkozó szakemberek számára. Segít abban, hogy munkánkat hatékonyan, cél tudatosan, elégedetten végezzük. Segít a munkavégzés útjában álló akadályok leküzdésében és elősegítheti a hatékony kommunikációt. Nem utolsósorban segíthet abban is, hogy ne zúdítsuk családunkra a hivatásunk közben felhalmozódó problémákat, feszültségeket. Több ilyen módszer is ismert, de én most csak egyet szeretnék bemutatni, a *Tom Andersen-féle visszajelző csoportot*. Ez a szupervíziós módszer kiválóan alkalmazható ugyanazon szakterületen dolgozóknál. Több fajtája ismert, és kiválóan alkalmazható akkor, ha egy terápia folyamatát hatékonyabbá szeretnénk tenni. Lényege, hogy a megfigyelő és a megfigyelt szerepe folyamatosan váltakozhat. Ezáltal egyfajta párbeszéd alakulhat ki magáról a beszélgetésről. Úgynevezett reflektív-team alakul ki, ami véleményezheti a másik fél munkáját. Ezáltal mindenkinek lehetősége nyílik arra, hogy más szemszögből is lássa a problémát, a megoldandó feladatot. Ma már nem létezhet rendszerelméletű terápia nélküle. Nagymértékben segíti a team-munka hatékonnyá válását és több szakma is használja. Főleg család- és gyermekterapeuták, de akár lelkipásztorok és gyülekezeti munkások esetében is kiválóan lehetne alkalmazni. (ANDERSEN, 2001.)

A rövid kitekintés után lássunk néhány modern módszert, amivel a jelenben és a közeljövőben talán még időben megakadályozható lehet az önkezü halál.

Az első és annyira már nem új módszer a telefonos lelkiségély szolgálatok. (ERDŐS, 2006) Magyarországon az 1970-es években alakult az első, a nyugattól jelentősen lemaradva, hiszen az első szolgálatot immár több mint 100

éve alapították az USA-ban. Nem véletlen, hiszen 1900-ban már több mint egymillió telefon volt üzembe helyezve. A segélyvonal alapítója H. Warren lelkész, akit egy szállodaportás ismerőse keresett fel, mert az egyik szállóvendég hölgy éjjel tőle kért segítséget, hogy beszélgethessen egy lelkésszel. Mivel a portás senkit nem ért el, a hölgy reggelre megölte magát. Ez a történet volt Warrenre olyan hatással, hogy létrehozta az amerikai öngyilkosság-megelőző telefonszolgálatot. Nemzetközivé C. Varah alakította, aki The Samaritans névvel több országban is központokat létesített. Mára az IFOTES (International Federation of Telephonic Emergency Services) és a Befrienders International a nemzetközi központi szervezet, akikhez tartozik a magyar Lelki Elsősegély-szolgálatok Szövetsége (LESZ) is. Ezek a szolgálatok, már számtalanszor bizonyítottak és évente ezrek életét mentik meg. Szervezett és megfelelően képzett módon működnek, bár a források számukra is szűkösek. (NASHVILLE (MTI)). A telefonos lelkisegélyhez kötődik egy új felfedezés, ami a jövőben segíthet a valóban öngyilkosságra készülő kiszűrésében. Ezek az emberek kb. egy órával tettük elkövetése előtt különös hanghordozással beszélnek, ami elárulhatja szándékukat. Hangjuk a normálistól eltérő finom különbségek révén jelzi depressziójuk mélységét. Az eltérések elektronikusan mérhetőek és felhasználhatók azoknak a személyeknek a kiszűrésére, akiknél fennáll az öngyilkosság veszélye. A *New Scientist* című brit tudományos magazin számolt be róla, hogy *Stephen Silvermannek*, az amerikai Yale Egyetem elmeorvosának feltűnt, gyakran már páciensei hangjáról felismerte, veszélyeztetettek-e öngyilkosság tekintetében. Olyan depressziós emberek hangfelvételeit vizsgálta, akik közül többen később öngyilkosságot követtek el. A tudós ezeket a felvételeket összehasonlította más alanyokéval, hogy megállapíthassa, mi az a bizonyos valami, ami elárulja az erős depressziót. Azoknál a személyeknél, akiknél fennáll az öngyilkosság veszélye, a hang üres, „síri hangnak lehetne nevezni”. A különbségek abban mutatkoznak meg, hogy a depressziósok kisebb hangrezgés-tartományokat használnak magánhangzóik kiejtéséhez, és némileg magasabban beszélnek. Ennek oka a stressz okozta feszültség, a hangot képző ajkak, valamint a toroküreg nedvessége. E finom különbségek elemzése hozzásegítheti a pszichiátereket, szociális munkásokat és a telefonos elsősegély-szolgálatokat, hogy felismerjék a kritikus eseteket. A cél olyan elektronikus diagnózismegállapító készülék kifejlesztése, amely hozzacsatlakoztatható a segélyhívó telefonokhoz. Egyes szakemberek szerint később ezt minden telefonhoz hozzá lehetne csatlakoztatni, és mivel az öngyilkosok egy jelentős része telefonon jelzi szándékát, a kis készülék riaszthatná a mentőegységeket. A terv elég utópisztikus és számtalan etikai és emberjogi kérdést vethet fel, de mindenképpen a jövő része lehet.

A másik kísérlet talán elég bizarrnak hangzik, de szakemberek szerint nagy előrelépést jelenthet az öngyilkosság-prevenció területén. Két nagy amerikai kutatóközpontban – a New-York-i State Psychiatric Institute-ban és a Columbia-Presbyterian Medical Centerben – foglalkoznak az öngyilkosság neuropatológiájával, azaz az öngyilkosságot elkövetett személyek agyának összehasonlító vizsgálatával. Kétszáz agyat tárolnak mélyhűtött állapotban, és minden egyes szervhez részletes háttéranyag áll rendelkezésre (interjúk az öngyilkosságot elkövető személy családtagjaival, valamint az illető kórtörténete, esetleges orvosi kezelésének,

kórházi tartózkodásának adatai). Minden egyes „öngyilkos” agynak van egy „párja”, egy olyan személynek az agya, aki hasonló korú volt, és valamilyen más ok miatt halt meg. A kutatás azoknak az emberi hajszálnál is vékonyabb agyseleteknek az anatómiai, biokémiai teszteléséből és feltérképezéséből áll, amelyeket minden egyes konzervált agy tíz különböző részéből vágnak ki. Egy-egy agyból összesen 160 metszetet készítenek. Előzetes eredmények szerint, az öngyilkosok agyának homloklebenyében lényegesen kevesebb idegsejtet találtak, mint a kontroll szervezetben, ugyanakkor a szerotonin-receptorok mennyisége lényegesen nagyobb volt. Mindez arra utal, hogy a később öngyilkosságot elkövető emberek agya szinte kétségbeesetten küzd a valamilyen okból megbomlott szerotonin-egyensúly helyreállításáért. Könnyen lehet, hogy a legsúlyosabb esetekben, amikor a gyógyszerek is hatástalanok, ez az egyensúlyvesztés váltja ki az öngyilkos gondolatokat. Lehetséges, hogy a kora gyermekkor rendkívüli eseményei olyan biokémiai sérüléseket okoznak az agyban, amelyek hatására az illető később túlreagálja az életében jelentkező stressz-helyzeteket, és ezért sérülékennyé válik a depresszióval szemben. A feladat az, hogy egyszerű eszközökkel fel lehessen ismerni a súlyos öngyilkossági veszélyhelyzetben levő betegeket. Ennek egyik eszköze lehet egy, a CT-hez hasonló gép (PET). Ha megbízható térképek állnak majd rendelkezésre a különböző súlyosságú depressziós állapotok agybeli megfelelőinek összehasonlítására, akkor egy PET-vizsgálattal el lehet dönteni, hogy a páciens mennyire veszélyezteteti saját életét. Ezek a számítógépes agyfelvételek a gyógyszerek hatásosságát is jelezhetik, hiszen nyomon követhető, hogy a tabletták hatására miként alakul az érintett agyterület aktivitása.

A következő módszer a laborvizsgálatokat helyezni előtérbe. Az Emory University School of Medicine kutatói azon dolgoznak, hogy viszonylag egyszerű vértesszel kimutassák az akut öngyilkossági veszélyt. Komoly haladást értek el, de tekintettel arra, hogy nagyon bonyolult biokémiai folyamatokról van szó, még messze vannak attól, hogy rutin-vizsgálatként alkalmazni lehessen módszerüket. A vizsgálat főként a hormonháztartás összetételét elemzi.

Nem csak a civil életben okoz problémát az öngyilkosság, hanem a hadseregben is. Erre – illetve egy érdekes preventív megoldásra – a legújabb példa, az iraki háború. A korábbi évekhez képest ugyanis jelentősen nőtt az öngyilkosságok száma az Irakban és Afganisztánban harcoló amerikai katonák körében. A Pentagon legújabb információiból kiderül, hogy az 1991-es Öböl-háború óta nem következett el ennyi öngyilkosságot az amerikai katonák. A jelentés szerint 2006-ban 99 katona vetett véget az életének. 2005-ben ugyanez a szám 88 volt, 2004-ben 67, 2003-ban, pedig 60. A bevetésre küldött nők öngyilkossági aránya kétszerese azokénak, akik otthon szolgáltak. A lehetséges okok között a harci bevetés utáni megviselt állapot, az emberi kapcsolatok felbomlása és az anyagi nehézségek szerepelnek. A katonáknak nem könnyű a hazatérés utáni beilleszkedés sem. A hadseregben általában növekedett a mentális betegségek aránya is: a Pentagon havonta 20–40 katonát von ki Irakból pszichés problémáik miatt. A hadsereg az utóbbi időben még több pszichiátert alkalmaz, a hazatérő katonáknak több lehetőséget biztosít konzultációkra, valamint kutyákat küld a frontra. Bár kutyák már eddig is szolgáltak a katonák között, azok kivétel nélkül munkakutyák – bomba- és aknakereső, valamint

örkutyák – voltak. Ezek az új ebek viszont speciális, ún. terápiás kutyák. A terápiás állatok lényege – bár eddig szinte csak gyermekeknél és szellemi sérülteknél alkalmazták –, hogy az állattal való kapcsolat jótékonyan hat az érzelmi állapotra, növeli az alany motivációját, felelősségérzetet alakít ki a katonáknál. Az első két kutya már szolgálatba is állt az iraki orvosi ezrednél és érzelmi vigaszt nyújtanak a harcosoknak. (U. S. Department of Defense, www.pentagon.mil.)

Kutatásom alatt még több módszert és eszközt találtam arra nézve, hogy hogyan lehetne megelőzni az önkezű halált. Japánban és az USA-ban jelenleg az interneten állítanak fel a lelki telefonhoz hasonló szolgálatot, hiszen melyik fiatal telefonál manapság, amikor fél napját a neten tölti és a chat lett a beszéd után a második leggyakoribb kommunikáció a világon? Egyes munkahelyeken poligráfós módszert használnak. Egyszóval a technika az ember szolgálatába állhat, ha használjuk. Természetesen minden új módszer új etikai kérdéseket vet fel. Mennyire avatkozhat bele egy cég, vagy egy társadalom az alkalmazottak-polgárok életébe? Vajon mennyire megbízhatóak az eredmények? Egy amerikai sci-fi néhány éve azt mutatta be, hogy milyen lenne, ha a gyilkosságokat még elkövetése előtt meg lehetne akadályozni. A technika működött, nem történt gyilkosság, de több „elkövetőt” még akkor fogtak el, amikor az elméjébe meg sem fordult a gyilkosság gondolata és így kapta meg büntetését is. Az is kiderült, hogy a „látnokok” – akiknek feladatuk volt a gyilkosság megakadályozása – befolyásolhatóak, kihasználhatóak. Felhasználták őket saját célok megvalósítására. Ha meg tudnánk „jósolni”, hogy ki akar öngyilkos lenni, vajon nem élnének vissza vele egyesek? Kapna-e munkát az az „öngyilkosjelölt” akinek pl. a CT- vizsgálat eredményeképpen hajlama van a suicidiumra? Nem valószínű, hogy lenne olyan cég, aki alkalmazna egy „potenciális öngyilkost”. Ez már ma is így van. Az a fiatal, aki pl. tűzoltó szeretne lenni, kitölti a tesztet és kiderül, hogy hajlamos az önkezűsége. Nem lehet tűzoltó, pedig esetleg álma volt. A társadalom pedig – jogosan – elvárja, ne legyen rendőr, tűzoltó stb., aki meg akar halni (pedig esetleg ez a fiatal az erős hitével, komoly vallásosságával hatékonyan szállt volna szembe az önpusztító gondolatoknak és kitűnő rendőr, tűzoltó lehetett volna). De

kik azok, akiknél ezt megtehetjük? A tanárnál? A postásnál? Esetleg a péknél vagy a szerelőnél? Ismerjük az önbeteljesítő jóslat fogalmát is. Tegyük fel, hogy K. Lajossal, 18 évesen közlik, hogy nagy eséllyel – a statisztikai adatok, hormonok és tesztek alapján, 10 éven belül a vonat elé fog ugrani. Úgy gondolom, K. úrnak minden kudarc után eszébe fog jutni a jóslat, és mint a halálos betegeknek – egy ideig küzd ellene, majd más választása nem lévén – elfogadja sorsát és a vonat elé ugrik. A jóslat helyes volt, K. Lajos azonban elhunyt. Talán úgy gondoljuk, hogy ezek csak a jövő képei, de a jövő már itt van. Természetesen a felvetett problémákra nem tudok válaszolni. Megelégednék azzal is, ha „csupán” azoknak tudnánk segíteni, akik segítséget kérnek. Ehhez mindenesetre nem járul hozzá a jelenleg is tartó „egészségügyi reformnak” beállított rombolás. Zonda Tamás, a téma elismert hazai és nemzetközi szakértője erről így ír a Miért dobtad el az életed? című könyv utószavában (JANKOVICS, 2007): „E sorok írásakor verik szét a még meglévő pszichiátriai osztályokat, évszázados tradíciókkal rendelkező országos intézményt adnak el a betegek feje felől, és engedik szélnek a veszélyeztetett beteget”. Az is tény, hogy ma Magyarországon nincs egyetlen, a fiatal korosztály mentális problémáinak gyógyítására szakosodott kórház, vagy legalább az öngyilkosságokkal foglalkozó pszichiátriai centrum, külön felnőtt és külön gyermekrészzel. A fiatalok és gyerekek a pszichiátriákon a felnőttek mellé kerülnek. Pedig a fiatalok és gyerekek öngyilkossági aránya évről évre emelkedik. Saját tapasztalatból tudom, hogy a legfiatalabb „öngyilkosjelölt” akit kollegáim vittek a kórházba, 6 éves volt. Talán egyesek szerint ráérünk még ezzel foglalkozni, vannak fontosabb dolgok is. Az idő azonban sürget. A mentális betegségek, mindenekelőtt a depresszió rendkívül gyorsan terjed világszerte. Az Egészségügyi Világszervezet becslése szerint húsz év múlva a lelki eredetű kórok kerülnek az első helyre a betegségek gyakorisági listáján.

XI. Befejezés

Amikor elkezdtem kutatómunkámat az öngyilkosságról, abban reménykedtem, hogy össze tudok szedni egy szakdolgozatra való anyagot belőle. A kutatás első felét sem fejeztem

Ország	1990	1993	1995
Cseh Köztársaság	2.3	3.2	4.6
Szlovákia	2.2	2.5	3.0
Magyarország	4.5	4.2	3.9
Lengyelország	2.4	3.1	4.0
Szlovénia	2.7	7.0	6.0
Bulgária	3.7	4.4	4.0
Románia	2.3	2.1	2.2
Észtország	5.0	8.2	6.0
Lettország	5.8	6.8	6.0
Litvánia	3.7	5.6	6.8

Az 5–19 éves korúak öngyilkossági aránya egyes európai országokban (1990–1995)*
a hasonló korúak 100.000 fős csoportjához viszonyítva

Forrás: Európai Dialógus, MTI Sajtó adatbank

be, amikor már az volt a problémám, hogyan válasszak ki egy részterületet és azt milyen módon szűkítsem le egy dolgozat méretére. Amikor oldalak százait olvastam el, az jutott eszembe: „Mit keresek én itt, mi az, amit a nálam sokkalta okosabb és képzetesebb szakemberek nem írtak még le?” Van-e értelme foglalkoznom a témával? Az írás teljes ideje alatt bennem volt ez a kérdés. Most, amikor átnéztem a leírtakat, már meg tudom válaszolni. Igen, volt. Lehet, hogy csak az én számomra, de volt. Már leírtam, hogy számomra minden elolvasott esethez, történehez arcok, esetek és sajnos holtak kötődnek. Amikor 19 évesen bekerültem a mentők és tűzoltók világába, mindenre volt gondom, csak arra nem, hogy magyarázatot találjak a halni vágyók indokaira, esetleg megpróbáljam megérteni őket. Túlon túl zavaros volt az egész. Megtanultam legjobb tudásom szerint ellátni őket, de az, hogy mit miért tettek, rejtve maradt. A búcsúlevelek, a halálba indulók utolsó apró „szeánszai”, tettei, értelmetlen, összefüggéstelen dolgok voltak. Az évek során rájöttem összefüggésekre, de az egészet nem láttam át. Most, néhány hónap olvasás után sem állítom – nem is állíthatom –, hogy már értek mindent. Bizonyos dolgok azonban megvilágosodtak, egyes hitek tévhitté váltak és a múltbeli esetek és arcok rejtélyeinek egy része megoldódott. Nem tudom, hogy dolgozatom eléri-e a célját és segítséget nyújt-e annak, aki elolvassa. Remélem, igen. Azt viszont biztosan mondhatom, hogy számomra – és azok számára, akikkel munkám során, öngyilkossággal kapcsolatban találkozni fogok – sokat segített. Jobban megérthetem őket, és talán valamilyen módon, tudok segíteni nekik megtalálni a kiutat életük nehéz szakaszából.

Végzőként *Karl Jaspers*, filozófus pszichiátert szeretném idézni, aki ezt mondta: „Az öngyilkosság igazi oka, eredete az egyén közölhetetlen titka marad.”

Az öngyilkosságok elkövetési módjai 2004-ben

1996	Akasztás, zsinegelés
621	Gyógyszermérgezés
199	Magas helyről leugrás
100	Lőfegyver, robbanószer
97	Mozgó jármű elé ugrás
84	Vízbe fulladás
71	Vágó-, szűrőeszköz
39	Áramütés, egyéb és ismeretlen
7	Tűzzel kapcsolatos
3214	Összesen

Forrás: KSH

Jegyzetek:

A katolikus egyház katekizmusa. Szent István Társulat, Budapest 1994.

ANDERSEN, Tom: *A visszajelző csoport*. Animula kiadó, 2001.

BAKÓ Tihamér: *Titkok nélkül. Lélektani vizsgálódások az öngyilkosságról*. Psycho Art, Budapest, 2004.

BITTER István: Szkirozfrén betegek depressziója. in: Arató Mihály (szerk.): *Depresszió*, Cserépfalvi-Psychoeducatio, Budapest, 1995. 81–97.

BODA László: *Erkölcsteológia IV*. Katolikus teológiai főiskolai jegyzetek, Budapest, 1980.

BUDA Béla – FÜREDI János: *A öngyilkosság pszichés háttere*. Budapest, Medicina Könyvkiadó, 1987.

BUDA Béla – FÜREDI János: *Az öngyilkosság szociálpszichiátriai szempontból*. Magyar Pszichiátriai Társaság, 1986.

COMER, Ronald J.: *A lélek betegségei*. Osiris, Budapest, 2000.

CSERI Péter: A vallásosság és az egészség kapcsolata. in: *Embertárs*, 2004/ I. 4–11.

DOUMA, Jochem: *A tízparancsolat*. Iránytű Kiadó, Budapest, 1994.

ERDŐS Márta: *A nyelvben élő kapcsolat*. Typotex, Budapest, 2006.

FARKAS L. – DONÁTH A. – GEREVICH J.: A vallásosság pszichiátriai vonatkozásai. in: *Psychiatria Hungarica*, XX. évf. 2005/3. 178–194.

JANKOVICS Éva: *Miért dobtad el az életed?* Athenaeum, 2007.

KANT, Immanuel: *Az erkölcsök metafizikája*. Gondolat, Budapest, 1991.

KAPIN István: *Öngyilkosság*. Bakkalaureátusi diplomadolgozat. Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola, Nyíregyháza, 1997.

KENNEDY, Gary J.: *Religion and depression*. Albert Einstein College of Medicine, New York, 1998.

KOHN, Robert – LEVAV, Itzhak: Jews and their intraethnic differential vulnerability to affective disorders fact or artifact? I: An overview of the literature. in: *Israel Journal of Psychiatry and Related Sciences*, 1994. 31(4). 261–70.

Lelovics Lipót (szerk.): *Szent Tamás breviárium*. Szent István Társulat, Budapest, 1968.

MARGIT Patrícia: Buborék és halál. in: *Népszabadság*, 1999. 08. 30.

PIKÓ Bettina: A vallás és egészség kapcsolatának szociológiai értelmezése. in: *Szociológiai Szemle* 1999/3.

POPPER Péter: *Fáj-e meghalni?* Saxum, Budapest, 2007.

Révai Nagy Lexikon (CD-ROM). Informania Kft., Budapest, 2003.

RIHMER Zoltán– FEKETE Sándor– SÜMEGI András: Öngyilkosság, in: *Népszabadság*, 2001. 10. 03.

RINGEL, Erwin: *Az öngyilkosság*. Bécs, 1953.

SENECA: *Erkölcsei levelek*. Európa, 1975.

SHNEIDMAN, Edwin: *Definition of suicide*. Wiley, New York, 1985.

SHNEIDMAN, Edwin: *The key to suicide*. Wiley, New York, 1991.

STACK, Steven: Religiosity, Depression and Suicide, in: John F. Schumaker (szerk.): *Religion and Mental Health*. Oxford University Press. 87–97.

SZENDEI Ádám: Bumeráng a képernyőn. in: *Mai Magazin*, 1987/4.

SZÜCS Ferenc: *Teológiai etika*. Református zsinati sajtóosztály, Budapest, 1993.

TEREBESS Gábor: *Terebess Ázsia Lexikon*. www.terebess.hu.

WEBER, Helmut: *Speciális erkölcsteológia*. Szent István Társulat, Budapest, 2001.

www.fda.com (Food and Drug Administration – FDA)

www.pentagon.mil

ZONDA Tamás – PAKSI Borbála: *Adatok a vallásosság protektív szerepéhez a testi és lelki egészségben*. Akadémiai kiadó, Budapest, 2006.

ZONDA Tamás: *Az öngyilkosság kultúrtörténete*. Végeken Alapítvány, Budapest, 1991.

ZONDA Tamás: Az öngyilkosság múltja és jelene Magyarországon. in: *Embertárs*, III. évfolyam, 2005/2.